

కవితాసామ్రాజ్యము.

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీ సత్యనారాయణమాహాత్యము.

సంపాదక మునిసిపల్ హైస్కూల్ ప్రధానాధ్యపండిత
కావ్యతీర్థ మద్దులపల్లి. పేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
ప్రణీతము.

చెన్నపురి :

వావిళ్ల ప్రెస్సున ముద్రాపితము.

1929.

కాపీరైట్.

వెల 0-12-0

Printed at
the ' Vavilla ' Press,
Madras.—1929.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయే నమః.

అవతారిక.

సంసారవిషవృక్షస్య ద్వే ఫలే అమృతోపమే,
కావ్యామృతరసాస్వాద స్ఫుల్లాః స్ఫుజ్జనై స్సహ.

‘ఆర్యపాతకమహాకయులారా !

ప్రతివ్యక్తిని యథోచితకర్తవ్యతావిధిని విధించుచున్న ‘ఉడుత కుడుతభక్తి’ యను సామెతప్రకారము గురుకులవాసము చేసి సంపాదించిన భాషాదేవి కరుణాకటాక్షవీక్షాపాత్రత్వమున కీడుగఁ జేన్ని చైనను నీకృతిని నాచే రచియింపించి నన్ను విద్యజ్ఞనాశిపాత్రునిఁ గాఁ జేసిన భగవత్సంకల్ప మునకుఁ గృతజ్ఞుఁడనై మెలంగుట నాప్రకృతకర్తవ్యమై యున్నది.

కాలమహిమమునుబట్టి యొకమాట తక్కువయు, రెండుమాటలెక్కువయు నై యొకటిన్నరమాటగా నుండవలసినట్లు తేలుచున్నది; కావున నీ గ్రంథరచనోద్యమమునకుం గలయాభ్యంతరకారణముల నింతవఱకే పీఠికా భాగమునఁ చెల్పుకొనియుంటిని గనుకఁ దద్విషయమును మాని తదితరవిషయములను సాధ్య మైనంతలో నుతి మించి రాగానఁ బడకుండనే విశదీకరింతుఁ గాక.

—॥ గ్రంథరచనకు నిదానము. ॥—

భగవానుఁ డనుగ్రహించినవాక్కుకలిమిని రిత్తవృచ్ఛక తదనుగ్రహమునకు నిష్కృతిం గోరి యేదే నొక్కప్రబంధము నిబంధింప నకుతూహ

లుండ నై యుండఁగాఁ గాశినుండి తిరిగి వచ్చునపుడు మార్గవ్యయమునకై
కొంతభనము వలసి యర్థిజనకల్పక మని వినికొఁజేసి శ్రీ శ్రీ పితాపురము మహా
రాజావారిని దర్శించుటకుఁ గాఁ గొన్ని పద్యములు వ్రాసికొని పితాపురములో
దిగి యాస్థానకవీశ్వరులవలనఁ ద్రుత్యవిషయవిశేషములు చెలిసికొని హతా
శుఁడ నయ్యుఁ గృతి భర్తాదినంపన్నగృహస్థు లున్నా రని వారివలననే విని
తద్వాస్తవ్యగృహ ముఖద్వారములకన్నను మిన్న యైననానతోఁ బోయితిని.
మధ్యాహ్నము నీ గంటలనుండి రాత్రి 7 గంటలవఱకును గాల్గకు శనివచ్చెను;
గాని యెట్టుకేలకు లభించినది యసలు మొత్తమున కీషద్యైషమ్యముగ $\frac{31}{4}$
భాగముచేర్చిన నొక్కరూప్యము. అదియుఁ బన్నిద్దరిలో మువ్వరు మహా
దాతల యాదార్యగరిమమున లభించినదే.

నవీనదీనభావస్య హూచమానస్య ధీమతః,
వచో జీవితయో రాసీ త్పురోనిస్సరణే. రణః.

అన్నట్లు లావేళ నాసుంగతి యట్లుండెను. అంతకన్న నతిశయముగా
నాల్గోకమునఁ జెప్పి యుండలేదు గాని యట్లు గూడ నుండు నని చెప్పవలసి
యున్నది. మనసునందు భావపరంపరలు కుప్ప తెప్పలుగాఁ బొరలసాగెను.
పద్యరూపమును దాల్చి మొదలిడెను. చేరఁగాకున్నంగూడ గోత్రదాయా
ద్యమున మాకూచిమంచి జగ్గకవి యంశము కొంతకుఁ గొంతైనఁ బట్టవలసిన
స్థితిలో నుండఁ గాని క్షేత్రబలము లేమి నుపశమిల్లుచుఁ దద్భావనాప్రపంచ
మంతయును గ్రమముగాఁ బర్యరూపమును దాల్చెను. నాయనుభవసిద్ధాంత
మైన యీవిషయమును వృథాపోసియరా దని తదనుకూలప్రబంధరచనకై
పెట్టయిం దడ వారయుచుండఁగా నీసత్యనారాయణమాహాత్మ్యము పొడ
కట్టెను. ఇయ్యదియే యీగ్రంథరచనోద్యమమున కాదికారణ మయ్యెను.
ఇంతకును దత్సంపన్నులు మహోదారు లై యున్ననుం గూడ వారియాద
రణమును సంపాదించలేనిశక్తి లోపము మనదియకా తలంచుటయే గాక

మీఁదుమిక్కిలి యీ గ్రంథరచనమునకు వారివలని తిరస్కారమే మూల
కారణ మయ్యె నని కొందొక్కసంతోషమును వెలిబుచ్చుచున్నాఁడను.

అయి ద్విత్తం గృహచ్ఛిద్రం మంత్రమైథున ధేషజమ్,
తపో దా నావమానం చ నవ గోప్యాని యత్నతః.

అని చెప్పినట్లు లీవిషయముగూడ నవగోప్యములలోఁ జేరినదేయయి
నను నింతమూరము పైకిఁ దెచ్చుట యెందుల కనఁగా రాళ్లలో రత్నము
వోలెను, విషములో నమృతముదీతని సంకటములోనే సంతోషమును, దుఃఖ
ములోనే సుఖమును, వైరములోనే స్నేహమును, దారిద్ర్యములోనే భాగ్య
మును, ఆదమానములోనే బహుమానమును, చెడుగులోనే మంచిని, అప
కారములోనే యుపకారమును నిమిడించి సృష్టించిన పరమేశ్వరివిష్ణు విధాన
వైచిత్ర్యమును జూచి సంతోషించుటకొఱకే యని చిత్తగింతురుగాత.
'యస్యానుగ్రహ మిచ్ఛామి తస్య విత్తం హరా మ్యహమ్' అని ప్రతినవట్టిన
భగవానుఁ డంతవని చేసి తీయుచు గాఁబోలు !

❧ రెండవకారణము. ❧

భారతి చిన్నతనాన మాకవితాకుమారిని దగ్గఱఁ దీసియాపచ్చిరాని
పలుకులనే విని బుజ్జగించుచుండునది; గనుక భారతిపత్రికలోఁ బ్రకటించు
టకై మొట్టమొదట నొకతాపసాశ్రమమును వర్ణించి యిప్పటిప్రథమాశ్వాస
ములోని యాదిపద్యములను వ్రాసితిని. ఇంతలోపలన యాయూహ నైమి
శారణ్యముదాఁకఁ బోయెను. అటునుండి 'ఏకదా నైమిశారణ్యే ఋషయ
శ్శౌనకాచరయః' అనుశ్లోకము జ్ఞాపికి రాఁగా దానితో మేళవించెను. మొదటి
మూలసూత్రము స్ఫురింప నప్పుడు నామనిర్ధారణముఁ జేసికొని దీనిని వ్రాయ
'కారంభించితిని.

ॐ గ్రంథరచనాదికము. ॐ

ఇందుఁ దృతీయాధ్యాయములో 10 చద్యములవఱకుఁ జెన్నపురిలోనే వ్రాసి యావల నంద్యాలలోఁ బూర్తి చేసితిని. దీనికి మాచ్యకాగ్రంథము చెన్నపురిలో నున్నంతవఱ కచట నున్నయెదో యొకప్రతి. అటు తొలఁగిన తరువాత విశాఖపట్టణం బట్లా ఖాసీంకోట వాస్తవ్యులు బ్రహ్మశ్రీ కూచిమంచి లక్ష్మీనరసింహముగారిచేఁ గూర్పంబడి దైవజ్ఞభూషణు లగుబ్రహ్మశ్రీ తోవట్ల వేంకటరామసిద్ధాంతిగారిచేఁ బరిశోధింపఁబడినప్రతిం జూచి వ్రాసితిని. అప్పటి కన్నిప్రతులును నొక్క పోలికగా నుండు ననియే నాశలంపు గాన నొండొంటిని బోల్చి చూచినవాఁడను గాను. ఇటీవలఁ గొన్నిప్రతులం జూడఁగాఁ జాల వ్యత్యాసముగఁ గన్పట్టినది. కావున నిది సాధారణ మైనమూల గ్రంథముతో ధేపించుఁ కిదియ కావణముగాఁ జేతగింపఁగోచెదను.

కొన్నిప్రతులయం దైవధ్యాయములుగను, గొన్నిట నేదధ్యాయము లుగను మఱికొన్నింటఁ దొమ్మి దధ్యాయములుగను భిన్నభిన్నముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. ఏ ఆధ్యాయములతోడనే ప్రథము పూర్తి చేయుట సాంప్రదాయముగా నున్న దనియు, నారదుఁడు భగవానునితో

“కిం ఫలం ? కిం విధానం చ ? కృతం కేన చ తద్వ్రతమ్ ?

త త్సర్వం శ్రోతు మిచ్ఛామి ... ..” అని ప్రశ్నించినదానికి భగవానుఁడు చెప్పటలోఁ గొంతయుఁ, దృతీయాధ్యాయములో ప్రతదీక్షితుఁ డైనరాజు సాధువునకుఁ జెప్పటలోఁ గొంతయు ఫల విధానములు రెండును జెప్పఁబడినవనియు, ‘కృతం కేన చ తద్వ్రతమ్’ అను ప్రశ్నమునకు నిదర్శనము చూపుచుఁ దృతీయాధ్యాయములో

చాతుర్వర్ణ్యై ర్వ్రతం కార్యం స్త్రీభిర్వా పురుషై రపి. అని చెప్పఁబడినప్రకారము బ్రహ్మణ త్పత్రియ వైశ్య శూద్రులలో స్త్రీలు గాని

పురుషులు గాని చేయవచ్చు నని చెప్పినదానికి సాదృశ్యముగా ద్వితీయా-
ధ్యాయములో బ్రాహ్మణుఁడను, ద్వితీయాధ్యాయములోను, పంచమాధ్యాయ-
ములోను త్పత్రియులును, ఉత్పత్త్యాధ్యాయములో వైశ్యుఁడును స్త్రీలును,
బంచమాధ్యాయములో కూదులును వ్రతము చేసి రని చెప్పటతో సరి-
పోయె ననియుఁ గొందఱు పెద్దలు చెప్పుదురు. మఱియు వ్రతము చేయుదు-
నని చేయనిదాన నర్థములు గల్గు ననుటకు సాధువైశ్యనియగచాట్లును,
బుద్ధి పూర్వకముగా చేసియుఁ బ్రసాదమును దిరిస్కరించినచో ముష్ట-
వాచిట్లు ననుటకుఁ గళావతి దౌర్భాగ్యమును, బుద్ధి పూర్వకముగాఁ బ్రసాద-
మును నవమానించినచో నాపద ఘట్టిననుటకుఁ బంచమాధ్యాయములోని
భూపాలునిదురవస్థయు వృష్టాంతములుగాఁ జెప్పఁబడుటచే నింతటితోనే
ఉత్పత్తి ము నరితార్థ మయ్యెగాన నైదధ్యాయములతోనే సమాప్త మయ్యె-
నని చెప్పుదురు. ఇంతయ గాక 9 వ యధ్యాయములో సత్యదేవుననుగ్రహ-
మున జన్మించినరెండా పుత్రుని జన్మవిషయక మైనచర్చలో

దైవానుగ్రహమాత్రేణ సుతోత్పత్తి ర్భవిష్యతి,

మాకు క్లిమకవే ర్నార్యాః పుత్రోత్పత్తిశ్చ న శ్రుతా?

అని భీమకవి జన్మవృత్తాంతము వృష్టాంతముగాఁ జెప్పఁబడినది. ఆభీమకవి
వేములవాడ భీమకవియే యని తెలుగులో నర్థము వ్రాసిన వారు గూడ
స్పష్టముగా వ్రాసి యున్నారు. కనుక శాస్త్రసాంప్రదాయ మెట్లున్నను దీని
వలన స్కాండపురాణాంతర్గతరేవాఖండమునందలి యీగాథ కంతకును
మిథ్యాత్వకల్పన ఘట్టెడిది ననియుఁ జెప్పటచే నుక్తార్థసిద్ధియైనంతటి-
తోనే యీకృతి గూడ ముగింపఁబడినది.

ॐ గ్రంథ విస్తృతి. ॐ

ఇందుఁ గథాంశముపట్ల మాతృక ననుసరించి యఘోచితముగ వర్ణన
భాగమున నించుక పెంపకము చేయఁబడిన దని పాఠకలోకమే యెఱిఁ

గెడిని. అయినను దిక్షాత్తముగ కొకటి రెండు-చోట్లఁ జెలియవలచుట తప్ప గాఁబో దనుకొందును.

ద్వితీయాధ్యాయములోఁ గాఢేపురబ్రాహ్మణునికి భగవానుఁడు ప్రత్యక్ష మగుట రెండుశ్లోకములతోనే ముగిసినది. ఇటు 25 పఠకుఁ డెరిగినది. తదుపరి భగవానుని యంతర్ధానము మఱినాల్గుశ్లోకములలోనే యయినది. ఇటు 20 పఠకును డెరిగినది. ఇట్లే సాధుకుటుంబమునకుఁ బట్టిన దురవస్థయు, యాఛాప్రకారమును మున్నగుచోట్ల విస్తారముగా సాగినది. ఇం దాయాయీ ఘట్టములయం దిష్టచైవముల చేదోడు వాదోడునకుఁ గృతజ్ఞతా ప్రోత్సహార్థకపంచనములు.

అనుకరణ విషయము. ౨౨

కావ్యములయం దొక్కపోక గలపద్యములం జూచి సర్వసాధారణముగా ననుకరణ మనుమాటయే మనకు వాపాటమైపోయినది. మహామహాకవిసార్వభౌములే యిందులకు గుఱి యగుచుండఁగా నస్తదాదులు తప్పించుకొందు రనుట కల్ల. అగుఁగాక, విషయైక్యమునం దొక్కభావమే గాక పదములు మొదలు పాదములు మొదలు పద్యములవఱకును నైక్యము గలుగుచుండుట సహజ మనియు, గొన్నియెడల సుకరణ ముండినను దదేకవృత్తితోడనే యన్నిచోట్ల నల్ల నసుకరణతాదోషమునకే యీడ్చుట సత్యదూరమనియు మనవి చేయఁదగి యున్నది. ఇందుల కొక్క దృష్టాంతమును జిత్తగింతురుగాక.

మాకవితాకుమారి యేడాది గూడ సింహసిప్రాయములోఁ గవితారచనాజిజ్ఞాసతో

మ. పదలాఽత్యము సర్థగౌరవము భావప్రాధియుక్ రీతియో
గ్యదశత్ ... ..

అని పల్కినాను. ఇటీవల నొక రాధునికకవితా విమర్శ చర్చలో గుణ పక్షము నందు శ్రీవడ్డాది సుబ్బారాయకవిగారి భక్తచింతామణిలోని పద్యములు చదువుచుండగా నందు

మ. పదాలిత్వము నర్థగౌరవము భావవ్యక్తి సారస్యసం

పద

...

...

...

...

అను పద్యము వచ్చెను. అంతవఱకును ఆగ్రంథ మున్న దనియే గాని యందలిపద్యములు విన్నవాడను గాను. అప్పుడు మనము సాధారణముగా ‘శతాంధా? కూపం ప్రవిశంతి’ యన్నట్టు లొకరిని జూచుకొని యొకరు భావించుకొను భావన యంతయు మిశ్రమ గదా! యని యప్పుడే వారలతో సీషిషయము వెల్లడిపెట్టెను. ఇంతియగాక కవితారచనం గూర్చి నారచియించి నపద్యములలోని యభిప్రాయముతో సర్వవిధముల నేకీభవించు పద్యములే బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి కవితానియమములు గుఱియొనరించిన పద్యములలో నుండె నని శ్రీశాస్త్రిగారితో ముచ్చటించి వచ్చిన మామిత్రు లొకరు నాతోఁ జెప్పిరి. వారిగ్రంథ మింకను ముద్రితమైనదో లేదో? కనుక విషయైక్యమునందు నేను మొదట మనవిఁ జేసికొన్నంతవఱకును నేకీభావముండు నని నొక్కి చెప్ప బుద్ధి పుట్టెడిని. సృష్టిలో మానిసింబోలుమానిసి యున్నాఁ దని విచుచున్నాముగదా? ఒక్కమనవి. మార్కాపురము శ్రీచెన్నకేశవస్వామి దేవాలయ ముఖమండపమునం దన్న దమ్ముల స్తంభము లని యిప్పటికిని సుప్రసిద్ధములైన రెండురాతి స్తంభములున్నవి. ఇద్దఱు శిల్పులన్నవమ్ము లాదేవాలయమును గట్టుచు శిల్పకళాపాండిత్యమునందుఁ దారతమ్య స్పర్శతో వివాదపడి ‘యిరువురును నడుమ నొకతెర యడ్డము గట్టుకొని చెరియొకతాతి స్తంభముపైఁ దమతమ పాండిత్యమును జూపవలసిన’ దని మహాజనులచేఁ దీర్తానించుకొని యట్లే యొనరించి చూపఁగా రెంటికిని సీషతైనను భేదములేక యొక్క పోలికన యుండె నని యంద

ఋషుఁ యాశ్చర్యము నొందిరని చెప్పికొందురు. ఆ స్తంభములే యాయన్న పక్షుల స్తంభము లని యందరు; కావున దేశ కాల వ్యక్తి భేదము లున్నను విషయైక్యమునం దొండొంటి బోలియుండుట సహజ మని మనము నిర్ధారించుకొనవచ్చును. కనుకనే పూర్వప్రబంధములయందు వర్ణనభాగమున నేమి తక్కినచోట్ల నేమి యేకీభావము గన్పట్టుచున్న దని మనము దోషప్రకరణమున కీడ్చుట సత్యమునకుఁ గొంత వాపుగాదేమో! యని నాకుఁ దోచెడిది. అట్లని యనుకరణమే లేదని యనుట గాదు. ఉండిన నుండ వచ్చును. ఉన్న విగూడ. అట్టిస్థలము లప్పుడే యెవరయోత్తమ వారికే స్ఫురింపక మానవు. అట్టియాకర్షణశక్తి యామనస్సునకుఁ గలదు; కనుకనే ప్రాజ్ఞులు 'సతాం హి సందేహపదేషు వస్తుషు ప్రమాణ మంతఃకరణ ప్రవృత్తయః.' అని వక్కాణించి యున్నారు. అనుకరణ విషయములో సత్య మెంతవఱకు! యసత్య మెంతవఱకు! మనచే నుదాహరింపఁబడుచుండునవి ప్రతిప్రబంధమునందును సనేకములు గలవు. వాని నెల్ల నిందుఁ జూపించుటవలన గ్రంథ విస్తార మయ్యెడుఁ గాన నది మాని యీ గ్రంథములోఁ బూర్వలసూక్తుల ననుసరించినపట్టు దెలియపఱచుకొనియెదను గాక.

ద్వితీయాశ్వాసములో లి పద్యము ఒకానొకప్పుడు శ్రీమాగురుపాదులసన్నిధి కొకగ్రంథము పరిష్కరణార్థము రాగా దానిని నన్నుఁ జూడ మన నం దిట్టిపద్యమే యొక టుండెను. దానిం జూచి నే నానందించితిని గాని దానికీ మూలము వసుచరిత్రలోని దని శ్రీగురుపాదులు చదివిరి. అందు లోని 'శయముచే హృత్కుశేశయముచేత' అనునది మనసులో నాటి తాదృశ మైనపద్యము మన మొకటి వ్రాయఁగలమా? లేమా? యన్న పట్టుదలతో నప్పుడే యొకపురవర్జనముగా నీపద్యము వ్రాసితిని. అది సందర్భోచిత మని కొంచెపాటిమార్పుతో నిందుఁ జేర్చియు విమర్శకులయాక్షేపణములకు జూచి తీసి వేయఁ దలంపఁగా నొకమిత్రుఁ డొకకొంతహితబోధ

మతో వారిచుబంజేసి యట్ల యుంచితిని. ఇందుఁ గొన్ని పద్యము లట్లు దప్పింపి ప్రాస్తావికమునో మఱి యేదో సందర్భములోనో చెప్పబడి నా యల్పమునకు నచ్చిరనిగాఁ దోచునగా వానిం బోసిన యనుకూలస్థలములలోఁ జేర్చబడినవి కలవు. వాని వానిని విడిచిని చెప్పట విస్తార మగును గనుక మాచుదురు గాక.

చంద్మాశ్వాసములో 'మినుకుల వత్తముల్ మనసు మెత్తనగాఁదె
ఘనామరాఁకే' (౮౬.) ఆచంద్మాంతరస్యాసమునకు 'సింహునునందు' అను భారతపద్యము మూలము.

'ఆరయ జంతుకాలమున కంశటికిన్' (౪ ఆ. ౩౧.) అనుపద్యకల్పనము 'అనారసిక్రాధయమైఘనాని' యను శ్లోకైకదేశమును; 'కరుణోద్ధిపకదిన వాక్కు' (౪ ఆ. ౩౩.) అనుపద్యమునకు 'యాచమానచమానసప్రత్యే' అను నైషధశ్లోకాంశమును; 'శ్రోతలు జ్ఞాతలు గల్గిన' (౧ ఆ. ౧౨౦.) అను పద్యమునకు 'శ్రోతరిజ్ఞాతరి ప్రాప్తే' యనుశ్లోకమును; 'ఉండినవాఁడు రాఁడు' (౪ ఆ. ౩౦.) అనుపద్యములోనిభావైకదేశమునకు 'మూర్ఖో న హి దదా త్యర్థం' అనుశ్లోకమును; 'చెలమల్ చల్లకొలంది (౪ ఆ. ౩౬) అను పద్యము లోని భావైకదేశమునకు 'పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం' అను గీతాశ్లోకైకదేశమును; 'వేదవేత్త యైనవిస్తోత్రమునియందు' (౪ ఆ. ౩౮.) అనుపద్యైకదేశమునకు 'యాదతీర్వ దేవతాః' అనుశ్లోకమును నాధారములు. యాచ మఁడు వాతకదకుఁ బోయి చెప్పకొనుమాటలే గనుక నిటఁ బొందుపఱచితిని. ఇంకను నొండు రెండుచోట్ల నుండునేమో! ఇంతకుఁ దప్ప మఱొకచో ననుకరణమని తోచుటఁగాక కా పని భావించుట సత్యము. సత్యము స్వభర్తసేష్ఠ మయియే యున్నచోఁ దన స్వరూపమునే యందఱిహృదయము లందును దోచుటఁజేయుఁగాక.

భాగవతములోని 'చల్లనివాఁడు' అనుపద్యమునకు 'చల్లనివాఁడు' (పీ. ౫౧.) అనుపద్య మనుకరణమా యని మామిత్రు లొక రనిరి. అప్పుడు

సత్యమును వెలియవలసివెలిసి. నమ్మిరో లేదో! నావగ్గఱ జర్తా ప్రెంజింగ్ మహావిష్ణువట మున్నది. ఆదివ్యమంగళవిగ్రహము వైపు చూచినపు డెంత లేసి మనోవ్యభిలాషను బటాపంచలై యానందము గలుగక మానదు. ఆ పద్యముతోపాటా పటమును జూపితిని. సత్యబద్ధులైతి. మఱియు నారదుడు పద్మించినభగవానుని పర్వతములోని (౧ ఆ. ౧౦౦.) పద్య మాముక్త మాల్యదలోని పద్యమును జూచి వ్రాసినట్లున్నదే యని యొకమిత్రుఁ డాపద్యమును బదివెను. ఆపద్యమునుపినుట కదే మొదటితదవ యనుట యసత్యమా గాదు. మొదటినుండియు నా కొక్కయూహ జనించుచుండెడిది. ‘చేప నెల్ల కీతనేర్చి నక్కఱ లేదు’ అని. అనుకరణవిషయములో మన మచుచు చున్న వన్నియుఁ గేవలసత్యములే గావు. ఇందువిషయమై ప్రత్యక్షప్రమాణ మింకొకటి మనివి చేయుదునుగాక.

విజయనగరము మహారాజాచారిత్రకాలేఖిపండితులు కవిరాజు మల్లాది వేంకటవిశ్వనాథశర్మగారు నివృత్తరాణము వ్రాయుచు రెండేండ్లక్రిందట నిచటికి వచ్చినపుడు వారితో మైత్రి యజ్ఞెను. ఒకపొదులమొక రొకరిగ్రంథములను బదివి విసిరించుకొంటిమి. వారిపురాణములో శివుని సందర్శించిన ఘట్టములోఁ జతుర్థ్యంతములతో సంస్కృతములో రెండు సీసపద్యములు గాబోలు నడిచియున్నాట. ఇందు నారదుడు శ్రీహరిని దర్శించుఘట్టములో నట్లే రెండుసీసపద్యములు చెప్పబడినవి. అప్పు డొండొరులము వ్యక్తిధేవముతప్పఁ పక్కిన పస్త్యైక్యమున కాశ్చర్యపడి యనుకరణమును గుఱించినప్రవాదమును గూర్చి కొండొక్కయూహించుకొని ముందు వెడలినగ్రంథమును జూచి తరువాతివారు దాని ననుకరించినా రనుప్రవాదము వచ్చునేమో! యని కొంతదూర మనుకొంటిమి. ఇదియేగాక యింకను గొన్ని చోట్ల కొండొంటిం బోలినఘట్టము లున్నట్లు జ్ఞప్తి. ఈయైక్యమున కట్టి భావస్ఫురణలు ప్రకృతిసిద్ధము లనుట తప్పు గా దనుకొందును.

అం నం దొక్కొక్కపద్యమునుగుఱించి చెప్పవలసినవిషయ మంతో యంతో యుండకపోదు. కాని యది యిట్టిచో ననువుపడునదిగాదు. అయి నను నిష్కాశ్రముగ గొకటి చెందిట్టికైనః జెప్పక విడువరాదు. భగవద్దర్శ నములొనిపద్యమునకు 'కెందమ్మయందమ్మ జిందించునువరచరణారవిందముల్ నెరయువాని' అను నాలవపాదముయొక్క యర్థికజిగిబిగియే పద్యావతారమున కంతకును హేతుభూతమయ్యెను. కవితాశిల్పమునందఁ కష్టసుఖములనుభవైకవేద్యములే గాని చెప్పినంతమాత్రముతోఁ జెలియుట మహాకష్టము. ఇట్లే ద్వితీయాశ్వాసములో 12 వ పద్యము 'కడుపులో అంపపుఁగోఁతలట్లు' అనుదానింబట్టి యెఁబ్రాఁకంబడినది. ద్వితీయాశ్వాసము వ్రాయుచున్నప్పు డొక్కయానందపేళ.

ముది వోని కొడగాని మడిఁ బూని తుదిలేని

పదిలంపుభక్తిని బదిలపఱచి

అని యొకసీసపాదము దొరలెను. అది చతుర్థాశ్వాసములోఁ జోట్టచివరనఁ దాదృశము వైసరక్కినపాదములతోఁ బద్యరూపమును దాల్చెను. ఒకదానిం జూచియే వ్రాయఁ దలపెట్టుకొన్నచో నందందలి చిత్రవిచిత్రంపునడక లన్నియు నడపవచ్చునేమో! అది లేనిచో యథాశక్తి కల్పితములుచాలవా యనునైరస్యముతో నుపేక్షితములయ్యె నని యాభార్థ్యము నెఱింగించుచున్నాడను. సామాన్యముగా

తెఱవా! కఱవా! పెఱవారిమాటలున్

దీనశరణా! కరుణా వరుణాలయాశయా!

మగువా! తగవా! మగవారితోడుతన్

అని యిట్టివి ముందుగాఁ గూర్చుకొనుట యభ్యాసము. ఆవసరపడినచో మీఁదిభాగము పూరించి సంపర్కమునం జేర్చికొనుట యలవాటు. అట్టివి దీనిలోఁ గొన్ని గలవు. అర్థాంతరన్యాసములలోఁ గొన్ని ; యేతాదృశములే.

అంతానుప్రసాద మన్న మాకవితానుమారికిఁ జెన్ననాటసుండియు
మఱి యొక్కవ మక్కువ. నీనికి నిజర్కనము కవిత్వాప్రాణోపి యాకంభ
వద్యములు శ్లోకములే. చిన్నప్పటినుండియు నేదో యొకరూపముగా సామె
తలం గూర్చుట వాడుక.

అక్షేపణసమాధానములు. ౧౦

తెలిసినవా రాక్షేప్యవిషయములం చెలియఁ జెప్పుదురు. తెలియని
వారివలన నేచిక్కును చుందదు. తెలిసితెలియనివారి యాక్షేపణములకు
సమాధానము చెప్పుటయే కొంచెము కష్టము. 'అడిగేవానికి చెప్పేవాడు
లోకుడు' యని యొకసామెత చెప్పుదురు. అడిగినప్పుడే చనినసమాధానము
చెప్పుటకుఁ బ్రతిదానికిని వలనుపడక పోవుటయుఁ గల్గెడు. ఒక యుదా
హరణము.

ప్రత్యక్షరగండ మాకవితలాదల్ కిత్తిపై సాము; సాగిన నానంద
మహాపయోధిలహరీకేశీయశక్తిప్రాప్తి (పే. ౮౦.)

'ఇటు లహరీశ్వము నదియందే గాని సముద్రమునందు లేదు గనుక నిది య
సంగతము' అని యాక్షేపణము. తాత్కాలికముగా నేదో సమాధానము
చెప్పఁబడెఁ గాక పూర్వప్రయోగమునకై ప్రాకులాడఁగా గురుబాల ప్రబో
ధికలా

శశ్వ త్వశ్వత శబ్దవార్ధిలహరీ విద్యోల్బణమ్ (తృ. కాం. నానా.
౨౪౫) అని కనఁబడినది. అప్పుడు వారి యాక్షేపణమువలన నాకుఁ గల్గిన
రిచ్చపాటంతయుఁ బోవుటయ గాక చాలవఱకు సాధునికకృతి యన్న
యల్పదృష్టితో నవిమర్శములముగా నాక్షేపించువారియాక్షేపణము లన్ని
యు నిట్టివ కా దృఢజ్ఞాన ముదయించెను. అట్లని తప్పులే లే వని కాదు.
తప్పులు లేనిచోటే యుండ వని నానన్తుకము. భిన్నరుచి ర్హి లోకకి. పుణక

కొకమట్టి. బహు కొక రుచి. రోటి కొకపాటు. నోటి కొకమాటు. ఒకరి
 కొక రాక్షేపంగా వారిని వేటొక రథిక్షేపించుచున్నారు. వారిని
 మరొక రెత్తివేయుచున్నారు. ఈగకై కప్ప చూచుచున్నది. కప్పకై
 పాము కాచుచున్నది. పాముకై ముంగి పొంచుచున్నది. ముంగికై మాన
 వుడు వేచుచున్నాడు. ఇది సృష్టి నైజమే. గాని విరుద్ధము గాదు. ఏమీ
 లేనిదే చూడేపణలపై నడిచేపణలతో గ్రంథములపై గ్రంథములు పుట్టి
 భారతీ కంఠహారమునందు సుమాయిలము లగుట మెట్లు? ఇయ్యదియుఁ
 బ్రాచీనసాంప్రదాయకముగా వచ్చునాచారమేగాని క్రొత్తదికాదు. అట్లు
 గానిచో మహాకవి కాళిదాసుని భావనాప్రపంచములో

పురాణ మిత్యేవ న సాధు సర్వం న చాపి కావ్యం నవమిత్యవద్యం
 అను కల్పన కవకాశ ముండదు.

కాళిదాసమయూరాచి కవుల కెల్లఁ

గలవు శప్పు లనంగ నన్యులకులేవె?

(అప్ప. పీ. 28)

అనీ చెప్పఁ బడినది. మహాప్రాజ్ఞులైనయంశంకవారే యట్టిగతిఁ బట్టినప్పు
 డేకఁ గించిష్టమన్యులయిన యస్తదాదులవిషమా యాలొచన?

❧ జిజ్ఞాసా ప్రార్థన. ❧

చిన్న నాటి మా కవితాకుమారి వచ్చిరాని యవ్యక్తపదములను
 గొన్నింటిని, గొంపఱపండితమహాశయుల ప్రమాణవాక్యముల నాధారము
 చేసికొని యనభిమతములు గా నున్నను నిప్పటి కసంస్కృతములుగానే యిం
 దుంచితిని. ఇం దేవేని దొసగులు పొసఁగి యుండవని మనవి చేయఁజాలను.
 అట్టివెల్లఁ గవికన్నఁ బాఠకరసికవతంసులకే పొడకట్టెడు. సాహృదంబు
 నెఱపి శాస్త్రరీతిచేఁ ద పునితోఁచువానిని దయచేసి తెలుపఁ బ్రార్థించుచు
 న్నాఁడను. తెలుపుచోఁ గృతజ్ఞతా పూర్వక వందనములతోఁ బునర్నందన

మునందు సవరించుకొందును. లేదా సమాధాన మున్న మనవిచేయుదును. మఱియు రెండుమాతృకలం జూచి చ్రాయంబడిన దగుటచే నాదిభాగమున రెండవమాతృకలోని విషయము లించుక విస్తరింపవలసినట్లు దిష్టాంత దర్శన మున నగవడెడు. అనభిమతవిషయముల నన్నిటిని బునర్ముద్రణ భాగ్యమున్న సవరించుకొందు నని మనవి చేయుచున్నాడను.

౧౧ గ్రంథ ముద్రణము. ౧౧

గ్రంథము చిన్ని చైనను ననధికప్రజ్ఞునిచే సంతరింపఁబడుటంజేసి యాధ్యాత్మికాదితాపోపహత మైనకాలము మూఁడుపాళ్లు కాఁగా నొక్క సంవత్సరము మీఁదట నైదు మాసములు పట్టవలసి వచ్చెను. ముద్రణార్థమై కేవలదైవప్రయత్నముపైసనే భారము వైచి కాలు కదల్పకయే లేఖలమూల మున నొకటిరెండు చోట్లఁ బ్రయత్నించితిని. కాని నాప్రయత్నమునకు పనికిగానే ఫలము గూడ నైనది. ఆవల దానిమాటయే యెత్తుకొనక రెండున్నర యేఁడు గడచిపోయినది. ఇట్లుండ నొకనాఁడు భగవదాజ్ఞ యయినట్లు పొడకట్టఁ బరోక్షకార పరాయణ ప్రముఖులును, మహోత్సాహపూరితు లును, మహోదారశీలురు నగు బ్రహ్మశ్రీ భిషక్కిరోమణి ఆయుర్వేదరత్న తొగర్చేటి రామభద్రయ్యగారితో మాటవరుసకు ముద్రణప్రసంగమును, గృతినమర్పణోత్సవప్రసంగమును చెచ్చితిని. అందులకు వారు స్వపరహస్త ములచే సాహాయ్యముఁ జేసి చేయింతు నన్నప్రోత్సాహముతోడనే నిరతాన్న ప్రదాత్రులును, మహోదారాశయలును నగు శ్రీమతి గండ్రకోట సుబ్బమ్మ గారియొద్దకు 'అస్తాకం బదరీచక్రం యుష్మాకం బదరీతరుః, బాదరాయణసం బంధాత్' అన్నట్లు వారిచేఁ బ్రతిష్ఠితుఁడును, నస్తత్కృతి స్వామియు నగు శ్రీసత్యనారాయణస్వామి సంబంధమును గల్పించుకొని చందావిషయముగాఁ బోయి విషయానుకూల్యముగఁ జిత్తుర్థాశ్వాసములొని యాచార్య కారము

నంతయు విసిరించి యాగమనకారణము చెలిపితిని. వారు నాకృతిరచనను గుఱించి విని యున్నవారు గానఁ దత్ప్రచరణవిషయమున నుత్సుకితాశయ లయ్య నభ్యర్థనాభావముచే మాభ్యర్థ్యమును వహించి యున్నవారు గాన నప్పు డయ్యాఁజ్ఞాపద్ధతి విన్నతరువాత నిష్టదేవతాకథాసక్తిచే గ్రంథ మాప్యంతమును విసిరిపవలసినది గాఁ గోరి యప్పటి కేదో వచ్చినదానికిఁ దగిన ప్రాతాహవాక్యములు నుడువుచు సాంతము విన్నతరువాత మొదటి సంకల్పితార్థముకంటె నిబ్బడి ముబ్బడికి మిక్కిలిగా నూఱు రూప్యముల సిత్తునని నాయభ్యర్థనకంటె నెన్నిరెట్లో మిన్న యైన యాయాదార్యమును వెలిబుచ్చిరి. అంత నేనును దక్కుం గలకొలఁది పాటికి నొందొకరినిఁ జేర్చుటకన్నఁ బోషకత్వము తమదిగనే యున్న బాగుండునేమో యని కొన్ని గుణవత్తరము లైనవిషయములం జెప్పి నొప్పించితినేమో యని పశ్చాత్తాప పడితిసి. కాని యాయమగారి యుదారశీలమున కీమాట నొప్పి గల్గించినది గాక యానందసంధాయక మైనట్లే వారి గంభీరభాషణమువలనఁ చెలియ నయ్యెను. 'భగవదాఙ్గా యట్టిదిగానే యున్నది. అట్లే కా నిం'డని సమ్మతించి ముద్రింపించిరి.

❧ కృతినమర్పణోత్సవము. ❧

కొనసాగినను గొనసాగక పోయినను మానవునికిఁ గుప్పతిప్పలుగఁ గోర్కు లుప్పతిల్లుట ప్రకృతిధర్మము. కడపలో శ్రీమాగురుపాదులవారి ఆంధ్ర శ్రీమద్ద్రామాయణమునకుఁ గృతినమర్పణోత్సవమును జేయుట చూచిన దాదిగ భగవానుఁడు నాచేఁ గూడ నిట్టియుత్సవము జరిపించుఁ గాక యని మాత్రము మానసమున నంకురిత మయ్యెను. అప్పుడు కవి ప్రశంసా పద్యములలోఁ గడపట

ఉ. శ్రేణిగ గ్రంథముల్ గొనెడు చేతలు నేర్చితివమ్మ యింకను

రాణఁ గవీంద్రులం గని పరంపర వాఙ్మయవృద్ధి నేసి వి

స్వాణముగా సనారతసనాతనకీర్తి గడించి నిత్యక
శ్యాణము పచ్చతోరణము నై తగ వర్ధిలు దత్తమండలీ!

అని సాఫ్తప్రాయవిశేషముగా శుభాశంసఁ జేసితిని. అందలి 'నిత్యకశ్యాణము పచ్చతోరణము నై తగ వర్ధిలు దత్తమండలీ!' యన్నదిమాత్రము భాషా సేవక మహాశయలవలనఁ గొంతకుఁ గొంతైనఁ బొల్లు గాఁబో దనునష్టక మున్నను నాత్మీయములో నది కొంత సమన్వయించిన మేలుగదా యనిపట్టు నకై యగుటన గుటనానమర్థః దగునర్వేశ్వరుని గుఱించి పరిపరివిధముల మానసము చింతిలుచుండునది. 'తేహం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్' అన్నతన ప్రతిజ్ఞచుమాత్ర మానర్వేశ్వరుఁడు నెఱవేర్చు కొన్నవాఁడే యయ్యెను. యథా సంకల్పితముగనే గ్రంథరచనయును ముద్రణమును నయినవి. ఇఁక సీస్సితం దైనది కృతినమర్పణోత్సవము కర్తవ్యమై మిగిలి యున్నది. ఈవిషయమై యొకనాఁటినమావేశములో మాయుపాధ్యాయసంఘమునకు నూచించితిని. వారు కార్యనిర్వాహకత్వమున కంగీకరించి యుత్సాహము గల్పించి సర్వతోముఖముగఁ దోడ్పడిరి. శ్రీశ్రీ గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమరావు ఎం. ఏ. ఎం. ఎల్. సి. గారి యధ్యక్షతక్రింద నొక యాహ్వానసంఘ మేర్పడెను. అస్మత్ప్రతినిధులు కావ్యవిశారద అనుముల వేంకట శేషకవిగారు కార్యదర్శిత్వమును స్వీకరించి కార్యనిర్వహణమునకు దీక్ష వహించిరి. సింహపురీ (నెల్లూరు) వాస్తవ్యులును, వేంకటగిరి మహారాజా వారికాలేజి పండితులును, నభినవతిక్కనబిరు దాభిరాములును, భాషాసేవకులును, గ్రంథకర్తలును నగు బ్రహ్మశ్రీ మర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిని నా సభ కశ్యక్షపదవి నలంకరింప సద్యస్సంకల్పమునఁ బ్రార్థింపవలసి వచ్చి ప్రార్థించినను వా రందులకుఁ దెద్దమనసుఁజేసి తమయూర నాఁడే తిక్కనజయంతి జరుగ నున్నను దతోధికముగ భావించి దయచేసిరి. ఆహూతులైనపండితులలోఁ గొందఱు పండిత మహాశయులు విచ్చేసిరి. స్వస్తి శ్రీ విభవ పాలున

బి ౧౨ స్థిరవారము (6-4-29) భగవదను గ్రహమున మహావైభవముగఁ గృతినమర్పణమహోత్సవము జరిగెను.

హో. విభవే స్థాల్లనే కృష్ణద్వాదశ్యాం స్థిరవాసరే,

శ్రీ సత్యమాహర్త్యకృతే రాసీ శ్శుభినమర్పణమ్.

నాడుదయమున శ్రీ సత్యనారాయణస్వామికిని, కృతికిని, అధ్యక్షుల జారికిని నిడువైభవముతో గ్రామోత్సవము జరిగెను. ఆవల, కృతినమర్పణ మయ్యెను. మధ్యాహ్నము శ్రీమతి గండ్రకోట సుబ్బమ్మగారు భక్త్యభోజ్యములతో బ్రహ్మణసంతర్పణము చేసిరి. సాయంతనము ౩ గంటలకు సభ సమావేశ మయి పండితోపన్యాసాదులతో రాత్రి ౯ గంటలకు జయప్రదముగ ముగిసెను. ఇందులోఁ బోతనజీవితనాటకములోని యేకాంకమును బ్రదర్శించి సభాసదులయభినుతికిఁ బాత్రులైన చి. నంద్యాల. కృష్ణమూర్తి, బి. మాధవయ్య యచుకుఱచాండ్రు బురోభివృద్ధికామనతో నాశీర్వదింపవలసి యున్నది.

❧ కృతజ్ఞత. ❧

ఈకార్యమునకు మొదటినుండియుఁ బ్రోత్సాహకులైన శ్రీరామ భద్రయ్యగారికిని, ముద్రణ సాహాయ్యమునకే గాక కృతినమర్పణోత్సవము నందును బ్రహ్మణసంతర్పణాదులయెడను సర్వవిధములఁ దోడ్పడిన శ్రీమతి గండ్రకోట సుబ్బమ్మగారికిని, కృతినమర్పణోత్సవమునకై తోడ్పడిన మాయుపాధ్యాయసంఘమువారికిని, ఆహ్వానసంఘమువారికిని, కార్యదర్శిగారికిని, అధ్యక్షపదవి నలంకరించి జయప్రదముగ నెఱవేర్చిన శ్రీదుర్భా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారికిని, భాషాభిమాన ముంచి విచ్చేసిన పండితులకును, సభ నలంకరించినమహాశయులకును గృతజ్ఞతాపూర్వకపంచనము లర్పించుచున్నాఁడను. కార్యకరణ భాగమున నత్యంతోత్సాహపూరితులై తోడ్పడినమాహైస్కూలువిద్యార్థుల కితోభ్యుపయాకాంక్షతో నాశీఃపురస్కరముగ నభినందనములు.

చేయుచున్నాడను. సద్యఃప్రార్థనామాత్రముననే యామోదించి నియమిత
కాలములోపలనే యచ్చు వేయించి యుపకరించిన యాంధ్రభాషాకోశోద్ధా
రకులగు బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల. వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలవారికిని గృతజ్ఞతాభివాదము
లొనరించుచున్నాడను.

❧ వింతప్రశ్నములు. ❧

కృతिसమర్పణోత్సవ మన నేమి? ఆధునికమా? ప్రాచీనమా? ఎందు
లకు? జేయవలె? నని యాధునికకృతిపైఁ గలచిన్నిదృష్టితోడి కొన్నివింత
ప్రశ్నాస్త్రములు బయలుదేసినవట! 'ఆధునికమైన నేమి? ప్రాచీనమైన నేమి?
తప్పవని గాదు గదా! తదాందోళనముచేత నైనను గొంత భగవత్కార్యా
సక్తియుఁ, వత్కార్యచరణమును నగునుగదా!' యని వినోదసమాధాన
ప్రత్యస్తములు పుట్టినవట. ఎవరిప్రశ్నోత్తరము లెట్లున్నను
మ. బ్రదుకుం గల్గినయన్నినాళ్లును మనోవాక్కాయకర్తృబులన్
నిదురం బోయిన నిల్చినన్ నడచిన స్త్రేల్కొన్నఁ గూర్చుండినన్
మది నూహించినఁ జింత నేసినను సంభాషించినన్ విన్ననున్
దుఃఖిన్ నీలిన బీరువోక భగవంతుం గొల్తుఁగా కెప్పుడున్. పీఠి. 41

అని భావించువారికే దప్ప గాదు గదా! అయినను బ్రాచీనాచారమే యని
తెలిపినదాన విశేషగౌరవమే గనుక నొక్కయుదాహరణమే చెప్పదము.
శ్రీకృష్ణరాయలు గతించినతరువాత నాతనిం గూర్చి యల్లసానిపెద్దన

మనుచరిత్రం బందుకొనువేళఁ బుర మేఁగఁ

బల్లకి తనకేలఁ బట్టి యెత్తె

అని చెప్పియున్నాడు. కృతి యనునది కవిగర్భవాసమున జనించిన కన్యక
యనియు, అక్కన్నియను గృతినాథునకు సమర్పించుకొను వేడుకయే కృతి
సమర్పణోత్సవ మనియు భావించుటలోఁ దప్పలేదుగదా!

ప్రశంసాపద్యములు.

బ్రహ్మశ్రీ గణితవిద్యావిశారద కాశావజ్ఞుల వైశ్వదేవం. వేంకట
సుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతిగారు (పెగళ్ళపాడు) నాటిసభలోఁ జదివినపద్యము
లలోఁ గొన్ని

మ. పదలాలిత్య మయారె! భావఘటనాపాండిత్యమా మేలు పు
ణ్యదచారిత్రకథాప్రశంస సరె వైద్యవృత్తికాగుచ్చ ని
ర్య దుదారాచ్చ మరందబిందులహారీరమ్యాకృతిం బోలి ధీ
ప్రదమై యొప్పెచు దావకీనకృతి సుబ్రహ్మణ్యవిద్యవృత్తి!

... ..

క. ఆచంద్రార్కస్థాయిగ

సేచరితము వృద్ధి గనుత నిత్యము కవితా

ధీచతుర! సేయశోలత

చీచతురాశాంతములకు నెగఁబ్రాకంగన్.

— యోగ్యతాపత్రము. —

1926 ఏప్రిల్ మాసములో విజయనగరమున జరిగిన 'ఆంధ్రభారతీ
తీర్థ' పరిషత్తుయందుఁ గావ్యకవితలో స్వీకృతము ఘనస్థానం నర్జి ఫి కెట్టు సంహ
దించినది. ఆచార్యుఁడగు లొనఁగిన నర్జి ఫి కెట్టునకు నకలు.

THE ANDHRA RESEARCH-UNIVERSITY,
VIZIANAGRAM CITY
CHANCELLOR'S DIPLOMA

Faculty of Sri Kavimandali Fine arts.
Vizianagram.

Be it known and declared

To all those whom it may concern
greeting

This *Diploma de Honneur* is granted to *Kavya-
thirtha Maddulapalli Venkata Subrahmanya Sastri
Garu* on the occasion of the annual session for the
exhibition of his *Kavya Kavita* which has earned
First Class distinction in the estimation of a duly
constituted committee of Judges.

Wherefore is given the seal of this Corporation
at Vizianagram this day, the first of the month of
May of the year 1926.

(Sd.) G. SITAPATI,

Dean of Faculty.

(Sd.) BHOGARAJU NARAYANAMURTHY,
Chairman of Judges-Committee.

1. President,
of the Session.

2. Registrar.

❧ ఉపసంహారము. ❧

మహాశయలారా !

‘కూపకూపై స్పృహః? కిం జాసితే? భువనచరితం

కిం సుఖం చోపభుంక్తే?’

ఆశ్చర్యము గాకుండ నించుక కన్ను విప్పి చూచినచో నాదినుండీయు మన
ప్రార్థన లొనరించినభాషాసేవలో మనమును భాషాసేవ చేయుచున్నా మని
యల్ప సంతోషితృభాజకుల మగుట హనుమంతునిముందట కుప్పిగంతులే
యయ్యెడు నని నాయూహ. అట్లని నిస్పృహః జెంది శక్తివంచన చేసికొ
నక భగవంతుఁ డిచ్చినంతలోనే భాషాదేవ్యపాసనతోఁ గాలముఁ బుత్ర
మనియు, ‘తుదిసిక్ సీద్ధిస బీరువోక భగవంతుం గొల్తుఁగా కెప్పుడునో’
అనునాశయమున కిదియ శరణ్యం బగుటను నేదో యంతమాత్రము కైంక
ర్యము చేసికొనఁ గల్గినాఁడ నని సంతోషింపవలసినదే తప్ప నందని, మ్రాసి
పక్షి కట్టులు సాఁచినదానఁ బ్రయోజనము లే దని నాభావన. ఇందలి
గుండోషములకు సహృదయులే ప్రమాణము. తెలియపఱుపఁ దగినవిషయము
లున్న నెలవీయవలసిదిగా సిద్ధిపఱులోనే ప్రార్థించి యున్నాను. భవభూతి
మహాకవి వచించిన సుభాషితమును బఠించి యంతటితో స్వస్తి చెప్పు
చున్నాను.

శ్లో. యే నామ కేచి దిహ నః ప్రళయం త్యవజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ ప్రతి నైష యత్నః,
ఉత్పత్యతే మమ తు కోపి సమానధర్తా
కాలో హ్యయం నిరవధి ర్విపులా చ పృథ్వీ.

తేఽస్మి నా వధీత మస్తు.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఇట్లు,

వితాసామ్రాజ్యము

నంద్యాల.

10-6-29

విద్యజ్ఞనవిధేయుఁడు,

మ. వేం. సు. శాస్త్రి.

❖ తప్పొప్పుల పట్టిక. ❖

పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఁప్పు
20	2	నభాధ	నబాధ
	17	లేశము	భాగ్యమున
21	4	మాధురిమ	మాధురిని
	5	మాధురిమ	మాధురిని
	6	మనుచుకొ సంభావించు	మనుచుకొ భావించు
	16	రుచి	గ్రహిం
22	3	నెన్నఁడెక	నెన్నఁడేక
30	15	కెఱింగింతు ననిన	కెఱింగింతు నని
31	6	గ్రసి	వ్యధి
35	14	గ్రసి	వ్యధి
53	6	పృశా	సుదృక్
61	4	దేదగ	దేదగ
91	4	యాటటం	యాటటం

ఇంకను గొన్ని యింద పచ్చును. పయచేసి మూలములో దిద్దుకొని
సుష్మపాఠముతోనే చదువఁ బ్రార్థన.

● కృతిపోషక వంశావళీప్రశంస. ●

కవి:—

శ్రీయును బాణియున్ జనన సిద్ధముగా నభివృద్ధి జెందుస్స
ధారముతబుద్ధితోడుతఁ బరస్పరలీల లెసంగఁ జేసి య
త్యాయతవైభవంబుగ నితోభ్యుపయంబుగ ధర్మవృద్ధినిం
జేయుచుచుండుగావుత మశేషవిశేషవిభూతిరీతులన్.

1

కవితాకుమారి:—

మ. పురుషుల్ నాకృతికన్యఁ బ్రోతు రని నీబుద్ధిన్ విచారించె డె
వ్వరుసన్ స్త్రీలక గాక పిల్లలను బ్రోవన్ బూరుషశ్రేణికిం
పరమే? యెందులకయ్య నూతలపు? నానాభంగులన్ సర్వత
స్థిరభోగంబుల ధర్మవృద్ధులను మాస్త్రీజాతి వర్ణిల్లుతన్.

2

కవి:—

క. జాత్యభిమానముచే ని
ట్లత్సక్తిగఁ జెప్పికొందు వంతియ కాసి
కృత్యాదిపోషకులు మా
జాత్యులు గా కెవరొ చూచి సరిగాఁ జెప్పుమా?

3

క. కు:—

ఆ. వాడ మేల మనకు? నీదుకృతిం బ్రోచి
నట్టివార లెవరొ? యదియుఁ జెప్పుమ!
మనసు దీర నేనె మాసుబ్బమాంబికా
గుణము లెన్న వలయుఁ గూడ దీవు.

4

కవి:—

క. నీయింగిత మెఱిగితిఁ గా
నీ యొండొకమాట. యెంతయేఁ జెప్పిన నీ

వాయమ చెప్పినయంశము

పాయకు మెటు నేయుదేమి! పనితనము గుమి!

5

క. కు:—

ఆ. మదికి సచ్చకున్న మానక విధి లేక
చవిటినేల విత్తు చల్లు దీవు
పనితనందె యైన దొసఁగేమి? నాకు ఎ
ర్జ్యంబు వాగతీత మైనయపుడు.

6

ఆ. ఐన నతిశయోక్తి కవకాశ మీయను
గాని యొకటి చెప్పదానఁ బురుష
పక్ష మీవు స్త్రీల పక్ష మేచు పహింత
మిట్లు నీవు కొంత యేను గొంత.

7

క. ఇంతియ గాక మఱొక్కటి.
సుంత వచిపంగవలయు చోటుల నీ నా
యంతర్భావము చెలువంగ
నంతరమును నిచ్చుకొందమా! మనలోనన్.

8

కవి:—

సీ. కృష్ణరాయలశౌర్య కీర్తి సూర్యేందురా
జిత మైనరాయల సీమలోన
దాన ధర్మక్రియా దార్య శౌర్యాద్యనే
కగుణమా కర్నూలు ఖండమందు
దాతృ ధార్మిక మహోదార శూరాది భా
సుర మైననంద్యాల పురమునందు
వేద శాస్త్ర శ్రౌత విద్యా సదాచార
వంతమా కౌకుంట్ల వంశమందు

తే. నీమకుసు భండమునకును గ్రామమునకు
 వంశమునకును దేజులు వన్నె వాసి
 కిత్తి చెలంగః బుట్టెను గుణస్ఫూర్తితోడ
 హరిహరధ్యానభస్మి మల్లయ్యశాస్త్రి.

9.

క. ఆలమల్లయ్యశాస్త్రికి చు
 స్థలతరగుణరాశి బుద్ధికాశి 'సుపుత్ర'కి
 కులదీపక' యనునుడి శౌ
 భిలః బర్హతశాస్త్రి యుష్కపించెన్ మించెన్.

10.

తే. ఆతని కాదురు సుతులు మల్లయ్యశాస్త్రి
 సుబ్బయ పెరరామస్వామి శుద్ధచరిత
 లచితులు చినరామస్వామి లక్ష్మయార్య
 ఘనుడు వేంకటరామయ్య యనెడువారు.

11.

సీ. కట్టించె సంధ్యాల గ్రామంబులోనఁ గ
 శ్యామండపము మల్లయ్యశాస్త్రి

క. కు:—

దక్కించె నన్నసత్రము సెల్వి పినతండ్రి
 మంతు సుబ్బయపుత్ర మంగమాంబ

కవి:—

నడిపించెఁ గూపవనప్రతిష్ఠాదులు
 ప్రాభవంబునఁ జేన్న రామసామి
 స్థాపించె నన్నసత్రము భూసురులకు నం
 ద్యాలలోపల లక్ష్మయాభిధుండు

ఆ. ధార్మికత్వ మంత తమసొమ్ము గాంగను
 ధగ్గ మంత తమకె దక్కి పోంగఁ

బరుల కుపకరించు పని యిలువేల్పుగాఁ
బ్రతి యొకండు కులము వాసిఁ జేసె.

12

శ్రీ. ఎంతమందికి నైన నిచ్చాగమమె గాని
కొందఱు వెడలించుకొఱఁక లేదు
ఏవేళ వచ్చిన నింపు సొంపే గాని
యింతేనియును నీసడిత లేదు
ఎందఱ జేతెంచిన మృష్టాన్నమే గాని
కడుపులు గాల్చుపెట్టుదులు లేవు
ఎవ్వార లైనను నిష్టబంధులే గాని
తక్కటి పక్షపాతంబు లేదు

తే. డొర! యాయన్న సత్ప్రచారగరిమ
తద్ధనము చేసికొన్న సద్ధర్మవరిమ
తత్కులార్థార్థాఠకుని సుకృతంపుమహిమ
యెల్లవారలకుఁ లభియింపఁదరమ.

13

క. అనుదినము సరియె చూడం
జనును సమావేశ మిచట శ్రావణమాసం
బున హరిదాసులు, కార్తిక
మున గద్వాల్పండితులును బో రాఁ జేరన్.

14

క. ఇందలివైభవము మహా
నంది శ్రీశైలయాత్ర నడతెంచెడువా
రందఱు వచ్చెడు వోయెడు
సందర్భమునందుఁ జూడఁ జను సంతేనిన్.

15

క. ధన ముండచె? ధన ముండిన
ఘను లుండరె? వేలకొలఁదిఁ గాని యిటుల్ స

ద్వినియోగ మవుట నందఱ

కు నానె? తొలిపుణ్య మెంత కూడనిదేనిక.

16.

క. దు:—

తే. వారలఁ జినరామస్వామి గారి 'కష్ట
పుత్ర బహుధన మ' స్తని పుట్టె నల్లు.
రన్నలను మువ్వరప్పల సనుగమించి
సురుచిరగుణావలంబ మా సుబ్బమాంబ.

17.

తే. గండ్రకోట సుబ్బాశాస్త్రి గారితనయుఁ
డైననాగేశ శాస్త్రితో నతనియాత్మ
జాతుఁ దాను సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిఁ బొంది
యాత్మమాతాపితృలకు వియ్యంబు నడిపె.

18.

క. ఉత్తమశీలుని గుణసం

పత్తిస్థిరు బుద్ధిమంతుఁ బర్వతశాస్త్రిక
పత్తస్వీకృతిఁ జేకొనె
సుత్తమ గతి జిగమిషాసముద్యద్వాగధక.

19.

సీ. అన్నపూర్ణాదేవి యన్నదానములొన

నెన వచ్చి సిరి లేక వెనుకఁ బడియె

శ్రీపతి సంపత్తులొ సాటి వచ్చియు

లుబ్ధులదరిఁ జేరి లొంగిపోయె

కవి:—

వాణి విద్వాంసుల వద్దఁ జేర్చుటయందు

సరిపోలె ధన మీక తగ్గిపోయెఁ

గాదంబినియు నీఁగిలొ దీటు వచ్చియు

నెల్లప్పు డీలేక డిల్లపోయె

క. కు:—

తే. ఇట్టు లొక్కొక్కగుణముచే నేడు వచ్చి
యొక్క యొక్కట రాలేక యోడిపోవ
నందఱు మించినట్టివిఖ్యాతిఁ గాంచె
శోభనగుణకదంబ మా సుబ్బమాంబ.

20

కవి:—

సీ. అవకాశ మీకున్న నంతతోఁ బోదు రం
చటు చేసి రాజులే యనువుచుండ
మొగము వచ్చించిన నగము లాభ మటంచు
శ్రీమంతులే యట్లు నేయుచుండ
సేవడించినయంత నేఁగిపోదు రటంచు
దాతలే యాత్రోవఁ దరలుచుండఁ
బ్రళయంబు చేసినఁ బాటి పోవుదు రంచు
స్త్రీ బుద్ధు లటు చెలరేగుచుండఁ

క. కు:—

తే. దానా! యర్థలయవకాశ తారతమ్య
మరసి. సుప్రసన్నానన యగుచుఁ బ్రీతి
నాదరించు యథాశక్తి యట్టిగండ్ర
కోట సుబ్బాంబగారితో సాటి యెవరు?

21

సీ. అత్తగారు శివాలయంబు గట్టింపఁ దా
నమరించె సత్యజేవాలయంబు
ఆమె వేఱొకరిద్రవ్యమున సత్రముఁ బెట్టఁ
దా సొంతధనమున దాని నిర్మ
నాయమ తీర్థయాత్రాదు లొనర్పఁ దాఁ
తీర్థయాత్రాదుల నర్థిఁ జేసె

నామె వశప్రతిష్ఠాదు లొనర్పఁ దా
మహ దశప్రతిష్ఠాదులను నొనర్చె

కవి:—

శే. అత్తకోడంద్రుని పోరాట మనఁగ నిట్టు
లగుట మహిమబకుట పారి యత్తగారి
చే యగుం గాక మఱి వంటయింటిలోనఁ
గొనుటాదెడువాని కాగిత యున్నె?

22

మ. మొదటకొన్ని త్రి చతుర్థవారముల నామూలాగ్రముం జేసియున్
బిడపం జిన్నిత చర్మజత్వ మని భావించేమి! దోషంబటం
చెడలొనర్చి విడుగొంది చింతపడి యట్లేలా? మహాదానముల్
చదునాడే యని నిర్ణయించి గని లో భావించు నొక్కమ్మడిన్.

23

క. కు:—

సీ. లక్షబిల్వార్చనల్ లక్షపిపార్చనల్
లక్షపుష్పార్చాదులను నొనర్చె

కవి:—

పెక్కుభూదానముల్ పెక్కుగోదానముల్
పెక్కితరంబులఁ బ్రీతి నిచ్చె

క. కు:—

ఎన్నిప్రేతంబులొ యెన్ని ధర్మంబులొ
యెన్నిసోములొ భక్తి యెసఁగఁ జేసె

కవి:—

ఎంత యావార్యమో యెంతయాదరణంబో
యెంతయుత్సాహమో యేర్పరించె

తే. కౌర! చిన్ననాటనుగోలె నబలలందు
నిట్టియాస్తీక్యబుద్ధులు పుట్టుటనఁగ

నంతమందికి నగునె?

క. కు:—సుబ్బాంబగారి

కొక్కరికిఁ దాద్యశులకుఁ గా కుర్వీయందు.

24

కవి:—

క. యాచించి కోర్కెకంటెను

బ్రాచుర్యము గాంగఁ బడసి వచ్చినవారల్

ఆచేశ నెముక లే దని

వాచింతురు సుబ్బమాంబపాణిలంబున్.

25

క. కృతిపోషణమును దేవ

ప్రతిష్ఠ సుతపోషణమును వనపోషణమున్

జతపడియె సుబ్బమాంబకు

జలపడుతక్ దక్కునప్త సంతానములున్.

26

క. కు:—

క. శుభమస్తు సత్కృతీనాం

ప్రభవో స్తూదారధర్మపరతంత్రాణాం,

కవి:—

విభవోస్తు సుకవివాచా

మభయాస్తు పరిస్థితి స్సమస్తజనానామ్.

27

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

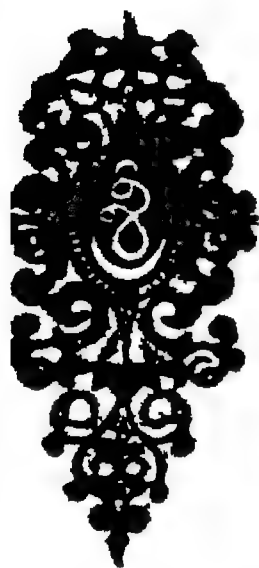

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయే నమః.

సత్యనారాయణ మాహాత్మ్యము.

పీ థి క.

మాణిక్యకిరీట మాచల నెదక

శక్తికౌస్తుభం బాత్మ సు

శ్యామచ్ఛాయయు శంఖచక్రగదల

శబ్దంబుం గరాళిం గటిం

బై మేల్పచ్చనిదోవతుల్ గలుగు శ్రీ

సమత్సత్యనారాయణ

స్వామిం గొల్తు నభీష్టసిద్ధికొఱ క

శ్రాంతంబు స్వాంతంబునన్.

1

ప. స్వయమామీలితనేత్రుఁడై వటమహీశజచ్ఛాయఁ గుంర్చుం
డి చి, స్వయనుద్రాంకితహస్తపద్మఁ డయి మోశనవ్యాఖ్యచే
శిష్యసం, శయముల్ దీటిచి తత్త్వసారముపదేశం బిచ్చు
విజ్ఞాని మ, వ్యుతస్వామిఁ దలంతు సంతతము మేధాదక్షి
ణామూర్తినిన్.

2

మ. అమలస్ఫోటక రాజతఃపుజిగి దేహంబందు, జాషిల్ల ము
త్తమునక, హస్తములక సుధాకలశ విశద్యాజ్ఞానము. ద్రా
క్షసూ, త్రములుం, గక్షములక ఫణుల్ చెలంగుమేళా
పక్షిణామూర్తి నక, క్షమతం బ్రోచుత సంస్కృతాంధ్రక
వితాసామ్రాజ్యపీఠంబునన్. 3

మ. భవనంబుల్ హవణించు లేనగపుమోశముండమ్మిపూఁబోడి
చెం, దోవరాగద్దయ నుండుతల్లి తనబశత్తుం గాచుదేవేరి
మేల్, బవసిం గూర్చెడుసిపికత్తై యగుశ్రీ శ బాలాంబ
మాయమ్మ మ, త్కవితాకన్యకుఁ గమ్మందేనెపలుకుల్ శ గై నేసి
కాపాడుతన్. 4

శా. శ్రీదండై ప్రణవస్థమై యనఘమై శ సిద్ధాదిసంసేవ్యమై
వేదోదీరితమై యనశ్వరమునై శ విజ్ఞానరూపంబు నై
ప్రాదుర్భూతజగంబునై తగుపరబ్రహ్మత్తకజ్యోతి నే
నాదిక జ్ఞానపథావలోకమునకై శ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్.

మ. ఒకహస్తంబున వీణెఁ బట్టుకొని వేరొక్కంటఁ దాళంబు
వే, తొకటక హారముఁ దాల్చి వీణ నొకటక శ సోత్సా
హయై గీటుచుక, సుకరస్వానము వించు న్నేరముఖయై శ
శోభిల్లుగిర్వాణి గాం, చి కృపాలోకమునక నటించుతను
మశజ్జహ్వగ్రరంగమ్మునన్. 6

చ. అమితపదార్థసంఘటన శ నాత్మకు దీటుగ వాఙ్మయప్రపం
చమును సృజించె నంచుఁ బెలుశచం జలపట్టక పెక్కుసృష్టిచి
త్రములకు మెచ్చి నిచ్చలు కశరంబు తిరంబుగ నుండ దీవనల్

రమణ నొసంగు బ్రహ్మ సుచిరరంబుగఁ బ్రోచునుగాత
మత్కృతన్. 7

ఉ. పంపినసంబరంబున స్వభక్తి సురక్తి గల్గివారివి, ఘ్నంబు
లనంబరంబు లడతగం బడఁద్రొక్కెడుమేటిధాటిహే
రంబునదాంబుజంబులఁ జిరరంబుగ నెత్తుది నమ్మి కొల్లుఁ గొం
డెంబును గాని నాకయితఃసేతకుఁ జిక్కులు నిక్కకుండఁగన్.

మ. ఇలలో మత్కృతి సత్కృతిం బడసి యెంతే భావికాలం
బునక, గలకాలంబు నభంగసంగతి సుమాంగల్యాధ్యయై
తద్దవ, ధ్విలఁగాఁ బూర్ణమతిం గడుంగడు నుదర్శిభూత
చంద్రతతో, నలరం జేయఁగ నాంజనేయుని భవిష్యద్రబ్ధవ్యాః
ప్రార్థించెదన్. 8

తా. వీలలోలత నాథుఁ డొక్కకవితావీలావతం దెచ్చె నే
నాల్లె యుండఁగ నంచుఁ దా సవతిపోతరాటంబునుంజూన
కా, శ్రీలక్ష్మీసతి పుత్రవత్సలతమైఁ శ్రద్ధేమించి వీలాకటా
క్షాలోకంబున మత్కృతిం జెనిచి నిత్యశ్రీలు చేసూర్చుతన్.

వ. అని మత్కృతి ప్రాప్తిసంస్తుతాఖిల దైవంబులం బ్రార్థించి.

మ. కవివాత్సీకి కెఱంగి వ్యాసుని నమ్రస్కారంబు గావించి
భా, రవికిక్ మ్రొక్కిడి కాళిదాసకవినిం శ్రద్ధించి కొం
డాడియ, బృహద్రథాత్మ బ్రహ్మిల్లి మాఘునకు శ్రీ
బాణుం బ్రశంసించి భో, జవిభుం గొల్చి నుతించి దండిపద
ముల్ శ్లాఘించి శ్రీహర్షునిన్. 12

సీ. నన్న పార్యునిపాదనళేనంబులు భజించి

తిక్కనయజ్ఞకుఁ యొక్క లొసంగి

యెఱ్ఱవైగడకీర్తి యెంచి భాస్కరుఁ బాడి

పోతనమంత్రికఁ జోత లిచ్చి

శ్రీనాథుఁ గొనియాడి నేవించి కేతన

సూరనార్యులకుఁ పంపిస్తుతులు నేసి

నవీరభద్రు భావించి సోమన్నుల

గణించి కృష్ణరాక్షసత మెచ్చి

తే. పెద్దన స్తుతించి తిమ్మనపేరు నెన్ని

రామకృష్ణునిఁ బొగడి ధూళిజ్జటులఁ దలంచి

భట్టుమూర్తిని స్మరియించి పాపరాజు

గౌరవించి యప్పకవిని గౌరవించి.

12

కా. ఎక్కలంబున సంస్కృతాంధ్రకవితావృత్తుల్ ప్రవర్తెనై

యక్కలంబుననుండి యింతవఱ కవ్యాజప్తభావాత్మలా

తక్కుంగల్గిన సంస్కృతాంధ్రకవులం దర్శించిభావించెదన్

జక్కన్ లెక్కకు వచ్చుసత్కవనవాచాశక్తి సంప్రాప్తికై

సీ. జ్యోతిషస్కంధత్రయాయానిష్ఠాతుండు

సూర్యసిద్ధాంతాదిశోధకుండు

శ్రీమహావిద్యావిశేషవిజ్ఞానుండు

వ్యాకృతి సాహిత్య పండితుండు

ఆపాదుకాంతదీక్షాపరుండు త్తమ

సంస్కృతాంధ్రకవిత్వసాగరుండు.

ప్రస్తుతం దపుర రాణరామాయణా
వ్యక్తుల ప్రబంధనిశ్చితీయశుండు

తే. ఉత్త్య భర్త దయా శౌచ శ శాంతి దాంతి
భూషణుడు కవిపండితశ్రాజ్యం జైన
చరణ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగురుని
చరణకమలంబులకు నమఃస్కార మిడుదు.

15

చ. తెలియక కొంతయుం వెలివిశేటలు లేకయుం గొంత
యిర్ష్యయుం, గలుగుటఁ గొంత మచ్చరము శ గాంచుటఁ
గొంత కవితవ్యాచన, దైలియక కొంత కబ్బముల శ లేనివి
తప్పులు చెప్పుచుండువా, రలకునునాత్మలోపముఁ వోకటంగి
పచింపంగ దోసి లొగ్గెదన్.

16

వ. అని ముష్టవేపతా ప్రార్థనాపురస్కరణంబును సుకవిసం
ప్తరణంబును గురునమస్కరణంబును గుకవిమార్గసంస్కర
ణంబునుం జేసి రామకృష్ణగురూపలబ్ధంబును మదీయపూర్వ
పుణ్యపరిపాకఫలాయమానంబును నైనయత్కించి ద్జ్ఞానంబున
నైహికాముష్మికములం దలంచుకొని యాత్మగతంబున.

17

సీ. వ్యాస వాత్సీకి భీష్మాంజనే యాజ్ఞన
ప్రహ్లాదు లాదియాశభక్తు లెల్ల
నల హరిశ్చంద్ర మాంశధాతృ రాఘవ పాండు
శనయ భోజాదిభూతధవులు నెల్లఁ

గాఢిదాసాదిగఁ శ గల్లుసంస్కృతకవుల్

నన్నయాదులు మహాంశధ్రువ లెల్ల
చేపసరః ప్రతిశష్టావిధానాదిస

తే. త్కర్తృధర్మాత్తు లుశదారు లెల్లఁ
తే. దమతమఃసమర్థతలచేతఁ శ దల్లిఋణము
దీర్చికొని దివ్యకీర్తిని శ గూర్చి చనఁగ
వారిభారతమాతగశర్భంబునంద
పుట్టు వందితి నేఁ డొక్కశపుత్రుఁడుగను.

వ. మఱియు.

సీ. ఆంధ్రభాషావల్లి శ యల్లిపిల్లిగ నల్లి
కొనియె నకాకీర్తి చేశకొనియె నేది
యాంధ్రరాజులచేత శ నటచేత బలిచేత
గొనియె నకాకీర్తి చేశకొనియె నేది
తిక్కనాదుల మీఱఁ శ దీపారఁ గడుపారఁ
గనియె నకాకీర్తి చేశకొనియె నేది
కవితావధూతి చశక్కునిసూతి యగుధాతి
మనియె నకాకీర్తి చేశకొనియె నేది

తే. అష్టిశస్త్రశస్త్రగుణాకరంబు
స్వచ్ఛతరకీర్తిరాజిత శ మాంధ్రదేశ
మండను బగునెల్లూరుమండలంబు
జనన మందినదివ్యమా శ జన్మభూమి.

వ. మఱియును.

21

నీ. పోతనాదిమహాకవిపులః గన్న కౌండిన్య
ముని గోత్రమున కెల్ల శ మొదటితండ్రి
ఆసాంతవేదవేదాంతవిద్యాప్రథ
తరపాండితీభాసి శ తాతతండ్రి
సృంధత్రయజ్యోతిశప ప్రథపాండితీ
తతకీర్తివిభ్రాజి శ తండ్రితండ్రి
జ్యోతిషామ్నాయసంశోధనోపాత్త
జ్ఞానసంపన్నుండు శ కన్నతండ్రి

తే. పెద్దవ్యాకరణజ్ఞుండు శ పిన్నతండ్రి
యాంధ్రకవితావతారవిశిఖ్యాతుః డన్న
వరుసగా నిట్టిపండితశవంశమందు
జనన మందితిః గర్హానుశసారముగను.

22

వ. కావున.

23

శా. ధాత్రి భారతమాతకు సకలవిద్యద్రాజరాజద్యశః
పాత్రం బొనిజజన్తభూమిని మధ్వంశీయు లావారికీ
'బుత్రశ్శత్రురపండితో'యనెడుపెన్దుఃఖంబు చేకూర్చి నే
శత్రుప్రాయుడనొందుగాయనిమహాసంతాపముంజెందుచున్

వ. పూర్వదత్తంబుం జింతించుకొనుచుండ.

25

మ. అభయం బిచ్చెడులాగు మత్సుకృతభాగ్యాఘోషసంరా
వదుం, దుభియై దుందుభి యేగుదెంచుడు జనశస్త్రత్యంబు

గాంగ్ గా సమ, స్తభృతి కామజయంతినాఁటితటి సీతా
రామకల్యాణకా, ర్యభరంబు నేటవేర్చునంత కొక
యాశహాస్వనంబు వచ్చెన్ దగన్. 26

క. ఎక్కడ గడవపురంబు? మ
అక్కడ మాయూసు? దైవశక్త మిది యగు గా;
కిక్కార్యమందు భావుకు
ఎక్కడు సంధాత యయ్యె శ నొండొరులకు దాన్. 27

వ. కావున. 28

మ. పరవేదాధ్యయనంబు తీటునెడ దైవజ్ఞుండు తా నొటచే
పరసాహిత్యకవిత్వముల్ గలుగునకాభావంబుతో నేమొ!
స, ద్దురులం జేర్చుచు వచ్చినందులకు జేతుల్ మోడ్చెదన్
భక్తిత, త్పరత బావకు దెల్కపల్లికులసుబ్రహ్మణ్య
సిద్ధాంతికిన్. 29

క. ఎందలు మేల్వారియసకాం
దుందురు! రామాయణంబు శ నొక్కమొగిన్ వ్రా
యం దగుభాగ్యం బది నా
మం దక్కుట పుణ్యఫలము శ గూడుట గాదే! 30

ఆ. అడవి నెల్లి కాయ శ నంబుధిలవణంబు
గూర్చునట్లు గురుని శ జేర్చినట్టి
యఘటనఘటనాసశమర్థ మోనై వంబు
సృష్టిచిత్ర మరయ శ నేరితరము? 31

౮. అని కొండొక్క శుభోదర్శంబుం దలంచుకొని భాగ్యో
దయంబునకు సంతసించి సద్గురుప్రాప్తిచే గృతార్థమృత్యుండ
నై తత్సన్నిధిం జేరి కరణీయంబు నిర్వర్తించుచు దత్స
ద్గురుకరుణాకటాక్షభిక్షితమహామంత్ర తీర్థ ప్రసాద విద్యా
శాఖంబులు వడసి లొంగిగీర్వాణకవిత కాండ్రకవిత న్వా
దోడు సేసి. 32

తే. ఏమహాత్ములకరుణచే శ నిష్ఠికవిత
కల్గెనో తత్కృతజ్ఞత శ కారణముగ
నఖిలదేవస్తుతి 'కవితాశ్రాప్తి' యనెడు
గ్రంథ మొక్కడు వ్రాసి యశర్పణము సేసి. 33

శస్త్ర మగుదక్షిణామూ
ర్తిస్తోత్రము తెనుగు సేసి శ దివ్యముగఁ గవీ
శస్తుత్య మ్మగుకవితా
వస్తుసుసామగ్రి నిష్ఠశభగవత్కరుణన్. 34

౯. నానాలంకృతి జాతివృత్తవిలసత్తత్వేభచక్రాదిశో
భానూనభ్రయమాణసద్గణయతిశ్రాసాంకితశ్రీరమే
శానాంశాంచిత సంస్కృతాంధ్రకవితాశాస్త్రాజ్యసింహాస
నా, సీనుండై కవిరాడ్విధేయుఁ డయితన్ శ జేగీయనూనం
బుగన్. 45

౧. తదనంతరంబు. 36

మ. కలకత్తాపురి కేగి యందలిపరీక్షం దీర్చి శ్రీకాళికం, గల
యం జూచి యయోధ్య కేగి యమునాగంగానదీసంగమ
స్థలముం గాంచి చరించి పిమ్మట గయాధాత్రీ జగన్నా
థముం, ఏలకీంకం జని గౌతమీ మునిగి తత్కృష్ణానదీ
స్నాయినై. 37

చ. నిలయము నేరి యందు జననీజనకాంఘ్రిలసేవ సేసి కా
వలసినకార్యముల్ జరపి శ వైళమ సద్గురుపాదపద్మము
ల్గొలువఁగఁబోయి చెన్నపురిలో నుచితస్థలిఁబండితుండఁగా
సెల వొసఁగంగ నచ్చొటునఁ శ జేరి సగౌరవవృత్తి నుండు
చోన్. 38

వ. ఒక్కొక్కనాఁ డంతర్ముఖజ్ఞానంబున నాత్మగతంబున. 39

క. విషపరిణామం బగుదు

ద్విషయానందంబు మిథ్య శ శ్రీమద్భగవ

ద్విషయానందం బొక్కండ

విషమించనిసుఖ మటంచు శ వెదకి తలఁచుచున్. 40

మ. బ్రదుకుం గల్గిన యన్ని నాళ్లును మనోఽవాక్కాయకర్తం
బులన్, నిదురంబోయిన నిల్చినన్ నడచిన శ న్దేల్కొన్నఁ
గూర్చుండినన్, మది నూహించినఁ జింత సేసినను సంభా
షించినన్ విన్ననుం, దుడినిన్ నీల్గిన బీరువోక భగవంతుం
గొల్తుఁగా కెప్పుడున్. 41

వ. అని తలంచుకొని చిత్తంబు దై వాయత్తంబు చేసికొనుచు
నప్పుటప్పుడీ. 42

ఉ. విశ్వజనీన మై తగుకరవిత్వపటుత్వము సాధనంబు గా
నశ్వరమైనయీతనుపునకబ్రదుకుండిననాళ్లఁబిమ్మటన్
శాశ్వతుఁడౌఁ రాత్పరుని శ సన్నిధి గల్గు నటన్న యూహ దా
శశ్వదుదంచదుద్ధతవిశచారపరంపరఁ బెంపఁ జేసినన్. 43

ఁ. ముస్తానోరథసిద్ధి కిదియ తరణోపాయంబని నిశ్చయించుకొని
పఁటియు. 44

శా.నామూఁడేడులప్రాయ మైన కృతికశన్యం బట్టి తా దీర్ఘనూ
సౌమంగల్యము గూర్చి పెంచుఘనుఁడౌఁజామాత లేకుండు
టన్, 'జామాతా దశమో గ్రహాః' యనుచుఁ దోఁరచన్
మూఢులం ద్రోసి ని, స్థిమజ్జానదయుం దలంచి వరుఁగా శ
శ్రీసత్యనారాయణున్. 45

వ. మత్పార్థనాంగీకారసనూధానంబుగా మనోవీధిం బ్రతిఫలిం
చినంత. 46

సీ. తల్లిదండ్రులు లేక శ తప్పిపుట్టినఁగాని
ప్రాబల్కులకు నందఁరానివాఁడు
తోలిజగంబులకన్నఁ శ దొలుదొల్తఁ బుట్టిన
ముప్పదియేండ్లతో శ నొప్పువాఁడు
జగ మంత సంసారముగఁ బెట్టికొన్నను
దగులాటములు లేక శ మిగులువాఁడు
రూపురేకలు గల్గి శ చూపట్టకున్నను
నందమై యన్నిట శ నలరువాఁడు

తే. వ్యయము నొందనిపెద్ద ధౌవయసువాఁడు
 విక్కులేనట్టివారికిఁ శ జిక్కువాఁడు
 ఇట్టిసిరితేఁడు నాకృతి శ కీడుజోడు
 నైనపతి యయ్యెఁ దొంటిపుశ్శ్యామున నేఁడు. 47

వ. అని నాపూర్వపుణ్యంబు పండి సాక్షాచ్ఛ్రినాథుండ కృతి
 నాథుం డగుటకుం గొండొక్క ముఱిసి కృతిపతి నభివర్ణిం
 చెద. 48

సీ. జగము మోహించెడి శ నిగనిగల్ గలవాఁడు
 సిరి నెదం దాల్చిన శ సిరిగలాఁడు
 అది యిది యని గాక శ యన్ని యెఱుఁగువాఁడు
 తొలినల్కు లేన్నినశకొలమువాఁడు
 పరిలేని యమృతప్రసాద మిచ్చెడువాఁడు
 నెల్ల వారలకును శ మెల్లవాఁడు
 ఈరెడు జగముల శ నేలుమేలగుతేఁడు
 తన్నుఁగా నందఱు శ వలఁచువాఁడు

తే. మంచివారలపై మన శ సుంచువాఁడు
 దుడుకుసారదోఁకులను బాఱఁద్రోలువాఁడు
 ధర్మమార్గము నెలకొల్పుతలఁపువాఁడు
 పెక్కుపుట్టువు లందినశపెద్దవాఁడు. 49

వ. మఱియు. 50

సీ. అణువులోఁ బరమాణు శ వంతవాఁ డయ్యు బ్ర
 హ్మాండంబు నంతయు శ నిండువాఁడు

కేవలంకారాక్షరరావాసుఁ డయ్య నం
తర్బహిర్వాహకత్యంబువాఁడు
భ్యోతిస్స్వరూపుఁ డయ్యను గాఢమైనయ
జ్ఞానాంధమునఁ గానరరానివాఁడు
సహరాచరప్రపంచవ్యతీతుం డయ్య
బొజ్జలో జగ ముంచుకబుచ్చివాఁడు

తే. అన్నిచిత్రవిచిత్రముల లైనవాఁడు
సున్నసర్వముఁ దనరూప శ మన్నవాఁడు
కల్లజగముల నాడించుకగారడీడు
నేమి యెఱుంగనిచందాన శ నెసఁగువాఁడు.

51

ఉ. చల్లనివాఁడు వాలినబుకజంబులవాఁడు కృపారసంబు చి
ప్పిల్లెడువాఁడు మచ్చగలకపేరుటురంబు గలాఁడు మెత్తనా
నుల్లమువాఁడు తమ్మికనుకలొప్పెడివాఁ డిగురొత్తునప్పు శో
భిల్లెడువాఁడు మేల్తులసికపేరులవాఁ డెనలేనివాఁ డెటన్.

వ. మఱియును.

53

సీ. ఒక్కఁడై రెంటికీ శ జిక్కకుండెడువాఁడు
త్రిపదస్థుఁ డై నాల్గుకీరువాఁడు
విదవయంకెలో శ నమరియుండెడువాఁడు
షడ్భావములు లేక శ జరగువాఁడు
సత్తమసంఖ్యలో శ గుత్తమయ్యెడివాఁడు
నెనిమిది యెడఁబాసి శ యెనయువాఁడు

తొమ్మిది తానయై శ తోఁచించువాఁడును

బదిలోనఁ బలుమాఱు శ పడినవాఁడు

తే. పదునొకొండున కీడువచ్చె శ పరగువాఁడు

ద్వాదశశ్చరూపములతో శ వఱలువాఁడు

నంత కంత సంఖ్యాతీతుఁ శ డైనవాఁడు

తుట్టుతుదకు సంపూర్ణమై శ తోఁచువాఁడు.

54

వ. మఱియును.

55

సీ. మొసలివాతను జిక్కి శ మొఱియిడ్డగజరాజు

బాధ వాపినభక్తవత్సలుండు

పూసభంగమువేళ శ దీనయై వేఁడుద్రౌ

పదిని గాచినదీనశబాంధవుండు

మితిమీఱి నడచిన శ మేటిరక్కసులద

ర్పంబు మాపినదివ్యశపారుషుండు

పాషాణవృష్టి పీశపన్నగోవులకీడు

నణచినయాపదుశ్చార్ధారకుండు

తే. జ్ఞానమోక్షంబు లొసఁగెడిదానశౌండుఁ

డాశ్రితాంతర్ముఖుల కాంతశరంగికుండు

పంచకులను వంచించునుశపాయశాలి

బ్రహ్మవేత్తలకు విధేయశవర్తనుండు.

56

వ. మఱియును.

57

సీ. ఏమహాత్ముమహిమ శ మేర్పఱింపఁగ నోడి

శేషుండంతటివాఁడు శ సెజ్జ యయ్యె

నేపరేశుయశఃప్రతాపంబులకు నోడి

యజ్ఞసూర్యులదోయి శ యక్షు లయ్యె
నేమహామహుశక్తి శ యెలుంగఁజాలక యోడి

యుద్ధమోములవేల్పు శ బిడ్డ యయ్యె
నేకరాత్పరులీల శ లెంచఁజాలక యోడి

కడుపుబండిని జగాల్ శ మిడుకనయ్యె

తే. నేమహాశయనోరిమి శ నెన్నఁజాల

కోడి పంటలపువ్వుబోడి శ యువిదయయ్యె
నట్టిమహనీయుఁ డిట్టివాఁ శ డనంగ వశమె ?
యరయ వాచామగోచరుఁ శ డనుట గాక.

58

క. కావున వాఙ్మనసములకు

భావింపఁగరాని యిట్టిశరమాత్తుని నిం
కేవిధమున భావింపం

గా వీలగుమార్గ మేమి శ గానంబడమిన్.

59

తే. అంతవాచామగోచరుఁ శ డైనయామ

హాత్తుఁ డెక్కడ? నాయట్టిశయల్పుఁ డేడ?

హస్తమిశకాంతరం బగు శ నైన నాదు

కృతికిఁ బతి యశాటఁ దొలిపుణ్య శ వెఁత గలదా ! 60

ఉ. ఇన్నిటి కంతవానిఁ దన శ కీశుని గా వరియించి వంగడం.

బు న్నెఱి వంశ్యులందు దశశపూర్వదశాపరులైనవారి నా
పన్నగశాయివియ్యమున శ బ్రహ్మపదం బొనగూర్చునట్టి దై
కన్నెలమిన్న యైనకృతిశకన్నియవంగడ మింకఁ దెల్పెదన్.

సీ. మా రేడుపొదలసంభవ చుంది పాటుమా

ర్కండేయనది పుట్టు శ గన్నచోటు

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరస్వరూపంబుతో

వీరాంజనేయుండు శ వెలయునెలపు

మూలపదక్రమములు జటాఘనలక్ష

ణములు పోరాడినసమరభూమి

వ్యాకృతి మీమాంస శ యశ్శాస్త్రముఁ బదా

ర్థములఁ దీర్చిచ్చినరచ్చపట్టు

తే. పొదలుజ్యోతిషమునకును శ బుట్టినిల్లు

పాండితీమాత్రశుల్కసంపాదితాగ్ర

హారబిరుదంబు పుడమిలో శ నన్నివిధుల

రహిఁ జెలంగును బట్టాభిరరామపురము.

62

వ. అయ్యగ్రహారంబున.

63

తే. బ్రహ్మతేజోంశవైదికశబ్రహ్మవంశ

మత్రభగవదాపస్తంబశూత్రకం బ

నంతసత్కలాపజుషంబు శ యాజుషంబు

దివ్యజనములు కొనియాడుతెలుఁగునాడు.

64

తే. మూలపురుషుఁ డదైవితశమూర్తి యగుట

నేమొ! తనమత మదైవితశమే యనంగ

నేమొ! యదైవితుడై జనియించె వంశ

మూలపురుషుఁడు తా గురుశమూర్తిభట్టు.

65

తే. తొంటబ్రహ్మంబు వేదచతుష్టయంబు
 , కరణి నయ్యాద్యుడును బెదనరసభట్టు
 చిన్ననరసభట్టు పెదదీక్షితులు మఱియు
 వరుస నారాయణుఁ డనునశిల్పరిని గనియె. 66

మ. పరగెత్ రెండవశాఖ చిన్ననరసభట్టారకుం డాద్యుఁడౌ
 గురునాథుండు ప్రపంచసృష్టికయి త్రైగుణ్యం బటుల్ బుద్ధి
 ము,ద్వరులక బుత్తుల ముప్పరిం గనియెఁ బాఠసంభట్టు,
 లక్ష్మీమనో, హరునిక సాంబయసూరి, ధీరు నయవారప్పాభి
 ధాశోభితున్. 67

శా. ఆలక్ష్మీవతి సాంబసూరియును సత్యాకారుఁ డై తద్గుణో
 ద్వేలస్తూర్తులు ముప్పరౌటవలనం బెంపారఁగాఁగాంచెదా
 శ్రీలక్ష్మీనరసావధాని శ్రుతిమూల ర్తిక మంత్రశాస్త్రజ్ఞు న
 ప్పాళిక వేంకటసుబ్బయాభిధుని సుశబ్రహ్మణ్య ధీశాలినిన్.

వ. అం దగ్రజుండు బ్రహ్మశ్రీయుతుం డై. 69

ఆ. వేద మంతఁ జదివి శ వేదాంతవేత్త యై
 మంత్రశాస్త్రమందు శ మహిమ వడసి
 ధర్మశాస్త్రవేత్త శతాగరిష్ఠుం డయి
 సూరిజనులలోన శ స్తుతికి నెక్కె. 70

ఉ. అంతటికిం జరాచరమాయం బగులోకమొకండ బ్రహ్మ య
 త్యంతము సృష్టి నేసినటు శ లానిగమాంతవిదుండు పార్వతీ
 కాంతయెడం గుమారసముఁగఁచె గుమారకునిన్ నృసిం

హసి, ధ్ధాంతిని శాంతేశ _ క్తిధరుశనాశ్రితపార్థివనీలకంఠునిన్.

వ. అ ట్లుదృష్టించిన మత్పితామహుండును.

72

సీ. సూరిఃఃఘము మెచ్చు శ జ్యోతిషంబును నేర్చె

నైజపాండితి సాధనంబు గాంగ

పార్థివలింగసరపర్య గావించె యా

పజ్జీవ మేండ్లు డేశబృదియుఁ గాంగ

సూర్యమంత్రోపాస్తిధుర్యుఁడై సుఖయించె

బటుతరభ క్తి మిశక్కుటము గాంగ

సరససద్గోష్ఠీప్రశచారంబు నడిపించె

ధర్మశాస్త్రజ్ఞత శ తటచు గాంగ

తే. శమము దమము నహింస సత్యము నిగిడ్చె

బ్రహ్మకర్తంబు కడు విస్తరంబు గాంగ

మంగళాస్పదభావాఘ్య శ మంగమాంబః

బెండ్లియాడెను వంశాభివృద్ధి గాంగ.

73

తే. ఒక్కసంగతికిం బోకశయున్నఁ గాని

తనను గురువు గా భావించుకొననివాఁడు

నున్నకొలఁదిగఁ బూజింపకున్న వాఁడుఁ

గానఁబడఁ డ దెంతటి జాతరక ప్రతిభయో !

74

వ. అమృహాసీయునకు.

75

తే. జగము సృష్టి స్థితి లయాశ్రయ మటన్న

యవ్విధము దెల్పఁ బుట్టిరి శ మువ్వురు నర

సింహసూరి, వేంకటనరససింహనామ

ధేయుఁడును, సుబ్బరామశాస్త్రీయును నందు. 76

వ. అగ్రజుండైన మజ్జనకుండు. 77

మ. అమలజ్యోతిషశాస్త్ర వేత్తయును శిష్యాచారసంపన్నుఁడు
న్విమలజ్ఞాననిధానమానసుఁడు దుశర్మి తిక్రియాదూరుఁ డి
ద్ధమహిమంత్రనిరస్తరోగుఁ డురుశాంతస్వాంతుఁడు ధర్మ
మా, ర్గము శోధించెడిధర్మమూర్తి భగవత్తైకర్య
దత్తాత్ముఁడు. 78

ఉ. మానవతీవతంసము క్షమాపృథివీసమ సర్వసద్గుణ
శ్రీనిధి సేవితాంబ యగుశ్రీమతి వేంకటసుబ్బమాంబ తా
జానగుగుండ్ల పూడికులశసాగరకన్యక యాకతంబున
శ్రీనరసింహుసన్నిధికిఁ జేరెనుదొంటిక్రమంబుచాడ్పునన్.

వ. గీర్వాణీ విశ్వకర్తలం బోలునజ్ఞాయాపతులు సృష్టి క్రమం
బున. 80

మణిమాల.—

గణ్యం బగునీసర్గం బైదగుభూత

శ్రేణ్యంచిత మై తోఁడచెన్ వేంకటసుబ్ర

హ్మణ్యున్, గురునాథుం, శ బై రాఘవు, రామున్,

గణ్యంబుగఁ దాముం శ గంటన్ నరసింహున్. 81

ఆ. అందు నగ్రజాతుఁ శ డాశ్రితభగవంతుఁ

డట్టివిద్యదన్వశయమునఁ బుట్టి

మడుఁగుపట్టు చెలమశవడువున భగవంతు

కరుణఁ గన్న మధురశకవితవాఁడు. 82

మ. హృదిలో దైవికభక్తి, జింత భగవద్వృత్తాంతమున్, బుద్ధి
భూ, తదయన్, వృత్తి నభాధకత్వమును, నంతశ్శత్రునా
శంబు భావదీశన్, జూపుల వాక్కులం దపరుషతత్వంబున్
గటాక్షింపఁ బెద్దదనున్ దైవము వేడుదీనమతి సర్వావస్థ
లం దెప్పుడున్.

83

వ. ఐనయిబ్బగవచ్చి ధేయుండు కవితాజిజ్ఞాసువై.

84

తే. విద్యదుద్గీయమానకరవిత్వసరణి

జ్ఞానసంపదానందసంసాధానకరణి

పావనకళావిలాససంసజీవకరణి

భావలసదలంకారసౌఖ్యవర్ణకరణి.

85

మ. మన సర్థించినదారిఁ బట్టఁగ నియామవ్రాతసంబాధ మా
టను బ్రత్యక్షరగండ మాకవితజ్ఞాడల్ కత్తిపై సాము; సా
గిన నానందమహాపయోధిలహరీః కేళీయశః ప్రాప్తి సా
గనిచోఁ దీఱనిదుర్తనోవ్యధ లపశ్చాత్తిస్థితుల్ సిద్ధమా.

మ. కవితాకన్య మనింటియాడుపడుచా? శ కాకున్న నిల్లాల?

లే, క వశంబందున నుండు వారవధువా? శ కాదిట్టులం బూర్వ

సం, భవమందుం గలపుణ్యలేశమున సంప్రాప్తించునేగాని

మా, నవుఁ డెన్నే విధులం దపించినను జెంతం జేరదొక్కిం

తయున్.

87

వ. అని కొంత జిజ్ఞాసించి మఱియు.

88

శా. ఎన్నన్ భోజనసౌఖ్య ముండి హృదయం శ బెంతో సుఖం

బుండి వే, రొక్కన్నన్ గాలము మంచి దుండి యెదుటన్ శ

శ్రోతల్ మహావిజ్ఞులై, యున్నం జెప్పినదే కవితృ మనీ తా ॥
మూహింతురే గాని లే, కన్న డెల్లను జెప్పుదానిఁ గవన ॥
మృం చందురే! సత్కవుల్.

89

మ. కర మాపాతమనోజ్ఞమాధురము ద్రాక్షాపాకమం త్రించు
కణ, బరిశీలించినఁ దోచుమాధురము రంభాపాకమం ద్రెపు
దు, ర్భరమాధుర్యము నారికేళమనుచుకా ॥ సంభావింతు
రీమూఁటికికొ, విరసం బై కనుషించుతద్రచన కుంభాపాకమే
యయ్యెడిన్.

90

ఉ. ప్రాసముకోసమై వెదకరాదు యతిప్రతిపాదనార్థ మై
గాసిని జెందరాదు గణకల్పనకోసము జల్లిపల్కు ల
భ్యాసముసేయరాదు తగినంతటిసొంపుగ నొక్కపద్యమే
వ్రాసినఁ జాలదే! కవిశిరంబుల నుయ్యెల లూచ నేపునన్.

మ. పదలాలిత్యము నర్థగౌరవము భావప్రాఙ్ఘియున్ రీతియో
గ్యదశల్ సద్గుణసౌష్ఠవంబును నలంకారంపు సౌందర్యము
న్గుదురొమేల్నుడజాడ లేనికవిత ॥ న్యోజింతురే! యీసడిం
చెదరే గాని రుచింతురే! సరసు వీక్షింపంగఁ గన్యంబలెన్.

ఉ. పామరుఁ డుల్లసిల్ల వలె ॥ బాలుఁడు నాటలఁ దేలఁగావలెన్
గోమలి మోహ మొందవలె ॥ గోవిదుఁడుం దల యూఁచ
గావలెన్, స్వామియుఁ బ్రీతిఁ జెందవలె ॥ జక్కనిశైలిని
బద్య మల్లుచో, నేమిటికో మఱెవ్వరికి ॥ నిం పొనగూర్చని
పద్యజాలముల్!

93

ఉ. ఒక్కొక్కతాపునుండి యొకకటొక్కటి గూరిచి వంటకంబు
నున్, జక్కనిశుద్ధి జేయఁగ మనంబున కింపగుమాడ్కి
నెన్నఁడెన్, జక్కనియక్కరంబులు పోసంగి యెసంగు
ప్రసంగసంగతుల్, మక్కువఁ గూర్చుఁగాని యధఃపథితిఁ
గాంచిన రుచ్య ముండునే! 94

ఉ. ఒక్కెడ శబ్దచిత్రము మఱియొక్కెడ నర్థవిచిత్రరీతి వేఱొ
క్కెడ సంస్కృతంబు మఱియొక్కెడ నాంధ్రపదప్రయోగ
మిం, కొక్కెడ శబ్దభేదము మఱియొక్కెడ గొప్పసమాస
మొప్పు నిం, పెక్కఁగఁ గూర్చుఁగావలయు శ నివ్విధి నయ్య
యిచోట్ల నొచితిన్. 95

క. అని కవనరచననిర్భం

ధనపద్ధతి శుద్ధిపఱచి శ తఱచుగ నద్దా

నిని బొసఁగించుచు వాఙ్మయ

మునఁ గక్కుఱితిం బడక యశమోఘపుథారన్. 96

తే. అంతకఠినప్రబంధంబులంత శైలి

గాక మిగులఁ జప్పనిశైలిగతియుఁ గాక

పం డొలిచి చేతఁ బెట్టినశపగిది గాఁగఁ

బుణ్యకథ కనువగుశైలి శ పొందుపఱచి. 97

సీ. ఆపాతమాధుర్య శ మైనద్రాక్షాపాక

మసివోక యంతటఁ శ బొసఁగుచుండ

శ్రవణపేయం బైన శ శబ్దజాటిల్యంబు

నొక్కొక్కచోట సొం శ పెక్కుచుండ

భావరంజకము లై శ భాసిల్లుసామెత
 లందందుఁ బొందిక శ వొందుచుండ
 గీర్వాణ మాంధ్రము శ క్షీరనీరన్యాయ
 ముగ నంతటను బస శ మిగులుచుండ
 తే. బాలగోపాలహృదయముల్ శ కేళిఁ దేర్చు
 మృదుమధురధార యెడతెగ శ కెసఁగుచుండ
 దయ దలిర్పంగ నాయిష్ట్యదైవతములు
 తగినచేదోడు వాదోడు శ నగుచునుండ.

98

— శ ష ష్యం త ము లు. —

క. శ్రీదున కమేయనిత్యా
 హ్లాదునకును లొకికాభిలాషజగన్త
 ర్యాదునకు నిగమసన్నత
 పాదునకు నిరస్తఘోరభవభేదునకున్.

99

క. పరునకు నాశ్రితరక్షా
 పరునకు దివ్యనయనితదిశవాకరరజనీ
 కరునకు శాశ్వతసంప
 త్కరునకుఁ గరుణాళుసత్యదైవవరునకున్.

100

క. ఘనునకు నాపన్నజనా
 వనునకు భాస్వద్విలాసవైకుంఠనీకే
 తనునకు నాశ్రితబృందా
 వనునకు దివ్యాదిశేషఫణిశయనునకున్.

101

క. శాంతునకు సత్వసద్గుణ

వంతువకు నశేషవేదగవాదితనిజవృ

త్తాంతున కనాద్యమధ్యా

నంతునకు రమాసతీమనఃకాంతునకున్.

102

క. నిత్యునకు వినాశితఖల

దైత్యునకు విరించిముఖ్యశదైవతగణసం.

స్తుత్యున కద్భుతలీలా

న్నత్యునకు నమేయకృత్యునకు సత్యునకున్.

103

క. విష్ణునకు ధర్మరక్షణ

భూష్ణునకు సమస్తయోగిశపుంగవహృద్భా

జిష్ణునకుఁ బాపనిహనన

ధృష్ణునకు సహిష్ణునకును శ్రీకృష్ణునకున్.

104

వ. అంకితంబుగ సంకల్పించి నానిబంధింపం బూనిన పుణ్య

ప్రబంధంబునకుం గథావిధానం బెట్టు లనిన.

105

శ్రీః

సత్యనారాయణమాహాత్మ్యము.

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

- సీ. ఘనవేదమంత్రాధ్యక్షయనఘోష మెల్లప్పు
డేకనాదం బయి శ యెసఁగు నెచట
నిత్యాగ్నిసంధానశనీరంధ్రధూమం బ
కాలమేఘం బయి శ గ్రాలు నెచట
ధ్యానసమాధిబ్రహ్మానుసంధానతే
మించునాదం బొంకశరించు నెచట
దివ్యతపోజ్యోతి శ దినరాత్రములు వెల్లు
జలజాప్తబింబ మై శ వెలుఁగు నెచటఁ
- తే. బ్రబలి దేదీప్యమాన మా శ బ్రహ్మణేజ
మంచితంబుగ మూర్తిభవించు నెచట
నవిరతానందదూరీకృతాధు లై స
మస్తవస్తువు లానందశమయము లెచట.
- సీ. ముక్తిరమాదేవిశముటి పెంపుసామ్రాజ్య
భద్రాసను బయి శ పరగు నేది
ధర్మగోవు చరించుతమకంపులేలేత
పచ్చికబయ లయి శ హెచ్చు నేది

పుణ్యాళి శుకపాళి శ ముద మారఁ బొదుఁగంగ

మేల్పంజరం బయి శ మెఱయు నేది

శాంతిసీమంతినిశయనంపుమురువంపు

మగరాలమేడ యై శ మిగులు నేది

తే. సత్యమునకును నునికియాశస్థాన మేది

దయకు దాక్షిణ్యమునకు నిశధాన మేది

భోగభాగ్యములకు నాదిశప్రోది యేది

యేచుకళ్యాణములకుఁ గాశణాచి యేది.

107

సీ. తపసికుఱ్ఱలు వాడుకనుపనిషత్తుల నెందు

శారీశుకాదులు శ చర్చ సేయుఁ

దాపసుల్ బోధించుకత త్వబోధము నెందు

గోమృగాదులు వినుకగోలు సేయు

ఋషు లాచరించునశహింసవృత్తుల నెందు

వ్యాఘ్రహర్యక్షాదు శ లాచరించుఁ

దపసు లనుష్ఠించుకజపయోగముల నెందుఁ

నతిదీక్ష వృక్షాదు శ లభ్యసించుఁ

తే. దాపసులు చూపుహృత్ప్రసాదత్వ మెందు

సరససరసులు నభ్యాసశరణిఁ ద్రొక్కుఁ

దత్తదుచితోచితం బగుకవృత్తి నెందు

సర్వమును మోనిమయ మయి శ చాటుచుండు.

108

మ. కల దేవంవిధభవ్యదివ్యమహిమాశగణ్యంబు విధ్వస్తహృ

ద్వలమానాతివిరోధిజంతుతతికార్యణ్యంబును మోక్షల

క్ష్యలఘుభ్రాజితరాజమందిరవరేశణ్యంబున్ మహాపుణ్యము
న్విలసన్తానిశరణ్య మొండు జగతి శ స్మిన్మిశారణ్యమున్.

వ. అందు.

110

ఉ. శాంతము సజ్జనద్రుమవశసంతము నిర్మలనిత్యసమ్మద
స్వాంతముగీయమానగుణశవంతముముక్తిరమాసమాధ్వసం.
క్రాంతము సర్వభూతమతిశాంతము వాంఛితసర్వకార్యసి
ద్ధ్యంతమువంతగొల్పునునిశరంతరమెంతయునంతటంతటన్.

మ. జననాదిప్రతిబద్ధనై జకలహాస్పర్ధల్ విరుద్ధరంబుగాఁ
జన లోజంతుల నాటలాడుచు 'సమశస్పర్వేషుభూతే'షటం
చనుగీతోక్తి బహుకరించి ఘనసింహవాక్యఘృష్ణాదులా
ఘనతత్త్వార్థము బోధనేయు విమలశజ్ఞానప్రబోధంబుగన్.

మ. ఉదయాస్తంబుల యుక్తకాలమున సూ శ ర్యోపాసనాభ్యా
సనం, బెద నుల్లాసము నుల్లసిల్ల సలుపుండీ యంచు బోధిం
చు; నల్ల దళంబుల్ ముకుళికరించి బహువాశల్లభ్యంబునన్
దమ్ముల, భృదయానందపరంపరాగుణితభ శ క్త్యద్రేక
ముదాస్థితిన్.

113

మ. అనయమ్మున్ హరి! శ్రీహరీ! కమలనాభా! దీనబంధూ! శివా!
యని రేయింబవలున్ నిమేషమయినన్ శవ్యర్థంబుగాకుండఁ
బ,ల్కునియోగంబున శారికాదులు 'సదా శ గోవిందసం
కీర్తన', మ్మనునార్యోక్తినియుక్తినిం దెలుపు భక్త్యాసక్తి
సంయుక్తి మై.

111

వ. ఏతాద్భుగ్గుణగరిష్ఠం బగునయ్యరణ్యశ్రేష్ఠంబున హృదయ
వార్షికసత్రయాగదీక్షాపరతంత్రతనరుదెంచినశౌనకాదిమహా
మునులు భగవద్విలాసేతిహాసశ్రవణపరాయణులై నిఖిల
రహస్యవిజ్ఞాత యగుసూతమునినేతం గని. 115

మ. అనఘాత్తా! సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాదిప్రపంచార్థబో
ధనవిజ్ఞాత! తపఃప్రపూత! మునిధాతా! సూత! యేదేనాకం
డనఘుంబౌనితిహాసమున్ హరికథాన్యాసంబుమాకుంగృహ
న్తని తెల్పంగదె మానసంబు పరమానందాబ్ధినోలాడంగన్.

వ. మఱియు బ్రహ్మమునీంద్రా! 117

తే. అరయఁ దటచుగ లోకంబునందుఁ బ్రాణి
తతికి నారోగ్యపుత్రపౌత్రధనధాన్య
భోగభాగ్యాయురానందమోక్షసంప
దాచికము గోరువాంఛలు నలముఁగాదె. 118

వ. కావున. 119

శా. దానంబా? వ్రతమా? తపంబ? వరతీర్థస్నానమా? దేవతా
ధ్యానంబా? జపయోగమా? నిఖిలపుణ్యక్షేత్రయాత్రాదులా?
మానంబా? భగవత్కథాకథన నామస్తోత్రపూజాదులా?
దేనం గల్గెడు వాంఛితార్థము లమంశదీభూతసంపత్తితోన్.

వ. ఆనతీయవలయు నని మఱియు. 124

ఉ. చూడఁగ వక్త గల్గునెడ న శ్రోతలు గల్గురు; శ్రోత లుండినన్
గూడఁడు వక్త; రెండు నొనఁగూడినఁ బుణ్యవిపాకమే; వినన్

వేడుకగల్గునూకుఁ బరశవేత్తలు మూరలు సంభవించుని
పాడిదలంప నేము; తొలిశబ్దమునఁ జేసినపుణ్యా మెట్టిదో!

వ. మఱియును మహాత్మా! 123

చ. గురుఁడు ఘటింపఁబోఁడు; కడఁకున్ ఘటించిన ధర్మబో
ధనా, భిరతుఁడు చిక్కఁ; దొక్కట లభించినఁ జెప్ప వలంతి.
గాఁ; డటుల్, దొరకును బో శ్రుతిస్మృతివిదమండును
గాఁడు; భవాదృశుండు స, ద్గురుఁడు లభింప నెందులను
గొండొకలోటును గానరా దిటన్. 124

వ. అనవుడు సూతుఁడు ప్రీతుం డై. 125

ఉ. ఓఋషివర్యులార! వరశయోగసమాధియతాత్మలార! సా, ధా.
రణరీతి మీనుండు లుదాహరణం బగునొక్కొ? నాయెడన్
జీరి హరిప్రసంగమును శ జెప్పుఁ డటంచుఁ బ్రశంస నేయు
టన్, గోరికఁ జెప్పువాడఁ దమిగో లొదవన్ హరినాథ
గాథలన్. 126

చ. అడుగకమున్న తిన్నగ నశయక్రియలన్ దరిఁజేర్చి నేర్చిన, ట్లు
డుగక విష్ణుగాథ లతిశయైక్తి వచించుట న్యాయముండఁగా
నొడఁబడి భక్తితత్పరత శ నోపిక స్వామికథాప్రధానులై
యధిగిన నూఱుకుండు నగునా? తగునా? మఱి వేలుచేసినన్.

వ. మఱియు. 128

తే. అడుగుపారలు లభియింప శ రడిగినంత
వినెడువారును నుండరు శ విన్నయంత

తెలియువారలు గల్గరు శ తెలిసినంత
యాచరించెడివారును శ నరయ లేరు.

129

క. శ్రోతలు జ్ఞాతలు గల్గిన
యాతటి శ్లోకంబు శ్లోక శ మయ్యెడు లే క
జ్ఞాతలు శ్రోతలు గల్గిన
నాతటి లావత్తు పోయి శ యది శ్లోక మగున్.

130

ప. కాపున నట్లు గాక.

131

శా. శ్రద్ధావర్ధితభక్తియుక్తులు పరశబ్రహ్మానుసంధానసం, బద్ధా
త్తుల్ హరినామకీర్తనరతుల్ ప్రజ్ఞావిశేషుల్ తపో, వృద్ధుల్
జ్ఞానులు శాంతిదాంతియుతులు శ విజ్ఞాతలుం గల్గ నా
శుద్ధబ్రహ్మమహామహాత్మ్యమునుసుశ్లోకింపఁగాలభ్యమే!

ప. కాపున ననన్యభోగ్యం బగునబ్ధాగ్యంబు మీ రడుగుటం
జేసి నాకు భోగ్యం బయ్యెం గాపున నాయెఱింగినంత
విన్నంత తొల్లినారదునకు నీరజనాభుం డెఱింగించినతెఱంగు
మీ కెఱింగింతు ననిన చెప్పందొడంగె.

133

— కథాప్రారంభము. —

ఉ. నారదమాని లోకకరుణాపరతం బదునాల్గు లోకమున్
దారుచు నచ్చటచ్చటివిధానపువితలు సేకరించుచున్
జేరె నొకానొకప్పుడు విశిష్ట శుభవ్రతపారలోకమున్
ధారితదుర్వ్యథాబహువిధాకృతశ్లోకముమర్త్యలోకమున్.

వ. చేరి.

135

తెలియువారలు గల్గరు శ తెలిసినంత
యాచరించెడివారును శ నరయ లేరు.

129

క. శ్రోతలు జ్ఞాతలు గల్గిన
యాతటి శ్లోకంబు శ్లోక శ మయ్యెడు లే క
జ్ఞాతలు శ్రోతలు గల్గిన
నాతటి లావత్తు పోయి శ యది శ్లోక మగున్.

130

ప. కాపున నట్లు గాక.

131

శా. శ్రద్ధావర్ధితభక్తియుక్తులు పరశబ్రహ్మానుసంధానసం, బద్ధా
త్తుల్ హరినామకీర్తనరతుల్ ప్రజ్ఞావిశేషుల్ తపో, వృద్ధుల్
జ్ఞానులు శాంతిదాంతియుతులు శ విజ్ఞాతలుం గల్గ నా
శుద్ధబ్రహ్మమహామహాత్మ్యమునుసుశ్లోకింపఁగాలభ్యమే!

ప. కాపున ననన్యభోగ్యం బగునబ్ధాగ్యంబు మీ రడుగుటం
జేసి నాకు భోగ్యం బయ్యెం గాపున నాయెఱింగినంత
విన్నంత తొల్లినారదునకు నీరజనాభుం డెఱింగించినతెఱంగు
మీ కెఱింగింతు ననిన చెప్పందొడంగె.

133

— కథాప్రారంభము. —

ఉ. నారదమాని లోకకరుణాపరతం బదునాల్లు లోకమున్
దారుచు నచ్చటచ్చటివిధానపువితలు సేకరించుచున్
జేరె నొకానొకప్పుడు విశిష్ట శుభవ్రతపారలోకమున్
ధారితదుర్వ్యథాబహువిధాకృతశ్లోకముమర్త్యలోకమున్.

వ. చేరి.

135

ట్లని తలపోసె శ్రీపతి యశనంతకృపామతి దిక్కుగాఁ
దగున్. 141

చ. అని తలపోసి కొంతవడి శ నయ్యెడ నయ్యెడునట్టికార్యరీతిని
దలపెట్టి పో బయలుదేతె నదే పయనంబు గా హరి
న్గనుఁగొనుకౌతుకంబుననశనల్పసముజ్జ్వలదివ్యధామమున్
సనకసనందనాదిమునిసాధ్వభిరామము విష్ణుధామమున్.

వ. అట్లు బయలుదేటి వైకుంఠోపకంతంబునకుం జని యిందిరా
వల్లభుమందిరంబు నల్లన సమీపించి యందు. 143

నీ. నీలమేఘముడాలు శ గేలి నేయఁగఁ జాలు

నిద్దంపుజిగిమేను శ నెరయువానిఁ
దారకాధిపునౌరుశసౌరుఁ గేరఁగఁజారు

వదనారవిందంబు శ వఱలువాని
నచ్చంపుఁదెలిదమ్మిపొచ్చె మెన్నఁగఁ బెచ్చు
పెఱిగెడుకంఠోయి శ వఱలువానిఁ

గెందమ్మియందమ్ము శ డిందించుసుందర
చరణారవిందముల్ శ నెరయువాని

తే. జాను గనఁబూనుకరచతురప్తయమువాని

శంఖచక్రాదులుం గేలఁ శ జాలువానిఁ

బీతవాసుని వనమాలశపేరువాని

దివ్యమూర్తినిఁ బొడఁగాంచె శ దేవమాని. 144

క. పొడఁగని యుడుగనిభక్తిని

గడుఁగొని యిట్లని నుతింపఁగాఁ దొడఁగెను న

ప్పుడు హరిదర్శనపులకని

బిడతనుఁ డై తన్తయుఁ డయి శ వినయవినతుఁ డై. 145

స్త్రీ నిత్యాయ సత్యాయ శ నిగమాంతచారాయ

నిగమాంతవేద్యాయ శ నిర్గుణాయ

నిర్వికారాయ నిశ్శ్చిద్రాయ భద్రాయ

సచ్చిదానందాయ శ శాశ్వతాయ

దేవాదిదేవాయ శ దేదీప్యమానాయ

నారాయణాయ సశనాతనాయ*

యోగగమ్యాయ విశరాగవిద్యేషాయ

తత్త్వార్థబోధాయ శ సాత్త్వికాయ

తే. నిర్మలాయ నిర్మోహాయ శ నిర్మమాయ

వాఙ్మనోతీతవిభవాయ శ పావనాయ

సర్గసంస్థాలయకరాయ శ సర్వగాయ

సాధకాయ నమోనమో శ మాధవాయ. 146

స్త్రీ. వటసత్రశాయినే శ వాంఛావిధాయినే

మోక్షప్రదాయినే శ రక్షకాయ

సకలావతారిణే శ సాధూపకారిణే

యోగిహృచ్చారిణే శ భోగదాయ

హితరమాతోషిణే శ స్థితపూర్వభాషిణే

దండితదోషిణే శ తారకాయ

భక్తసంహ్లాదినే శ బంధనోత్సాదినే

సంపదుత్పాదినే శ సర్వదాయ

తే. శీలినే వనమాలినేఁ పాలకాయ

చక్రిణే ఖలవక్రిణేఁ సన్నతాయ

భాసినే చిద్విలాసినేఁ భాస్వరాయ

మానినే తే నమోనమోఁ మాధవాయ.

147

శా. నీమాయల్ తరియింప లేరు గద! వాణీజానిరుద్రాదులే

యేమాత్రుల్ పెటవార లల్పమతు? లీఁయీరేడులోకంబు

లున్, నీమాయాప్రతిభావిలాసమ, కృపాశ్నిగైకసందృష్టి

మా,యామోహంధుల నుద్ధరింపఁగదె! కృష్ణా! శ్రీజగ

న్నాయకా!.

148

వ. అని యిట్లు స్తుతించుచు వచ్చుచున్న తపోగరిష్ఠుం డగునమ్ముని

శ్రేష్ఠకంఠనాదంబు మోదంబుగఁ జెవికిన్ సోక సాదరం

బుగఁ నంబుజోదరుండు.

149

ఉ. విగ్ధన లేచి చూచి యెటుఁదిక్కుననుండి నినాద మయ్యెనం

చొగ్గిచెవిన్ దవీయమయిఁయొక్కటనిక్కను సేయకుండఁగన్

డగ్గటుటం గ్రమక్రమమునన్ నిజభక్తునికంఠనాద మం

చగ్గల మైనప్రేమ వినిఁ యంత విశారదు నారదుం గనెన్.

చ. కని యెదురేఁగి వేగిరముఁగా ముని డాసి నివాసభూమికం

తన గొనిపోయి యాసనసఁనాథునిఁ జేసి హితోపచారము

ల్పనివడఁ దీర్చి యోగకుశలంబులు ప్రశ్నముసేసి నేదదే

ఱ నిఖిలవేత్తయ త్తపసిఁరాకడజోక యెటుంగ నిట్లనున్.

తే. తాపసోత్తమ! యెందాఁకఁ యదరలు టిపుడు?

నెమ్మి దయసేసినట్టికాశర్య మ్మదేమి?

యేమి నీమనోభావంబు శ లేమి యాన ?

యుటక వత్తురె! మహానీయు శ లొరులకడకు. 152

వ. అనవుడు బ్రహ్మనందనుండు. 153

శా. దేవా! యీ వెఱుఁగంగరాని దయి ప్రశత్యేకంబుగాఁ
దెల్పనొ, భావం బొండు మనంబునం గలదె? సశర్వజ్ఞుండ
వీవైననుక, నావార్తావళి వచ్చినట్టిపని విశ్వాపింతు సర్వంబు
నా, పై విశ్వాసము చూపి యానతిడఁగాఁబ్రార్థింతు నిష్టా
ర్థి నై. 154

క. స్వామీ! యాభూలోకము

లో మానుషలోకముక విశలోకించితె? యే

మేమో దౌర్జన్యవ్యా

యామంబులు పెచ్చుపెటిగె శ నత్యుచ్చము లై. 155

వ. ఎట్లంటేని. 156

శా. నానాక్లేశపరంపరాగ్రసితులుక శ నానామనోవ్యాధులుక
నానాదోష్కృత దుష్టకర్తృతులు నానామోనిసంభూతులుక
నానాజాడ్యనిపీడ్యమానులును నా శ నాజాతిసాంకర్యులుక
నానాశోకవిదీర్ఘమానసులునుక శ నానాదురాచారులున్.

శా. దేవబ్రాహ్మణభక్తిశూన్యులునుదశన్నిందాప్రధానవ్రతుల్
సేవావృత్తిపరాత్తచిత్తులుఁ బరశ్రేయోసహిష్ణుల్ కుమా
యావాదుల్ కులదూషకుల్ కపటసశ్నాన్యసుల్ గురుద్రో
హులుక, జీవద్రోహులు మాంసవిక్రయులు దుశ్చింతాగ్ని
దగ్ధాత్ములున్. 158

తే. వేయు నేటికి? సర్వేశ ! శ ప్రాయుకముగ

స్వస్వకర్తంబువలని సాశంబుచేతఁ

గ్గిశ్యమానమానసు లై యశదృశ్యమాన

పారదుఃఖాబ్ధి మున్దుచున్నార జనులు.

159

ఉ. కావున నీవిపత్తు తొలఁగఁ గలుగఁ దొలికర్తమోక్షముం

గావలమున్ నశించి తలఁగన్ మెలఁగఁ గులకర్తనిష్ఠలున్

వావిరి యశానుపాయ పునఃపాయము పాయ సమస్తదో

షముల్, దేవ! యెదే నొకండు కడఁ తేరఁగఁ దేరఁగఁ బాఱఁ

జూడవే!

160

తే. చూచి లఘువుగాఁ జూచి కాశణాచి సంప

దలకుఁ గాఁ జూచి యేచినదయ చెలంగు

నేని నాపై ని నద్దాని శ నెఱుకపఱపు

మంత విన సంతసం జెంతొ శ స్వాంత మలము.

161

మ. అనుడుం బన్నగశాయి యిట్లనియె లోకకాన్తుగ్రహార్థంబు

చేసిననీప్రశ్నము సాధుసాధువును బ్రశ్నింపంగయోగ్యం

బునుం, గనుకన్ వత్స! ముదం బెదం బొదవె దేశన్

మోహపాథోధు లిం,కి నశించుం గడదాఁటుఁ జేటులును

దానిన్ నీ కెఱింగించెదన్.

162

శా. వత్స! యొక్కవ్రతంబు గోప్య మనవారప్యంబుం ద్రిలో

కంబులన్, సత్సభాగ్యసమృద్ధముం గలదు, వారత్సల్యం

బునన్ నీక య, త్యుత్సాహంబునఁ జెప్పనెంచితి సమస్తోద

శ్కతశ్కంబుతో, నుత్సాదింపు ముపద్రవంబులఁ బ్రచారో
ద్యోగి వై యీపయిన్. 163

తే. సకలసంపదు పేతంబు శ సన్నతంబు
సన్నతవ్రతజాతసశ్రోవోన్నతంబు
నతనుకళ్యాణభోగసమావృతంబు
నావ్రతము సత్యనారాయణావ్రతంబు. 164

వ. అద్దాని. 165

ఉ. అంచిత మైనభక్తి తొలఁకాడఁగ నిష్ప్రయుఁ గూడఁగా నను
ష్ఠించినచో యథావిధి గఱడిందిబెడందలు డిందిపోఁ బటా
పంచము లై యెడంబడక శ వైశమ పాల్పడు మోక్షలక్ష్మి
వై, రించి! తలంచి యెంచిన స్ఫురించ దొకించు కకించ
నత్యమున్. 166

వ. అని పరాత్పరుం డనుగ్రహతత్పరుం డై యెఱింగించిన.

క. అంతట మౌనివరేణ్యుఁ డ
నంతుని గని తా వివక్షు శ వై జిజ్ఞాసన్
సంతస మంతకు నంతకు
పావంతమునం బెనఁగొనంగ శ నపు డి ట్లనియెన్. 168

ఉ. ఎవ్విధి నాచరింపవలె! శ నెయ్యవి దీనినిబంధనంబు? లిం, దెవ్వ
రుదైవతంబు? ఫలమెయ్యది? యెన్నఁడు సేయ నొను?ము
న్నెవ్వరు నాచరించి? రిక శ నెవ్వరు చేయఁగ నర్హులై నవా?
రివ్వి సవిస్తృతిం దెలుపవే! శుభశీలన! భక్తపాలనా! 169

వ. అని యడిగినంత నాదినారాయణుండు తపఃపరాయణున కిట్లనియె. 170

తే. వ్రతి యగునతండు శుద్ధాంతశరంగుఁ డగుచు
వ్రతము సలుపంగఁ దనదుభౌతవమునఁ దలఁచి
పిదప నిష్ఠుల కెఱిగించి శ తదనుమతిని
వలయుపరికరములఁ గూర్పవలయు ననఘ! 171

తే. అంత దీక్షితుఁ డై సకలలాప్తబంధు
వృద్ధ విద్వ త్సువాసినీ శ భృత్య జనులఁ
గూడి మంగళవాద్యాళితోడ స్వస్తి
వాచనముతోడఁ జనవలె శ వ్రతముభువికి. 172

తే. శంఖచక్రగదాపాకశజాతకరచ
తుష్టయుండు పీతవాసుండు శ నిష్ఠదాత
సత్యనారాయణస్వామి శ సర్వగామి
యీవ్రతోపాస్యదైవంబు శ ఋషివరేణ్య! 173

మ. సకలోపద్రవనాశకంబును నశేషశ్రీసమామోగమున్
వికలీభూతసమస్తపాతకము ఖరీర్విభూతదుఃఖమ్మునుం
బ్రకటానందము మోక్షదాయకము శశశ్చక్రేయమున్
సార్వకా, లికనూంగల్యద మీవ్రతంబు; ఫల మీశలీల
దగున్ నారదా! 174

శా. ఎన్నండేని ప్రదోషవేళను సతీవృద్ధాత్మజాప్తాళిసం
పన్నుండై స్థిరభక్తితత్పరత నశవ్యగుండు నై స్వామి శ్రీ

మన్నారాయణు దేవదేవు విధివశంత్రోక్తపూజాదికం
బున్నిష్ఠానైః వేర్వేగావలయుసంపూర్ణాంతరంగంబుతోన్.

వ. అనంతరంబ కదలీఫల గోఘృత గోక్షీర గోధూమపిష్ట శర్క
రాపంచకంబునుగోధూమపిష్టశర్కరాభావంబునశాలిచూర్ణ
గుడంబు లొక్కొక్క పాదభాగంబుగ మిశ్రితంబు నేసి నివే
దించి విధ్యుక్తంబుగఁ బూజాకల్పంబు నిర్వర్తించి యంత.

తే. ఇష్టబాంధవసభ్యసశమేతుఁ డగుచు

నిక్కథాశ్రవణము నేసి శ చక్క గంధ

పుష్ప తాంబూల దక్షిణల్ శ పాసఁగ నొసఁగి

శిష్టజనులను దనుపారఁ శ జేయవలయు.

177

వ. అంత నిశాంతంబునందు శుద్ధస్వాంతంబున.

178

మ. ఒనరం దీటిచి నిత్యకృత్యములు నిత్యోపాసనల్ దీర్చి శ
క్త్యనుసారంబుగ బ్రాహ్మణాదులకు మృత్యున్నంబు సంతృ
ప్తి గ, ల్లినయందాఁక భుజింపఁ బెట్టియు ననశ్రీభూత మాద
క్షిణల్, తనుపారంగ నొసంగి భూసురులచేతన్ దీవనల్
వొందియున్.

179

వ. అనంతరము తానునుం గుడువవలయు.

180

క. ప్రతిమాసము ప్రతివత్సర

మతులితవిభవంబుతో సమంచితముగ నీ

వ్రత మాచరించుచో నే

వితముననేన్ గొడువ పడదు శ పృథుభోగములన్.

181

ఆ. వీరు వ్రతము సేయఁ శ గా రని చెప్పంగ
వలనుపడదు వేఱ శ తెలుప నేల?

భక్తజనుల కిది యుశపాస్యంబు; దేవతా
భజన సేయునెడ విశభాగ మున్నె?

182

తే. ఎంద తెందఱొ యీవ్రతం శ బివ్విధమున
నాచరించి మహావైభవవాలితోడ

నైహికాముష్టి కసుఖంబు శ లంది స్వామి
కృపకుఁ బాత్రు లై దివ్యచారిత్రు లైరి.

183

వ. అని దేవదేవుండు దేవమాని కెఱింగింప నమ్మునియు
నప్పుణ్యాత్మ లెవ్వ రానతిండని యడిగె నని సూతమహర్షి
నైమిశారణ్యమునివరేణ్యుల కెఱింగించుటయు.

184

— ఆశ్వాసాంతము. —

మ. ప్రయతప్రాంచితశోభమానఘనశోభాభాస్కరా! భాస్కరా
వ్యయచంద్రేక్షణ! యీక్షణప్రసరజీవ్యల్లోక! లోకావళీ
శ్రియమాణాత్మపదాబ్జ! యబ్జభవగౌరీనాథదేవావళీ
క్రియమాణస్తుతిమాల! మాలితగుణా! శ శ్రీసత్యనారా
యణా!

185

మాలిని:—

శ్రుతిశిఖరవిహారా! శ శోభితానేకహారా!

హితజనపరిరక్షాశధీనలీలాకటాక్షా!

తతజలధిశయానా! శ తాపసస్వాంతయానా!

సతతవిభవభావా! శ సన్నతా! సత్యదేవా!

186

శ్లోకము:—

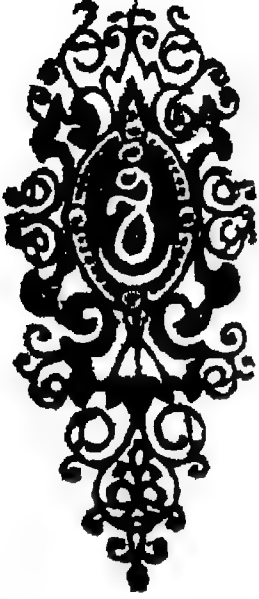
ఇది శ్రీమత్సకలదేవతాప్రసాదిత శ్రీబాలామేధాదక్షిణా
మూర్తిమహామంత్రోపాసనాసాదిత సంస్కృతాంధ్రకవితా
సామ్రాజ్యపట్టభద్ర కావ్యతీర్థ విరుదముద్ర మద్దులపల్లి
వంశపయః పారావారరాకాతారాకళత్ర నృసింహసిద్ధాంతి
పుత్ర విద్వత్కవిజనానుగుణ్య వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకవిప్రణీ
తం బైన సత్యనారాయణమాహాత్మ్యం బనుపుణ్యప్రబంధం
బునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీః.

సత్యనారాయణమాహాత్యము.

ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

తారకనామ! పరం
జ్యోతిర్దామ! తులసీదళోజ్జ్వలదామా!
భూతాద్యభిరామ! కృత
ధ్యాతృజనక్షేమ! సత్యశరదైవలలామా!.

1

వ. అవధరింపుము లక్ష్మీవల్లభుండు మునివల్లభున కెఱింగించినట్ల
నిఖిలరహస్యవిజ్ఞాత యగుసూతమునినేత నైమిశారణ్య
మునివరేణ్యుల కి ట్లనియె.

2

సీ. ఏవీడు సిరిజోడు శ గోవిందుపదభక్తి
నిధులచేఁ జాలపెనన్నిధులచేత
నేప్రోలు శివఁ బోలు శ వృతశూలివామభా
గములచే సర్వభోగములచేత
నేపట్టణము వాణి శ కోపు బ్రహ్మానువా
దములచేఁ బెక్కునాశదములచేత
నేయూరు మిన్నూరుశరాయనిదాయ స
త్సవముచే సంతతోశత్సవముచేత

తే. కొమరు మీలుకలియుగవై శకుంతపురము

పంటలిల్లాలికలుములశపైఁడిమేడ

వై భవములచే ఋద్ధిభావములచేత

నేపురం బోపు నీభువి శ నేపు తోడ..

3

వ. ఆపురంబు.

4

తే. కలుములిల్లాలిచల్లనిశకాపురంబు

గాఢవై భవోన్నతి నలశకాపురంబు

గొనబుమేలిమిబంగారుగోపురంబు

దాపురంబు ముక్తికిఁ గాశిశకాపురంబు.

5

వ. మఱియు.

6

మ. పురుషార్థంబులప్రాక, పాక సిరిపూశవుంబోఁడికిం, బుణ్యపుం
బరిపాకంబుల నాక, మోకము శుభశ్రాచుర్యసంప్రాప్తికిం,
బరిశుద్ధి మినువాక, కోరికల కల్పశ్రీక, మత్యున్నతి
ధరణీలోకవిలోకనీయ మగుచుం శ దత్కాశి భాసిల్లెడిన్.

ఉ. ఆపురి కాపురంబుగ ధరరామరుఁ డొక్కరుఁ డుండు
ధర్మసం, దీపితకర్మతుండు శులశదీపకుఁ డాగమవేత్తయున్
యదృ, చ్ఛాపరిలబ్ధతుష్టుఁ డురుశశాంతుఁ డుదాత్తుఁడు
బంధుపోషణ, ప్రాపితమానసుండు బహుభారకుటుంబి
యుఁ బేదవాఁడు నై.

8

శా. ఆభూమిసురుఁ డేమి లేమి నిజభార్యాపుత్రరక్షార్థ మై
యేభంగిన్ దరిత్రోవ దోఁచక మహాహీనాత్ముడై దీని మే

ల్గాభావించి దినంబునుకొ భవతిః భిక్షుం దేహి'యం చర్థిమై
దా భిక్షుటన సేయుచుండెను నసాధ్యం బైననిర్భాగ్యతన్.
మ. ప్రతియూరుం ప్రతిసల్లె నిల్లునిలు ప్రాశరంభించి యప్పాటు
డుకొ, జతనం బొప్పంగ నెట్టులేకవలయుబిశ్చంబెత్తి యే
వేశకేక, సుతదారా ప్తసుహృజ్జనాతిథులఁ బ్రోశచుకొ దృప్తి
మీఱకొ యథో, చితరీతిక బహుధా శ్రమంపడి మదిం
జింతించుచుకొ దుర్దశన్.

10

వ. ఇట్లు గడపుచు నప్పేదవిప్రం డొక్కొక్కప్రాద్దు యాయ
వారంబెత్త బొత్తిగఁ బోవం జాలక యొత్తిగిలం జిత్తంబు
మెత్తవఱచుకొనియు.

11

సీ. ఏలీల గాలించి శ పాలించి చూచిన

నిష్పచ్చరపుటింటిశ నేలపట్లు

అన్న మమ్మా! యని శ యాకొని దాకొని

వాపోవుపసికుఱ్ఱు వాండ్రోపాట్లు

కడరానియిడుమల శ నెడపఁజాలక దైవ

లీలకుఁ గుందునిశల్లానిపాట్లు

అడియాస నేతెంచి శ కడ కేమి లే కేగు

బిచ్చ మెత్తెడువారిశవిన్నఁబాట్లు

తే. కొసకుఁ గడుపులో అంపపుఁగోతలట్లు

వ్యథలఁ బెట్టంగ నాధాతశ్రవ్రాతకట్లు

పాసఁగి ముబ్బింతుల నెసంగు శ నొసట నిట్లు

తప్ప దని యేగు బిచ్చాని శ కెప్పటట్లు.

12

వ. ఆ క్లేఁగి తనయభాగ్యదశకు విసిగి. 13

ఉ. ఆకులపాటుతో నహరశహ మ్మనరానివ్యథావృథాత్తుఁడై
యొకరుణాసముద్ర!హరి! శ యొకరిబాంధవ!దీనబాంధవా!
యొకడగండ్లపాట్లఁ దరిశయింపఁగరానియభాగ్యవార్ధిలో
నాకట! మున్నిపోవునను శ నాదటఁ బోవు మటంచుఁగు
య్యిడున్. 14

వ. మఱియు. 15.

సీ. మండువేసంగిలో శ మధ్యాహ్న వేళల
డప్పి ముప్పిరిగొన శ డస్సి డస్సి
కడుపారఁ దిన లేమిఁ శ జెడుగునట్టాఁకలి
సొగియింప నందందు శ సొరిగి సొరిగి
క్రమ్మరి యిల్లిల్లు శ బమ్మెరవోయి యే
లీలనో కొంతకు శ లేచి లేచి
యూరూరుఁ దిరుగాడి శ యూరు సేరఁగ లేక
చెట్టుగుట్టలనీడఁజేరి చేరి

తే. రోఁతజీవితమునకును శ రోసి రోసి
గ్రుడ్డిదై వంబు కనఁ డని శ కుంది కుంది
నడువ లేకయు నెట్లెట్లొ శ నడిచి నడిచి
యెట్టకేలకు నిలు సేరుఁ శ బట్టు వట్టి. 16

౪. ఇవిధంబున నా బ్రాహ్మణుండు. 17

వ. తినుటకుఁ గూడు లేక పలుశ్రమిప్పట లొందఁగలేక పుత్తు
లం, గనుఁగొని తాళలేక కలశకాలము కష్టము లోర్వలేక

యా, చనకును బోవలేక యగశ్చాట్లకుఁ బాలగుచుండె
నక్కటా!, దిన మొకయేడుగాఁ గడపురదీనునిజీవిత మెంత
కష్టమో!

18

తే. ఎన్నివిద్యలు గల్గిన శ నేమి ఫలము?
ఎంతపరివార ముండిన శ నేమి గలదు?
ధన మనెడుజీవకళ యొందు శ తఱిగియున్న
వాఁడు భువిలోన జీవచ్ఛవంబ గాదె!

19

క. ఎది సేసినఁ దుది ముట్టఁగఁ
బదిలంబుగ నుంచి నొక్కశపట్టున నెదియే
గొదవ యనిపించుబ్రహ్మకు
నిది నైజమ; వేదజడున శ కెట్లగు సరిగాన్?

20

తే. అల్లదాసుత్రిప్పలు పెరుమాళ్ల కెఱుక
యట్లు నాబ్రాహ్మణునియగశ్చాట్లు దెలియ
నేరితర మాను? నాజగరదీశ్వరునకు
నొక్కనిక తక్క నెక్కడ శ లెక్కగొనిన.

21

వ. ఇవ్విధంబున నెట్లేని సంసారంబు గడపుకొనుచు.

22

శా. మోమోటంబునఁ బోయినూరు మరలంబోబోక యొక్కు
వ్వుడిక, భూమిభాగము నెల్లనిల్లుగ శ్రమంబుల్ లెక్క
కుం దేక య,బూమిదేవుఁడు క్రుమ్మరిల్లునెడ సంపూర్ణా
నుకంపార్దుఁడై, స్వామిశ్రీకరి రాజబాంధవుఁడువిశ్వాసంబు
వాసింపఁగన్.

23

సీ. నీర్కావిదోవతుల్ శ నిడివిపింజెలు దీడి
 జానుమిఱంగ నెశ్మేనఁ దాల్చి
 అటుత రుద్రాక్షమాశలావళు లమరించి
 ధవళయజ్ఞోపవీతము ధరించి
 భూతి నలంది త్రిశపుండ్ర రేఖలు దీర్చి
 నొసటఁ గుంకుమురేక శ పొసఁగ దిద్ది
 కుడిబుజంబునయందు శ మడిసంచి తగిలించి
 కరమున నూతగాఁ శ గఱ్ఱఁ బూని

తే. వృద్ధవిప్రునివేసంబు శ వేసి యతని
 నుద్ధరింప వచ్చెడిదైవశమో యనంగ
 వసుధ మూర్తీభవించినశబ్రహ్మాదీప్తి
 వోలెఁ బొడకట్టె నవ్విప్రుశ్రమ్రాల నట్టె.

24.

వ. అప్పు డప్పేదవిప్రుండు సవినయంబుగ.

25.

క. పొడకట్టి డాయ నరుదెం

చెడిద్విజునకు వందనంబు శ నేయఁగఁ దా న

ప్పు డఖిల మెఱిఁగియు నెఱుంగని

బడి నమ్మాయావి యడుగుఁ శ బాంధుఁడపోలెన్.

26.

క. ఓమహనీయా! తమ దే

గ్రామం? బేడ కపరాష్ట్రాశకాలమునం ది

ట్లీమిడిమిడియెండను బడి

యేమో మిసిమింతుఁడ వయి శ యేఁగెదు చెప్పుమా. 27

శ. పుడమిసురేంద్ర! యెందు నొక శ భూసురవాసము గాన

రాదె? యీ, మిడిమిడికాలు వేళ మితిమీరితెడునాఁకలి
డప్పులేచి యి, ట్లొడుదొడు కై నఁ బోవలెనె? శ యూరులు
వల్లెలు గొడ్డువోయెనే?, యెడలునఁ బ్రాణ మున్న శుభశ
ముండెడు రండు విధేయునింటికిన్. 28

వ. అని యిట్టు లక్కవటవి. పుండ్రు నిక్కంపుభక్తి చక్కంబుచి
నొక్కినొక్కి యెంత ప్రార్థించినను ధర్మభీరుం డై నిలువ
నియ్యకొనక యి ట్లనియె స్వామీ! 29

క. శోకించి కుట్టు లాఁకట
నాకై కాచి యెవరేని శ నాయన యదిగో
యాకడ వచ్చెడువాఁ డని
పోక నిరీక్షింతు నిక్కి శ మునిగాళ్లపయిన్. 30

వ. కావున నోకృపాత్మా! నిలువ నోప నని చెప్పి ప్రత్యుత్తరం
బుగాఁ దనవృత్తాంతం బి ట్లనియె. 31

ఆ. రోత గాదె! తోళ్ల శ రోకళ్లఁ బాడినఁ
దీఱఁబోని నాదురదీనచరిత
మైనఁ జెప్పు మన్నశదానఁ జెప్పెద నింక
గాఁపురంబు కాశిశకాపురంబు. 32

ఉ. వీటికి నాచరిత్ర మిదఁమిత్థ మటంచు వచింప బొత్తిగాఁ
గూటికిఁ గుండకమ్ము వడి శ కొందల మందుచు నెట్టకేని భి
క్షుటనసేసి యాలు సుతులందఱిప్రాణము నిల్పుకొందు; వే
యేటి కభాగ్యదేవత యశహీనదశం దలఁ దన్నియుండెడిన్.

ఉ. పొట్టకు రోసి బిచ్చమునఁబోయిన నావెను నంటి వచ్చుఁ బో
కట్టె దరిద్ర దేవత సహాయము గాన జగానఁ గాన నా
యట్టియభాగ్యుఁడెందులనునైనఁగలంఁడె? యెఁకెన్నఁడేనియి
క్కట్టులుదీటి సౌఖ్యపథుఁకాలమువచ్చునె? భూసురోత్తమా!

వ. మఱియు నాదుర్దశ నేమని పాడుకొందు. 35

సీ. ఒకలేమ ననుఁజూచి శ పకటక నవ్వును
నొక్కయాయమ మూతి శ ముక్కు విటుచు
నొక్కపడంతి న శ న్నెక్కడనో చూచి
మున్నుందుగాఁ దల్పు శ మూతవేయు
నొక్కతె పతి యేమొ శ యొసఁగఁ బోవుచునుండ
నెఁగఁబోసి యీసంత శ జగడ మాడు
నొకతల్లి చెయి దీర శ దొకమాటు ర మ్మను
దెప్పి దెప్పి యొకర్తు శ తెచ్చి పెట్టు

తే. నాయభాగ్యమ నాకన్ననడచు ముందు
నూట కుండిన నెట్లు? లేకున్న నెట్లు?
వెనుక గొయ్యి ముందట నుయ్యి శ యనినవిధము
తోచఁ జావునకు మొగము శ వాచియుందు. 36

వ. అనుచు మఱియు నాయీదౌర్భాగ్యంబు పాచికొన నోచి
కొనక పోవుటయ కాక వెర వగుతెరువు కఱ వయ్యెగా
యని నుడువ సులభదయోదయుండు గాన నాభక్తవత్స
లుండు దయానుయుండై. 37

మ. అసమానవ్యసనాతిదై న్యమున నిశ్లప్పాటుండుం జెప్పని, రవ్య
సనుం డయ్యుం బరాత్పరుండు నిజభక్తయ త్తచేతస్కుడై
కుసిలిం చెఁబయి బొంగుదుఃఖమును సంకోచించి లోలోనన
క్త సతౌమాయకులోను గానయినదుఃఖం బెంతరాకుండెడిన్?

వ. ఇట్లు కొంతవడి కమ్మాయావి శాంతించి యిట్లనియె. 39

ఉ. ఓధరణీసురేంద్ర! విధియోగము నీగ వశంబె? యల్లగం
గాధరునంతవాఁడు గతి శ గానక భిక్షుపుఁబాత్రం బట్టె ని
కీధర మానవుం డనఁగ నెంతటివాఁడగుఁగా కుపాయమున్
శోధనచేసిచూతముమనసుష్యునియత్న ముమీఱకుండఁగన్.

మ. తనచేనయ్యెడిదే 'మవశ్య మనుభోక్తవ్యంకృతంకర్త'యం
చని యుండంగను నైనఁగాని మనచేనైనంతయత్నంబు చే
సినమీఁద భగవానుండుండుం గనుకంజింతింపఁగానేలకూ
డినకష్టంబులు సౌఖ్యము ల్నియతిఁబాటంపంగనిత్యంబులా?

వ. కావున.

42

మ. వెతలం జెందకు మోడకుండు మికఁ బ్రాప్తించున్ సుఖం
బన్ని కాం, క్షీతముల్ దీరు నొకం డుపాయము నెఱింగ
గింతున్ దగన్ విన్తు సు, స్థితిసంపాదక మిష్టసిద్ధికర మాశ్రీ
సత్యనారాయణ, వ్రత మొండుం గల దీయితలసుదుః
ర్లభ్యంబు ధాత్రీసురా! 43

మ. అని మాయావి దయామతిన్ వ్రతముమాహాత్మ్యమునుం
జెప్పి దా, ని ననుష్ఠించెడుకల్పముం దెలిపి యానేమం
బెఱింగించి యంతన తా వీడ్కొని పోయినట్ల చని యంత

ధాన మయ్యోన్ ద్విజేం, ద్రునిదారిద్ర్యము తోడు తేరంగను
వోడొ ఖద్రసంధాయి యె. 44

వ. అంత నప్పేదవిప్రుండును నావ్రతప్రాప్తి పెన్ని ధియుంబోలె
దలంచి యల్లనల్లన యిల్లు నేరి. 45

క. మల్లడిగొనునుల్లాసం
బుల్లమునం దుల్లసిల్ల శ నుప్పొంగుచుఁ దా
నిల్లాలి కెల్లవృత్తము
చెల్లంబుగ నెలుకపఱచెఁ శ దేటపడంగన్. 46

వ. పదంపడి యూత్తవర్గంబున కెఱింగించి. 47

తే. తద్వ్రతంపు సంకల్పశతంబు సోఁక
బ్రదులుమనసునఁ గంటికి శ నిదుర రాక
యెంతటికి వృద్ధి యయి రాత్రి శ యేఁగి పోక
బడలి యారాత్రి పుచ్చెఁ గలంబుజోక. 48

వ. అట్లు పుచ్చి కాల్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించి యావ్రతంబు
సేయ సంకల్పించి తద్వ్రవ్య సంపాదనార్థంబు భిక్షాటనంబు
వోవం దలంచునవసరంబున. 49

శా. ఆనాఁ డెల్లరు నెల్లవస్తువు లసంఖ్యాకంబుగాఁ గూర్చి య
త్యానందంబున నింత కాద్విజుఁడురాఁడాయెంగదాయంచు
నా, లోనం గార్యము మించిపోయినయటుశల్లుంగిళ్లఁ దారా
డిరే, నానార్థంబులుచేరిరావు? సకల శస్త్రర్యామిప్రేమించినన్.

వ. ఇ ట్లున్నయెడ నమ్మహిసురుండు. 51

మ. ఘనకౌతూహలజాతనూతనతదేశకధ్యానలీనాత్మఁ దై
 చనుచో దై వకృపావిపాకమున నశ్రాంతిన్ ముహూర్తం
 బులో, నన నాఁ డాదరపూర్వకంబుగను నానాద్రవ్యసం
 భారముల్, తనివోఁ బ్రాక్షము లయ్యె మించుమున మః
 త్యంతం బనంతంబు గాన్. 52

వ. తదనంతరంబ.

53

ఉ. ప్రాక్షము లైనద్రవ్యనిచయంబులతో నిలు సేరి బంధుమి
 త్రాక్షజనావళిం గలసి శ యాపరమేశ్వరు సత్యదేవు లో
 కాస్తునిఁ బూజలం దనిపి శ సాంగముగా వ్రతమాచరించెన్
 ప్తాస్తుఁ డకల్పషస్థితివిశధాచరణాదరణైకబుద్ధితోన్. 54

వ. తత్త ణంబ.

55

ఆ. నిండువెతలు దీతె శ నిలుపేదటిక మా రెఁ
 గష్టదశలు పాతెఁ శ గలిమి చేరెఁ
 గాలగతులు మాతెఁ శ గల్తషములు తారె
 శుభములు సమకూరె శ సుఖము మీతె. 56

వ. ఇట్లు లద్ధరామరుండు.

57

తే. వరుస సత్యనారాయణస్వామివ్రతమ
 హత్త్వమున ధన ధాన్య పుత్రత్రాది సకల
 సంపదలఁ దులఁదూఁగి పరంపరాభి
 వృద్ధి నిండోలగం బుండె శ వేడు కలర. 58

ఆ. అప్పు డేలు దాఁటి శ తెప్ప గాల్చినయట్లు
 గాక యావివేకి శ యేకభక్తి

దద్వితీయంబు నమ్మి శ తన్నిష్ఠమెయి నుండె
సత్యదేవుమీఁద శ స్వాంత మునిచి.

59

మ. ఇటు లాబ్రాహ్మణుఁ డావ్రతంబును బరాశ్రీభూతతద్భక్తి
లం, పటతక మాసము మాసమున్ సలిపి విశద్వస్తాఘుఁడై
జ్ఞానియై, యిటు సంపూర్ణసుఖానుభూతి మని యాశ్రేచ్ఛా
నురూపంబు పిమ్మట దేహంబు దొఱంగి విష్ణుపదముం బ్ర
పించె శ్రీ మించంగన్.

60

వ. అని యివ్విధంబున.

61

క. మును నారదునకు శ్రీహరి

యనుమతి వినిపించె దీని శ నని సూతుం డిం

కను గథనీయం బెయ్యది?

యన నైమిశమాను లనిరి శ హర్షం బెసంగన్.

62

ఉ. బ్రహ్మమునీంద్ర! దీనిఁ దెలుపంగదవే! దయచేసి యంత నా
బ్రాహ్మణువల్ల నీవ్రతము శ ప్రస్తుతి కెక్కె నెటుల్ ధరిత్రి? ని
ర్జ్ఞాముగా మ తే రతనిశచేఁ దెలుపంబడి చేసి? రాపర
బ్రహ్మకథాసుధాప్తి తలఁపం దనివోవదు స్వాంత మెం
తకున్.

63

గ. అనవుడు రౌమహర్షణి దశయామతి వారల కిట్లు చెప్పఁబూ
నెను వినుఁ డంచు నల్లధరశఙ్గీసురుఁ డొక్కతఱి
మఱింతభ, క్తిని సకలాప్తబంధుసమితిన్ మితిమీఱెడు
వైభవంబుతో, డను వ్రత మాచరించెడునెడన్ సరి
మధ్యమ కాలమందునన్.

64

శ్రీ. ఎగదోఁపి కట్టినశసగము చిన్నినపాఁత

యసియాండుకటిభాగశమందు నలరఁ

జిటుచెవ్వుటల్ గ్రమ్మి శ చెదరి కాల్యలు గట్టి

సన్న సన్నగ దిగశజాటుచుండ

ఆఁకలిడప్పులశయలఁతచేఁ బెదవులు

వదనంబుఁ గడు నెండఁబాటుచుండఁ

గడుదవ్వుఁజయనంపుటడజడిచేతఁ గా

ల్పడక లంతంతకుఁ శ దడఁబడంగ

ఆ. మెడలు కుదివడంగ శ నిడుదకట్టెలమోపు

నలవి మాలి శిరముశనందు వెలయఁ

దనువు దాల్చినట్టి శ దారిద్ర్యదశవోలె

వేగ నొకఁడు వచ్చె శ వీధివెంట.

65

వ.అంత.

66

ఉ. కట్టెలు కట్టెలో యని విశకస్వరనాదము చుట్టుపట్టు బో

పెట్టఁగఁ గేకవేయుచును శ వీధిబడిం బడి తొంటివిపుని

ల్పట్టున కేఁగుదెంచి బహుశంబయియేఁచెడుక్షుత్పిపాసలు

దట్టుకొనంగ లేక పరితాపము నాఁప జలార్థియై యటన్. 67

ఉ. దాపున నున్న తొంటివసుశధాసురుగేహబహిఃప్రదేశసం

స్థాపితకాష్ఠభారుడయిదవ్వారము ముంగిలి దాఁటికాంచెని

ర్వాపితమోహమున్ వ్రతపశరాయణభక్తజనేహమున్ బరి

స్థాపితసత్యపూజనపదార్థసమూహము మధ్యగేహమున్.

వ. కాంచి తన్తహోత్సవ సందర్శనానందరస మందీభూతపిపా
సుండై ముందునకుం దాయం బోయి దీక్షితుండగు యజ
మాను నీక్షించి నమస్కరించి యిట్లనియె. 69

ఉ. భూసురవంశభూషణ! ప్రభూతవిభూతి సమేత మిట్లు నీ
చేసెడిదేమి? పేరెదియె! చేసినదాన ఫలంబదేమొ! వి, శ్వా
సముఁ జూపిదీనిఁ దెలుపం గదవే! యని వేడుడు మహా
ల్లాసము వాసి మీఱఁగ నిశలాసురుఁ డింధనజీవి కిట్లనున్.

మ. మహనీయం బిది సత్యదేవువ్రత మశస్త్రదాభగ్య ముచై చ
శ్శుభా, వహ మిష్టార్థఫలప్రదం బఖిలసంకపదై వ్యభవోత్పా
దకం, బిహలోకామితసౌఖ్యభోగదము సదవృత్తిప్రదా
నంబు ప్ర, త్యహమాంగలఘ్నము; నింత స్వానుభవసికేధాం
తంబ నిక్కంబుగన్. 71

వ. మఱియు నీవ్రతంబు.

72

నీ. ధనధాన్యములప్రోవు శ ఘనసంపదలతావు
వెలయుకోర్కులలావు శ వేల్పుటావు
కర్తంబులకు జాడ శ ధర్తంబులకు నీడ
భవవార్ధిదరిఁ జూడఁ శ బఱచునోడ
ఘనపుణ్యములచోటు శ కలుషంబులకుఁ జేటు
నాపదావళినీటు శ నణఁచువేటు
మోదంబులకు గట్టు శ మోక్షలక్ష్మికిఁ బట్టు
మంత్రార్థములగుట్టు శ మనికెపట్టు

తే. అతులభక్తివరాల్పూట శయశముబాట

కలితపరలోకసుఖజాల శ కల్పసాల

మోలి విజ్ఞానరస మంద శ మూలకంద

మెన్న నిద్ధాని కెనఁ గాన శ మిజ్జగాన.

73

ప. అని యిట్లు తద్వగ్రతమాహాత్మ్యం బెఱింగించి తన్ని దర్శనార్థంబుగా.

74

మ. తనదారిద్ర్యము దాననైనపెనుబాధల్ త్రోవలో వృద్ధవి
పునియభ్యాగమనంబు విప్రువలనంశబుణ్యవ్రతావాప్తిమె
టన తా నావ్రత మాచరించుటయు నంతం దత్ప్రభావం
బునక, ధనధాన్యాది పురోభివృద్ధియును యాశాతథ్య
ముం జెప్పినన్.

75

శా. డెందంబందునఁ జిందిక్రందుకొని రూఢిగాఢమైనట్టియా
నందం బంతకు నంత వెల్లివిరియం శ దద్భక్తియుప్పొంగ గో
విందప్రీణన మైనయావ్రతము సేవవింపం బ్రసంగించి యం
తం దీర్థంబు ప్రసాదముం గొని కృతార్థమృత్యుఁ డై యం
తటన్.

76

తే. తద్వగ్రతాసక్తచిత్తుఁ డై శ తనపురంబు

చేరి యావ్రత మెట్లెని శ సేయవలయు

ననెడికౌతుక మంతంత శ కతిశయింపఁ

దనదు లేమిడి దలపోసి శ తలఁచె నిట్లు.

77

తే. స్థిరము 'నాదత్త ముపతిష్ఠ శ తే' యటంట

తగును 'బూర్వదత్తం తుయ శ ధన' మటంట

కాన లేమిడి కిప్పుడు వశగవఁగ నేల?

యన్ని కట్టెల నావ్రత శ మాచరింతు.

78

మ. అని సంకల్పము చేసి చిత్తమును సత్యస్వామిపై నిల్పియిం
ధనముల్ దెచ్చి వడిన్ మహాధనసమృద్ధం బై విరాజిల్లుప
త్తనవీధిం జనుదేర నాఁటితఱి సత్యస్వామిసందృష్టి మిం
చిన ద్రవ్యంబొనఁగూడసంతసమునం శ జిత్తంబునిండాఁగన్.

వ. అత్యంతకుతూహలంబునఁ దద్ద్రవ్యంబునకుఁ బరిణతకదలీఫల
గోఘృత గోక్షీర గోధూమచూర్ణ శర్కరాదికము విలిచి
వలయుపదార్థములం గైకొని.

80

ఉ. కంధిశయానుసత్కరుణఁ శ గల్గె నివంచుఁ దలంచియెంచియ
య్యింధనజీవి తొందఱగ శ నింటికి నేఁగి సమస్తవస్తువు
ల్పంధిల నిండువై భవములన్ విధితో వ్రతమాచరించె సం
బంధిజనాళితో సకలశపారులతో స్థిరభక్తికేళితోన్.

81

వ. తదనంతరంబ తద్వ్రతప్రభావంబున.

82

మ. ఘనుడై సౌఖ్యములన్ మహావిభవుడై శకల్కిన్ సదానందవ
ర్ధనుడై వాంఛితకార్యసిద్ధులఁ గళత్రభ్రాతృపుత్రాదిశో
భనుడై యభ్యుదయంబులన్ గమలనాభస్వామిభక్తిప్రబో
ధనుడై తద్వ్రతసేవలన్ వెలసె నిశ్ధాత్రింబ్రహ్మణ్యాత్ముడై.

శా. ఈలా గాభగవద్విధేయుఁడును బెక్కిండ్లావ్రతోపాసియై
భూలోకంబునభోగ్యమైనసుఖముల్ శభోగించి యాపిమ్మటం
గాలం బొంది యనన్యభోగ్య మగుభాగ్యం బొప్పుఁగా
నొందెఁ దా, నోలిన్ శాశ్వతకాలభోజ్యమును సాశయు
జ్యంపుసామ్రాజ్యమున్.

84

క. అని యక్కఱకుఁడు వినిపిం

.. చిన నై మిశమానివరులు శ చెవిపండువుగా

వినియుం దనియక మఱి యా

యనఘవ్రశమహిమఁ దెల్పు శ మని వేఁడుటయున్. 86

— ఆశ్వాసాంతము. —

శా.కారుణ్యమృతపూర పూరితదృశా శ కంజాత సంజాత వీ
తూరూతూమితవృష్టిసృష్టి శమితాశ్రాంతోరు చింతాదహ
ద్ధారిద్ర్యప్రళయజ్వలజ్వలనసంతాపా! కృతాలూఢి
నారావశ్రవణప్రవీణచణకశర్ణా! సత్యనారాయణా! 87

మాలిని:—

సగుణవిగుణరూపా! శ శత్రుసంహారచాపా!

జగదవనధురీణా! శ సాధుమార్గప్రయాణా!

సుగుణమతవిధానా! శ సూరిసంస్తూయమానా!

అగతికజనపతా! శ యాశ్రితత్రాణదీప్తా! 88

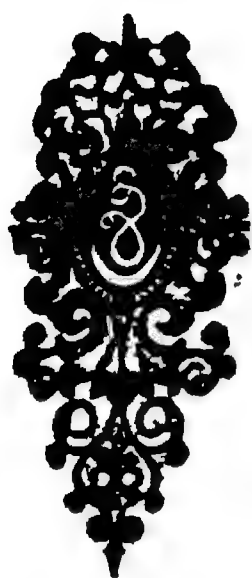
గద్యము:—

ఇది శ్రీమత్సకలదేవతాప్రసాదిత శ్రీబాలామేధాదక్షిణా
మూర్తిమహిమంత్రోపాసనాసాదిత సంస్కృతాంధ్రకవితా
సామ్రాజ్యపట్టభద్ర కావ్యతీర్థ బిరుదముద్ర మద్దులపల్లివంశ
పయఃపారావారరాకాతారాకశత్ర నృసింహసిద్ధాంతిపుత్ర
విద్యత్కవిజనానుగుణ్య వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకవి ప్రణీతం
బైన సత్యనారాయణమాహాత్మ్యంబను పుణ్యప్రబంధంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీః.

సత్యనారాయణమాహాత్మ్యము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

మానిసీవినోదా!

వ్యామోహతమోఽనోదశపావనపాదా!

కామితఫలప్రదా! ముర

లీమోహనగాననాద! శ లీలామోదా!.

1.

ప. అవధరింపు మట్లు వేడినంత నిఖిలరహస్యవిజ్ఞాత యగు
సూతమునినేత నైమిశారణ్యమునివరేణ్యుల కిట్లనియె. 2

ఉ. తొల్లి ధరంబరాసహనశదోర్బలుఁ డుల్కుముఖుండునామహీ
వల్లభుఁ డొక్కఁ డుండె భగవద్వినివేశితచిత్తవృత్తి సం
పల్లలితుండు సత్యమితశభాషి వివేకధనుండు శౌర్యధై
ర్యోల్లసితుండుబల్లిదుఁడునూర్జితకీర్తి జితేంద్రియుండునై.

శా. ఆరాజన్యుఁడు మూఁడువేళలను దేశవాగారముల్ మెట్టియె
పారక శ్రీరమణీమణీరమణుఁడౌజాదుల్ నివర్తించి సం
భారంబుల్ ధరణీసురాళి కిడి దేశవబ్రాహ్మణప్రీతిగా
త్యౌరాజ్యంబును నేలు మానధనుడై శసప్తాంగసంపన్నుడై.

- తే. తనరు భద్రశీల యన నాతనికి భార్య
సహనగుణధుర్య ప్రాణపతిహితచర్య
భూరిశృంగారగురువర్య శ పూజితార్య
మహితకార్య పతివ్రతాశమాళిధార్య. 5
- వ. ఇట్లుండ నొక్కనాటియవసరంబున. 6
- శా. ఆసమ్రాట్టొకమేటియేటిదరిపురణ్య ఝేత్రమం దాత్మకాం
తాసంతాన సుధీవిధేయ సుహృదాశ్చ వ్యాప్త సద్గోష్ఠితో
శ్రీసత్యవ్రత మాచరించునెడ విశచ్చేనె బెహారంబుగా
నాసన్నంబగునోడరేవునకుడాయన్నాధుడనై వ్యశ్యుడున్
- క. అంతట బెహారముకై
సంతనచేసినసమస్తసంభారధనా
భ్యంతర మగునోడను దీ
రాంతమునక నిలిపి సాధు శ వాసన్నుం డై. 8
- మ. వ్రతదీక్షాపరతంత్రుడైనపృథివీభర్తా విలోకించి యో
క్షితిపాలా! యతివేలమకా విభవభక్తిస్థైర్యసంపత్సమ
న్విత మిట్టియొనరించుకార్యమిది యేమి? దీని నంతకాసవి
స్తృతిగాఁదేటపడంగఁదెల్పువిన నెంతే సంతసంబయ్యెడిన్.
- వ. అనవుడు నద్ధరావరుం డిట్లనియె. 10
- ఆ. అనఘ! యెల్ల వేళ శ ధనధాన్యపుత్రాది
సకలభోగభోగ్యసంపదాప్తి
వాంఛఁజేసి యిష్టఫలదంబు సత్యనా
రాయణవ్రతంబు శ సేయువాడ.

వ. నాపుడు నభ్యేహరి బద్ధాంజలి యై యి ట్లనియె. 12

శా. ఓపృథ్విశ్వర! నిక్క మీ వ్రతము పుత్రోత్పాదకంజేని యే
రూపం బైనను నాచరించెద; నపుత్రుండకాసుతుల్ లేనియీ.
లోపం జేదఁగ నీదఁ బున్నరకకశల్లోలిం గృహబుద్ధి సాం
గోపాంగంబుగఁ దెల్పవేడెదను గళలోక్తప్రకారంబులన్.

వ. అని వేడినంత నబ్బాపాలుండు కృపాళుం డై తద్విధా
నంబు సెప్పం దొడంగి యయ్యార్యశేఖరున కి ట్లనియె. 14.

తే. సర్వదుఃఖోపశమనంబు శ సంతతిక్ర
దంబు సౌభాగ్యదము ధనశాధనవర్ధ
నంబు శ్రీసత్యనారాయణవ్రతంబు
నున్నవ్రతములయం దుత్తమోత్తమంబు. 15.

శా. ఓవై శ్లోత్తమ! యీ వ్రతంబు సలుపకామోగ్యంబుమాఘం
బుగా, నీవై శాఖముగానికార్తికముగానీవీనియందొక్కమే.
లొవారంబున, సంకటంబులను, యుద్ధారంభకాలంబునం
దావిరూఢతవిపత్తివేళల, నభాగ్యంబందుఁ దచ్చాంతికై.

క. ఓసాధూత్తమ! యిది ప్రతి
నూసము. ప్రతివత్సరంబు శ మానక యెపుడుం
జేసినఁ జేయఁగవచ్చును
నీసందర్భమున లే వ శ వేనియమంబుల్.

17

తే. జయకరం బైనయీ వ్రతశత్రుత్తమంబు
పూర్ణిమైకాదశీముఖ్యశుభాదిసము

లందు మేషాదిసంక్రాంతుశలందుఁ గాని

యొప్పు డేనియుఁ జేయంగఁ నొప్పుచుండు.

18

వ. మఱియుఁ బ్రాతఃకాలకృత్యంబులు నిర్వర్తించి యంత.

19

శా. నేమంబుల్ జరగించి చిత్తము హరింజెందించి ప్రార్థించి 'హే

స్వామి! సత్యవిభో! వ్రతం తవ కరిష్యామి ప్రసన్నః ప్రసీ

దామోదేన' యటంచు మొట్టమొదటంబ్రారబ్ధసంకల్పఁడై

యామిఁదన్నెఱవేర్చియర్థదినసాయంకాలసంధ్యాదులన్.

వ. అంత నానాలంకారశోభితం బైనపూజాగారంబుం బ్రవేశించి

యందులం బూజాస్థానంబు గోమయంబున శుద్ధిపఱపించి

యైదువన్నెలమ్రుగ్గుచే రంగవల్లిం దీర్చింపవలయు నందు

నూతనవస్త్రంబు పఱచి తండులంబు లుంచి బంగారం బొండె

వెండియు నొండె రాగియు నొండె నిత్తడియు నొండె

మృత్తికయు నొండె విత్తశాత్యంబు గాకుండ నిర్మించినకల

శంబులు స్థాపించి తదుపరి క్రొంబట్టుపుట్టంబు వెట్టి యద్దా

నిపైఁ గాసెత్తు గాని తదర్థంబు గాని తదర్థార్థంబు గాని

యథాశక్తిస్వర్ణనిర్మితంబైన శ్రీసత్యనారాయణ ప్రతిమను

బ్రతిష్ఠించి తత్పార్శ్వంబునం దామ్రప్రతిమయందు వరుణ

దేవు నావాహనంబు సేసి యంత.

21

క. పరమేష్ఠియు విఘ్నేశుడు

హరియుఁ గౌరియు నవగ్రహంబులు దిక్పా

లురు వీర లంగదేవత.

లరయఁగ మున్తుండు వీరి శ్రీ నర్సింహ దగున్.

22

ప. అందును ముందు కలశంబునం దొక్కప్రక్క వేటుగా
వరుణదేవు నర్పించి తత్కలశోత్తరదిగ్భాగంబున గణేశపంచ
కంబును దత్తన్తంత్రవిధానంబులం బ్రాక్షమాప్తిగాఁ బూ
జించి యక్కలశంబునకుం బశ్చద్భాగంబునం దాదిత్యాది
నవగ్రహంబులం దత్తన్తంత్రంబులచే నుదక్ష్మాప్తిగాఁ
బూజ లొనర్చి ప్రాగాద్యష్టదిగ్భాగంబులయం దింద్రాద్యష్టది
క్పతుల నావాహనంబు నేసి పూజించి.

23

తే. అంత నక్కలశంబునం శ దాదిదేవు

సత్యనారాయణస్వామి శ సంస్తుతించి

పూజ లొనరించి వ్రతము నిశ్చార్యాజభక్తి

జేయ నగు విప్రబాంధవశ్రేణితోడ.

24

ప. ఓవైశ్శోత్తమ ! యీవ్రతంబు చాతుర్వర్ణ్యంబునందు
స్త్రీపురుషు లేరేని యవశ్యంబు నేయందగు; నందు ద్విజ
న్తుండు వేదోక్తంబులును బురాణోక్తంబులు నగుమంత్రం
బులతోఁ జేయం దగుం గాని తదన్యులు పురాణోక్తమం
త్రంబులచేతనే యాచరింపవలయు మఱియు.

25

క. ఒకమా తీవ్రతమును జే

సి కారణాంతరముల మఱి శ నేయఁగ వీలుం

డకపోయిన దోషము లే

దొకయించుకయేని దీన శ నోయార్యవరా!

26

క. ప్రత మిద్దాని ననాదర

మఱి యై యెవ్వఁడు నేయ శ మాను నతఁడు శ్రీ

పతి హేళనంబు సేయుట

కతనఁ గడున్ వెతలఁ జెందుఁ శ గలకాలంబున్.

27

క. హరివాసర మీవ్రతమున్

జరిగించి భుజించి తత్ప్రసాదం; బత్వా

దరమున ద్వాదశిఁ బారణ

జరిగింపఁగ వలయు నాప్తజాలముతోడన్.

28

ఆ. వ్రతము నాచరించునతఁ డతిరిక్తుఁడై

యుండెనేని బ్రాహ్మణోత్తమాప్త

జనుల కెల్లఁ దత్ప్రసాదంబు సత్కృతి

సలిపెనేని పూర్ణఫలము నొందు.

29

ఆ. సత్యదేవుపూజ శ సలిపి యథావిధిఁ

దత్ప్రసాద మాది శ ధరణిసురుల

కొనఁగి పిదపఁ గాఁ బ్రీత్యుపఖులతోఁ గూడి

భక్షణంబు సేయవలయు నార్య!

30

క. వ్రతి యిడినప్రసాదం బవ

మతి సేయు నెవం డతండు శ మాననిదుగిఖ

స్థితి నొందుఁ; బూర్వపుణ్యముఁ

జ్యోత మయ్యెడు నింత లేకకయుండఁగఁ దుదకున్.

31

క. గొనకొని వ్రతముం జూడఁగఁ

జను దెంచినవారికిం బ్రసాదం బీకుం

డినఁ జేయువ్రతంపుఫలం

బును బొందఁడు కిల్బిషంబు శ పొందును వ్రతియున్.

32

అ. సాధుజనుడ! యిది ప్రసాదప్రభావ మీ
వ్రతమునందుఁ జెప్పఁబడియెఁ గాన
నీప్రసాద మెవ్వఁడేని శ్రేయస్కాముఁ
డేయెడల నవజ్ఞుఁడ నేయరాదు. 33

తే. పెక్కుయజ్ఞంబు లొనరింపఁ దక్కు నెంత
ఫలము, పెక్కుదానంబులు ఁ పలుప నెంత
ఫలము గల్గునొ యంతటిఁపాటిఫలము
ప్రాప్త మగు నీప్రసాదంపుఁభక్షణమున. 34

క. ఇప్పుడమి నిట్టిచొప్పున
నిష్పణ్యవ్రతము పలుపుఁనేని మనుష్యుం
డొప్పార సర్వసౌఖ్యము
లెప్పుడు శ్రేయములతోడఁ నెఁగుచు నుండున్. 35

క. అని యాతేఁ డాపోడిమి
వినిపించిన సాధు వంతఁ నీ విని వాణిజ్యం
బునఁ బోవ మాని యావ్రత
మును జేయుకుతూహలమునఁ నీ బురికి మరలెన్. 36

న. అంత. 37

తే. వేగఁ గొండంత యాసతోఁ నీ వీడు నేరి
కాంత లీలావతిం బొడఁగించి మించు
ముదముతోడఁ దా విన్నపుఁత్రదము నైన
యావ్రతపుజాడ వినిచె బేహరిస్తోడ. 38

న. అట్లు వినిపించి యవై వ్యశ్యకులశేఖరుండు కులకాంతతో
నిట్లనియె. 39

మ. సుదతీ! సంతతి గల్గెనేని మనకుఁ శ సొంపారఁగా నాచరిం
చుద మాశోభనవేళ నీవ్రతము నంశచుం జెప్పి తత్సిద్ధియే
ముదలం బెట్టి పరస్పరంబు ఘనసఖ్యైదానుభావోదయా
స్పదకేళీవళ చిత్తవృత్తు లయి యిశ్చల్ మీఱఁగా
నున్నెడన్.

40

క. ఆలీలావతి ధర్మ

వ్యాలోలమనస్కు యై రశమాధీశకృపా
వాలీకృతమతిగతి యై

కాలంబుఁ గడపుచుండఁగ నొకనాటన్.

41

తే. సత్యదేవప్రసాదంబు శ జాలువాట

దంపతుల నోముపంటలు శ దాపుఁ జేరఁ

జుట్టపక్కలకోరికల్ శ మట్టు మీఱఁ

గోమలికి గర్భ మయ్యె నశక్కొఱఁత దీఱ.

42

వ. అయ్యవసరంబున.

43

ఉ. కోరిక లుద్భవించెఁ దళుకుల్ చనుకట్టులఁ జొకళించె నూఁ
గారును గప్పు నించె నడు శ మల్లమదించె నడల్ గతించె మ
న్నేరుచియించెమాంద్యముదరించె నరోచక మంకురించెని
ట్టూరుపురాక మించె నిటు శ లొయ్యన బోటికి నాడునాఁ
టికిన్.

44

శా. ఆలీలావతి కొన్నినాళ్ల కటు పశర్యాయమ్ముగా నిండుచూ
లాలై యొక్కప్రశస్తవేళ స్వజన శ స్వాంతంబు లుద్దీప్తిచే

నోలిం దేరఁగఁ గాంచెదా నుభయవంశశోజ్జీవికామూలికన్
బాలార్కప్రతిమాన దివ్యతమశోభాజాలికన్ బాలికన్. 45

వ. అంత జాతకర్తంబు నిర్వృద్ధించి. 46

తే. భానుకళలట్లు దేదీప్యమాన వైన
కళలు కలదౌట నన్నికళలను మేధ
కలుగఁ గలదౌట సార్థంబుగా నతండు
సుతకుఁ బేర్వెట్టెఁ దాఁ గళాశవతి యనంగ. 47

వ. అంతం గొన్నిదినంబులకుఁ దొంటిసంకల్పము స్మరించి యా
లీలావతీసతి పతితో నిట్లనియె. 48

క. మును సంకల్పించిన తెఱఁ
గున వాంఛితస్థి యైననకొంతఁబిసమయం
బున కిప్పటికిని దద్వర్త
మును జేయుతలంపుతోడ శ మునుకొన రేలా? 49

క. నావుడు వైశ్యుఁడు కన్యా
వై వాహికకాలమందు శ వ్రతముం జేయన్
భావించినాఁడ నని లీ
లావతితో సమ్మతముగ శ లలిఁ బల్కుటయున్. 50

వ. అంత నబ్బాలికయు శుక్లపక్షంపుతేయేలికపోలిక దినదినప్రవ
ర్ధమాన యగుచుండ నాతండు. 51

ఉ. పేరిమిముద్దుఁగూతునకుఁ శ బెండిలిప్రాయముడాయవచ్చిన
జ్జీరి నిజాప్తకోటిఁ గరణీయవిధానము సంప్రతించి సు
శ్రీరమణీయు వృత్తకులశీలగుణాన్వితు నీడుజోడు బే

హరిసుతుఁ వరాధ్యమయి శ యారయఁ బంచెను దూత
నేర్పరిన్.

52

ఉ. పంచినదూత యేఁగి ధనవద్ధునశోభనసౌధవీధికా
ప్రాంచిత మైనకాంచనపురంబుఁ గనుంగొని యందుమేనుహ
త్తించినపంచబాణుఁ డన శ దివ్యకళాసువిలాసభాసునిన్
మంచికొలంబువాని గుణమండితుఁ బండితుఁ గాంచె
నొక్కనిన్.

53

క. కాంచి సమంచితముగఁ దనుఁ
బంచినవృత్తాంత మతనిశబాంధపుల కెఱిం
గించి యతనిఁ దోడ్కొని యే
తెంచె వధూబంధుజనము శ తృప్తిం జెందన్.

54

వ. అంత.

55

చ. వరునికులంబునక్కులము శ వన్నెకుఁదెచ్చెడువృత్తివృత్తికిం
దెరు వగుకల్లి కల్లిగుఱిశతించుగుణంబును దద్దుణం బలం
కరణము సేయువిద్యయుజౌకాటపువిద్యకుగ్రొమ్మెటుంగునా
వరవినయంబు గల్గుటకు శ వైశ్యుఁడు సంతస మంది
యాత్మలోన్.

56

శా. శ్రీదైవాఱగ నప్తు వియ్యమగువాశరిం జేర రావించి మ
ర్యాదన్ బంధులఁగూడి వైభవముగా శ సాలంకృతం బైనక
న్యాదానం బొనరించి మించునటుకశల్యాణంబుగావించెఁబూ
ర్ణదార్యంబునబ్రహ్మలోకచిరవాసాపేక్షితస్వాంతుడై.

57

క. అత్తటియును భాగ్యమదా

యత్తుం డయి సెట్టి వ్రతము శ నరయమి హరియున్

విత్తమద మణఁచుప్రాయ

శ్చిత్తము సేయంగఁ గోపశీలుం డయ్యెన్.

58

వ. అంతం గొండొక్కనాఁడు.

59

మ. మిడిమేలంపుఁగడిందికల్పి బలిమిన్ శ మీఁగాళ్లపైఁ జూపులే

ర్పడనవై వ్యశ్యుఁడునోడ జేరమునకై శ ద్రవ్యంబుచేకూర్చివెం

బడి యల్లుండును రాఁగ సార్వర్థపరతన్ శవై శంబుగా నూరువె

ల్వడి తా డగ్గతె సింధుతీరమును గాశలప్రేరితుం డౌటచేన్

ఉ. అందున రత్న సానుపురశమందు బెహారము సేయుచుండ నా

సందున సత్యదేవుఁడు విశషాదకరంబుగ 'రేపునుండి యీ

మందుఁడు కల్లరీఁడు నసశమం బగుదుఃఖము కొంతకాలముం

బొందును గాత' మంచు రుష శ వొంది శపించెఁ దపింప

సెట్టియున్.

61

ఉ. నాఁటిదినంబునంద నరశనాథుదివాణములోనఁ గాచరుల్

మాఁటుమణంగఁ దస్కరులు శ మాడలు దోఁపిడి సెట్టియుం

డున, ప్పేటకు దాఁటి యం దతనిశవేదికపై ధన ముంచి

నిల్చుచో, నీఁటియకాండ్రు కొంద అలశయేలికబంటులు

వెంట నంటఁగన్.

62

ఉ. దొంగలు భంగపాటు గనితొడనె శ్రీహరిచోదితాత్మలై

బ్రుంగువడంగ నద్దన మశరుంగుపయిన్ దిగవైచి తోఁచిన

ట్లంగబలంబునం బఱచి శ యారెకులం గనుబ్రామి పోవ వా

రుం గుఱిఁ జూచి దోచిన దశరుంగుపయిం గని రోషి
తాత్తు లై. 63

శా. అయ్యింటం గలవారమ్మచ్చులని యాశవ్యాపారులంబట్టి మే
న్వక్రియ్యల్ వాఱఁగఁగొట్టివారిధన మంతందీసివారెంతగాఁ
గుయ్యోమొట్టొ యటంచు మొత్తుకొనినం శ గొంపోయి
రత్నుగ్రులై; యయ్యారే! హరి మోసగించునెడ మిశభ్యా
తథ్యముల్ గల్గునే? 64

వ. అట్లు గొంపోయి తమయేలికముందటం బెట్టి జరిగినట్టి
వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగింప. 65

క. ఆరా జాగ్రహవిగ్రహం

దై రూక్షము గాఁగ భటుల శ కాజ్ఞాపించెన్
ఘోరంబుగ బంధింపుడు

కారాగారంబునందు శ గరఁటుల వీరిన్. 66

వ. అంత నద్భేహారులు భయంపడి యాపరానిదుఃఖతాపోద
యు లై భూదయితున కి ట్లనిరి. 67

మ. కలలోనైన నెఱుంగ మిట్టిపని భాగ్యంబున్న దోతేడ! చో
రులముం గాము వణిక్కులోద్భవుల మీశప్రోలన్ బెహ
రంబును, న్నలుపన్ వచ్చితి మింత నిక్కము మముశ్చన్ను
పు మం చొక్కట, నిలపింపన్ వినువారు లే రొకరు
గానీ యెంతదౌర్భాగ్యమో! 68

చ. ఉడుగనియాసతో మరలనూరుజులొక్కటిచెప్పిచూడఁగా
గడచినజేరసారములు శ గ్రామములోపలివర్తకంబునున్

బెడవడకుండ సాక్ష్యముగఁ శ బెట్టిననైన నిజంబు దేలుచో
నడవికిఁ గాచువెన్నెలక్రియన్ వృథ యయ్యెను దత్ప
యత్నముల్.

69

వ. అట్టు లప్పట్టుపుట్టంబు గట్టుజగజెట్టి పట్టుదలం బట్టి పెట్టిన
శాపంబుంబట్టి యిప్పట్టున నెట్టు లిట్టిబిట్టుతట్టుకొనరానట్టి
యిక్కట్టులం బట్టుచుండ నట నింటిపట్టున.

70

ఉ. మర్తనిధానభేదనసమర్థులు మ్రుచ్చులు రేయిప్రాద్దునన్
నర్తిలిఁ గన్న పెట్టి భవనంబునఁ బొచ్చి సమస్తవస్తువుల్
భర్తమణీమయాభరణపాలియుదోచిరియూఁచముట్టుగాఁ
గర్తము చాలిరానపుడు శ కల్గెడి వన్ని విపత్తులే గదా! 71

వ. అంత నాలీలావతీకాంత నిశాంతంబున నిశాంతాంతరాళంబు
నందింతయేనియుం గానక దురంతచింతాభరాక్రాంతస్వాంత
యై వెక్కి-వెక్కి పొక్కుచున్న యాగర్భశ్రీమంతురా లగు
నక్కుమారికదిక్కు మొగంబై దిక్కుదోచక యిక్కరణి
విలపింపందొడంగె.

72

చ. ఒడయఁడు చెంతలేఁ డకట! శ యున్నది దొంగలు దోచి
రింటిలోఁ, గుడువను గూడులే దిపుడు శ గుప్పిలి గుప్పెడు
లేవు గింజలు, న్నొడుగను బట్ట లేదు సుత శ మాతనయా
వన యైనచోట నే, వడువునఁ బోనిప్రాణములఁ శ బట్టుదు
నెట్టుదు నిట్టిదుర్దశన్.

73

వ. ఇట్టియననుభూతపూర్వంబును నాకస్తికంబు నగుదౌర్భాగ్య
ప్రాదుర్భావంబున నాగర్భశ్రీమంతురాం ద్రగునయ్యిల్లాం
ద్రకుం గట్టకడకు.

74

సీ. పరుల నాసించెడి శ బ్రతుకాయెఁ గొతుకాయె
 నూత్నదైన్యంబున శ నుడులయందుఁ
 గడుపార నన్నంబు శ కఱవాయెఁ దెరువాయె
 నన్నమో రామచంద్రా! యనంగఁ
 బెట్టిపోసినచేయి శ మట్టాయె గుట్టాయెఁ
 జెయి సాచి పరులయాశచించునపుడు
 లేశంబు నింటిలో శ లేదాయె రాదాయెఁ
 బాదంబు నిలు దాఁటి శ బయలుదేఱ

తే. నక్కటక్కట! యక్కాంత శ లనుభవించు
 క్రొత్త యగురిత్తదశలోనఁ శ గొఱతవడని
 యుమ్మలిక చెప్పఁదరమె? పూశలమ్ముచోటఁ
 గట్టె లమ్మించె దై వమ్ము శ పట్టు వట్టి.

75

క. నిర్మల మగుమతి నెట్టి న
 ధర్మముపా లేయ నేకశతం బగు? 'బుద్ధిః
 కర్మానుసారిణీ' యను
 ధర్మము వినఁబడునుగాదె? శ తలఁపఁగ జగతిన్.

76

తే. బాస దప్పినదోసంబుఁబట్టి నెట్టి
 చెట్ట గుడుచుట యుక్తంబ శ చేరువారిఁ
 గూడఁ బాల్గొంట చెలిమి చేశకొనుట వలయుఁ;
 గష్టసుఖముల సతిపతుల్ శ గలయవలదె?

77

క. అన్నగతప్రాణంబుల
 కన్నం బిడకున్న బ్రదుకునన్నా జ్ఞెటు వోఁ?

దిన్నం దినకున్నను నా

పన్నలు వా రేగవలసెఁగ బరగృహములకున్. 78

వ. ఇట్టితప్పనట్టి ముప్పునం దప్పడంతులు బ్రదికి చెడి చెప్పరాని
వ్యసనంబునం గుప్పఁగూలి యప్పటి కదియ శరణం బని
యప్పురంబున భిక్షాటనంబు నేయ నక్షయపాత్రంబు వట్టి
చెరియొక్కప్రక్కం బట్టి తిరుగుచుండఁ గొండొక్కనాఁటి
మాపట్ వేళ. 79

తే. అక్కళావతి రాత్రి యోశరంతప్రాద్దు
నొక్కభూసురునింటిలో శ నక్కజముగ
నాచరించెడుసత్యనాశరాయణవ్ర
తంబు గని కథ విని ప్రసాదంబు గ్రోలి. 80

వ. అంత. 81

క. తన్తాహత్యము మదిలో
న న్నటవక నమ్మి యది పునఃపునరావృ
త్తి న్నననము సేయుచు నేఁ
గె న్తాతకుఁ దెలుప నింటికిఁ పలువాతన్. 82

వ. ఇంతలో నారేయి నింటికడ నొంటి నున్నయీవెతల్లి పిల్ల
రాకుండుట కుల్లంబునం దల్లడిల్లుచున్నంత నంతలోఁ జెంతఁ
జేరి కూరిమిపట్టి కన్నుల కగపట్టఁ బోనున్నప్రాణంబులం
గుదుటపఱచుకొని యాతురంబునఁ గూతున కి ట్లనియె. 83.

నాకన్న తల్లి! యీరే

యేకతమున నెందు నుంటి శ విందాక? శుభం

జే కద? రాతిరిభోజన

మేకడ? రాలేక నిలిచితేమొ గదమ్మా!

84

వ. అనిన నక్కళావతి మాత కి ట్లనియె.

85

ను. ఇతరం జేదియుఁ గాదు నిల్చుటకుఁ దశల్లీ! యొక్కవిప్రోత్త
ముం, డతినిష్ఠా సక లేప్పితార్థఫలదం శ బౌసత్యనారాయణ
వ్రతముం జేయుచు నుండఁ గాంచి చెవులారం దత్కథా
మోఘుష, ధతి నాలించి ప్రసాదముం గొని కృతార్థమృత్యు
నై వచ్చితిన్.

86

క. అని యక్కనృక వినిపిం

చిన లీలావతి యభీష్టసాధిప్రద మం

చని యావ్రతమును జేయం

గను సంకల్పించెఁ గొండొకటి యెంచి మదిన్.

87

వ. అంత.

88

మ. భగవద్వివేకటాక్షదృష్టిఁ దగుసంభారంబు చేకూర్చి బం
దుగులం బిల్చి యథావిధానము వ్రతాశనుస్థానముం జేసి
'నా, మగఁ డల్లుండును జేసినట్టి నెరసుల్ శ మన్నించి వేవేగ
నో, భగవంతా! యిలు సేర్పు మంచు వరమున్ శ బ్రార్థించె
దీనాత్మ యై.

89

వ. అంత దీనావనపరాయణుండు గాన సత్యనారాయణుం
డాయమయెడం బ్రసన్నుం డై.

90

మ. అపరాధంబులు సైచి యాదినమె తత్రాప్రణేశు నల్లుం
జెటం, దపియింపించెడు నాన్మపాలువకు స్వశేషంబందుఁ

గన్పట్టి 'యో, నృపతీ! నీచెఱ నున్న కోమటుల నేడే వారి
ద్రవ్యంబుతో, నెస మే మెన్నక వీడు; లేనియెడ నిశ్చే
ధింతు నిక్కంబ సూ!

91

క. అని యంతర్ధానం బగు

డు నృపతి యాచంద్ర కేతుఁడుం బ్రౌద్ధుననే
తనకలతెఱఁ గంతయు నిజ

జనమున కెఱిగించి వారిశసవ్వుతిమిఁదన్.

92

క. చెఱఁ బట్టినసెట్టుల ని

ద్దఱ సంకెల లూడఁదీసి శ త్వరితముగా ముం
దఱఁ దోడ్డెం డన భటు లే

మఱ కప్పడ తెచ్చి నిల్పి శ మహిపతియెదుటన్.

93

ప. అన్తుహాజనులును మహిపతికి నమస్కరించి.

94

తే. పూర్వవృత్తాంతమును దలఁపఁసికొనుచు

నలవ్ర తోల్లంఘనాదులఁ శ దలఁచికొనుచు

విన్నఁబోయెడిమోముల శ ఖిన్ను లగుచు

భయవికంపితు లైనంతఁ శ బార్ధివుండు.

95

మ. కలఁతం జెందకుడయ్య! కష్టసుఖముల్ శ గల్గింప వైవం

బ కా, వలయుకొ మూలము; దైవయోగమున సంశ్రా

ప్తించెఁ గా కిట్టిపా, టులు; మీకింక భయంబు లే దనుచు

నిశ్చిన్తుల్ కొంత యూరార్చి మి,క్కిలి యాసాగరభావమేర్ప

డెడుఘశక్కిం బల్కి సంతుష్టిగాన్.

96

తదనంతరంబ.

97

తే. తొరకర్తము మంగళశస్నాన మాది
యైన విధులు సేయించి సశభాంతరమునఁ
బుట్టములు భూషణాదులు కట్టఁబెట్టి
విందు సేయించి వారి నానందపఱచి.

98

తే. మున్ను గైకొన్నధనమునకన్న రెండు
రెట్లు గా నిచ్చి కడు నాదశరించి పురికి
క్షేమముగఁ భోయి రం డని క సెల వొసంగు
నంత సంతోషభరితాంతశరంగు లగుచు.

99

ఆ. పోయి వత్తు మనుచుఁ క బుడమితేనిక్ మ్రొక్కి
యాన వడసి యాబెశహారు లపుడు
వసతిగృహము సేరి క వైభవం బెసలారఁ
దమపురంబు వోవఁ క దలఁచుటయును.

100

వ. అనిచెప్పినంత శౌనకాదు లవ్వలివృత్తాంతం బేమని సూతు
నడుగుటయును.

101

— ఆత్మాసాంతము. —

శా. మాయామోహితమూఢలోకమదసంశయ త్యంధకారస్థల
ద్యాయామోఢతదుష్ప్రవర్తనవిపర్యాసప్రయాసప్రణా
శా! యీశాననుతప్రభావవిభవానన్యాదృశప్రాభవా!
శ్రేయోదానవిధానదీక్షితగుణా! క శ్రీసత్యనారాయణా!

ప్రగ్విణిః—

భక్తసంతారకా! క పాపసంహారకా!
భక్తిముక్తిప్రదా! క పుణ్యలోకాస్పదా!
భక్తిమార్గానుగా! క పత్రితశ్రీఖగా!
శక్తి సంజ్ఞాగణా! క సత్యనారాయణా!

103

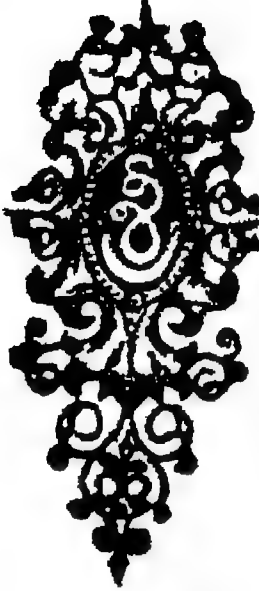
గద్యము:—

అది శ్రీమత్సకలదేవతాప్రసాదిత శ్రీబాలామేధా దక్షిణా
మూర్తిమహామంత్రోపాసనాసాదిత సంస్కృతాంధ్ర కవితా
సామ్రాజ్యపట్టభద్ర కావ్యతీర్థ బిరుదముద్ర మద్దులపల్లివంశ
పయఃపారావారరాకాతారాకళత్ర నృసింహసిద్ధాంతిపుత్ర
విద్వత్కవిజనానుగుణ్య వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకవిప్రణీతంబైన
సత్యనారాయణపూహిత్యం బనుపుణ్యప్రబంధంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీః.

సత్యనారాయణమాహాత్యము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

నిలయనిజోరా ! వి
జ్ఞానాలోకనపథప్రచారా ! ధీరా !
నానావిలాసవజ్రగ
తీనాటకసూత్రధార ! శ దివ్యాకారా !

1

వ. అవధరింపు మ ట్లడిగినంత నిఖిలరహస్యవిజ్ఞాత యగుసూత
మునినేత నైమిశారణ్యామునివరేణ్యుల కి ట్లనియె నంత. 2

క. మించినవేడుక సాధువు

సంచిత మగుద్రవ్య మంత శ శకటంబుల కె

త్తించి స్వకీయ జనం బే

తెంచగఁ దాఁ బురికి బయలుదేరె శుభము గాన్. 3

వ. అట్లు బయలుదేరి కొంతదవ్వేఁగి మధ్యేమార్గంబున నొక్క
యగాధంబగు మహానదిపై నోడప్రయాణంబునం బోవలసి
నావికులం బిలిచి యోడ దెప్పించి యందు ద్రవ్యపేటిక

లన్నియుం బెట్టించి సపరివారుం డై తూర్ణంబుగఁ బూర్ణం
బైనయోడ నెక్కఁబోవు నవసరంబున. 4

ఉ. మాయల మాయఁజేయుమటుశమాయలమారుల మేటిసత్య
నా, రాయణదేవుఁ డీదృశదశశాస్త్రిని సాధునిచిత్తవృత్త్యభి
ప్రాయ మెఱుంగఁగోరి ముదితబ్రాహ్మణరూపము దాల్చి
యాతనిఁ, డాయఁగ వచ్చి హెచ్చగునశడంకువ దీవన లిచ్చి
యి ట్లనున్. 5

ఘ. సతతత్యాగవిభాగదీక్షితకశాశబ్జద్వంద్వ ! యోసాధు! నే
నతిరిక్తుం డగుబ్రాహ్మణుండ మహనీశయా! సత్యనారా
యణ, వ్రతముం జేయఁ దలంచి దాని కగుస్సంభారార్థమై
యిట్లు వచ్చితి మీశక్త్యనుసార మిందులకుఁ గింఁచిద్ద్రవ్య
మర్థించితిన్. 6

గ. గొండంతటిదేవునకుం

గొండంతటిపత్రి పెట్టుకొనలేము గదా!

గొండొక దయనేయించిన

నిండుమనముతోడఁ బోదు శ నిలయంబునకున్. 7

ఇంతియగాక.

8

నీ విచ్చినధనముననే

గావించెద సత్యదేవుఁ ఘన మావ్రతముం

గావున భగవానుండును

భావంబున మెచ్చి నీకు శ భాగ్యము లిచ్చున్. 9

9

క. అని యాచించెడి వృద్ధుని

గని వైశ్యుఁడు పరిహసించి శ కానంబడుచు

న్నను ధనగర్వాంధత్వం

బున డ బ్బిసు డేమి లేదు శ పోపా వ్తునియెన్.

10

వ. అనవుడు.

11

ఉ. అక్కుహనాద్విజౌండు నతఁ శ డాడినమాటల కబ్బురంబు

నం, బక్కున నవ్వి యిట్లనె సెనబాసు! వణిగ్వర! యెంత

మాట! నీ, కొక్కనికే తగు భళిర! శ యొప్పుకొనం దగు;

నిప్పుడే గదా, త్రొక్కిన కాలుకొక్కములతో శకట

బులు తాము వచ్చుటల్!

12

ఉ. ఇంతియ కాదు వైశ్యవర! శ యీనదిపైఁ జనఁ బిక్కటిల్లు

ద్ర, వ్యాంతరపేటికల్ పడవశయం దిట నిందలుఁ జూచు

చుండఁ బెట్టింతువు గాదె! నేఁ గనులశరీవిగఁ గాంచితి

గాదె! యయ్యో! శ్రీమంతుఁడ వీవు; నాస్తి యనుమాట

తటాలున నాడఁ బాడియే?

13

వ. మఱియు.

14

ఆ. దేశ కాల పాత్ర శ దృష్టితో నిదుర్రవ్య

మణువుమాత్రమైన శ నక్షయంబు

పాత్ర మేను బేదఁ బ్రహ్మణుండను నేటి

పూర్ణిమాదినంబు శ పుణ్యకరము.

15

వ. కావున.

16

ఉ. సైచి వినుండు నాదుకడశసంగతి; కాటికిఁ గాళ్లు సాచి
యున్, గోచికి లేనికాలమునఁ గొప్పప్రయత్నము పెట్టు
కొంటి మీ, తోచిన యంతమాత్రం బరితోషముగా
దయసేయుఁ డంచుఁ జే, సాచితిఁ గాని మీధనము న సర్వ
ము నిమ్మని కోరలేదు గా!
17

శా. నానిర్భాగ్యమ కాని తా మిడిననై నన్ లక్షలా? లేకవే
లా?నూర్లా? పదులా? కనీస మొకరూప్యంబో తదర్థంబో కా
దేనిం గానియొ; కాని, యిచ్చినదియం తేచాలుశ్రీనాథుపూ
జానుష్ఠాననిమిత్తయాచన వృథాశయాసంబు గాకుండఁగన్.

క. అదియును లే దనుచోఁ బో

యెద మఱియొకదాతకడకు న నెందులకేనిం

గొదవయె దాతలు? నీ వ

భృదయంబుల నందుచుండు నున్నన్నాళ్లున్.
19

వ. అని యివ్విధంబున.
20

ఉ. మాటలమారి యాహరి సకమస్తముఁ దెల్పఁ గృతఘ్నవై
శ్యుఁడున్, బూటకమా యిదేమి? తొలిశపుట్టువునందునఁ
బెట్ట కియ్యెడం, గూటికి మాలి పుట్టి యిటు న కొంపలు
ముంపఁగ వత్తురయ్య? ము,మ్మాటికి లేదు లేదిపుడు న మళ్లక
పొమ్ము యథాగతమ్ముగన్.
21

క. అనవుడు నక్కపటియు వ

చ్చినపని యికఁ గొంత సావశేషం బని వై

శ్యునిపొగరు తలకు నెక్కిం

పను గాఁబోలు! నిటు సూక్తి శ మరలం బలుకున్. 22

తే. సాధుసత్తమ! యీకడసారిమనవి

జిత్తగింపుము దాతకుఁ శ జిత్తశాంతి

యుండవలసినగుణ మందు శ రుండెనేని

యపుడు పసిడికిఁ బరిమళ శ మబ్బినట్లు. 23

వ. కావున.

24

ఉ. హెచ్చినయాసఁ దమ్ము గణియించుచు వచ్చినయర్థివాని కే
మిచ్చిన నీయకున్నఁ జెవియిచ్చి యొకించుకపల్కువింటనూ
ర్ణిచ్చినయంతవేడుక మతేమిగ నైనను నర్థివాఁడు తాఁ
జచ్చినవానికన్నఁ బలుశచందన మొందఁడె? నిట్టనిల్వనన్.

వ. మఱియు.

26

చ. జననము దుర్లభంబును బ్రశస్తమునైనది మానుషంబుచెం
దినయది కర్మభూమి కడతేటఁగ సాధనభూత మాటచే
తను నిపుడే సమస్త మగుశధర్మము కాదగుఁగాన నోట లే
దనునది చేత లే దనుచు శ నంపుట మంచిది ధర్మపద్ధతిన్. 27

మ. తనువా? నిల్వదు, భాగ్యమా? యెపుడు నశస్తైర్యంబ, యా
యుష్యమా?, దినమున్ లోబడు, జీవితంబనఁ దటికే త్రేజంబ
యెన్నాళ్లకే, వ్రనతోపాటివి పుణ్యపాపముల; కాశనకముం
దుగా దీపముం, దినయష్టే యిలు చక్కఁబెట్టునటు వానిం
గూర్చు యత్నింప నొ. 28

ఉ. పుట్టెడు పాపమందుఁ దలఁమున్కులుగాఁ బడిపోవువారలన్
గట్టునఁ బెట్టఁగాఁ బరమశకారుణికోత్తముఁ డర్థివాఁడ కాఁ
బట్టి సుఖప్రదాతయగు శ వానిసమాగమనంబు గోరి మేన్
దొట్టిసమస్తవస్తువులతో నుపచారము నేయఁగాఁ దగున్.

ఉ. ఉండినవాఁడు రాఁడు, తనశకున్నది యీయకయున్న ముం
దునే, ముండదు; గానఁ జేదటికశముండును ముం దనుభీతి
చేతఁ బ్రాజ్ఞుం డిపుడే యొసంగుఁ, గృహణుం డిపు డిచ్చిన
లేమి వచ్చు నన్, గుండెభయంబుచే నిడఁ డశగోచర మీ
విషయంబు దెల్పుగన్.

30

ఉ. ఆరయ జంతుజాలమున శ కంతఃక్రికా మనుజులీ కెల్ల నా
హారము నిద్ర భీతి సురతాదు లివన్ని సమాన మందు నొ
ప్పారు వివేక మొండు మనుజులీకిఁ; గావున ధర్మవేత్తలా
వారలు తద్వివేకమును శ వ్యర్థము నేయరు వేళ వచ్చినన్.

వ. మఱియును.

31

మ. కరుణోద్దీపకదీనవాక్కు చెవి సోఁతకం బోక మున్నే కడుం
దొరగా నెవ్వఁడు యాచమానజనచేతతోవృత్తిపూరింపఁ డ
ద్దురితాత్ముఁ భరియింపఁజాలను భరింతుంగాని వృక్షముల
న్దిరులన్ వార్ధులనైన నంచు మునుక్షోణీదేవి వాక్రువ్వదే!

తే. అర్థిభావంబునందలిశయాసదుక్తి

వినయ భక్తి ధర్మప్రబోధనము లన్ని

యరసి స్వయముగ నర్థించి శ యపుడు మెచ్చి

విష్ణు 'వభ్యాగత స్వయం శ విష్ణు' వనఁడె?

34

మ. చెలమల్ చల్లుకొలంది నూరునటు వెచ్చింజంగ ధర్మార్థమై
కలుముల్ హెచ్చును గాని తగ్గవు; తనుకా శ గానట్టి
ధర్మంబులు, న్నలవే? యర్థికి లేదుపొమ్మనుటకశన్నం బత్రమో
పుష్పమో, ఫలమో తోయమో యిచ్చి శక్తికొలదిం
బంపించుటల్ ధర్మమా.

35

వ. మఱియును.

36

ఉ. ఆస్తి గలట్టివాఁ డని సహాయము గోరుచు దేహియన్నచో
నాస్తి యటన్న నుస్సు రని శ యర్థి తథాస్తనిపోపు నేనివ్య
త్యస్తము నైననయ్యెడిసకమ స్తముభాగ్యము; సంతసించియా
శీస్తతి నేనెనేని ప్రభుఁడజేసిన నైననుజేయఁగలెడిన్.

37

ఆ. వేదవేత్త యైనశవిప్రోత్తమునియందు

, వేల్పుమూఁక లెల్ల శ వెలసియుండు

ననుచు శ్రుతులు వల్కు శ నట్టిఁ డర్థియె యైన

వానిఁ ద్రోసిపుచ్చువాఁడు గలఁడె?

38

చ. అలమునుజన్తమందుఁ దగినంతటి ధర్మము నేసియుంటనే

కలిగినవారియిండ్లఁ గలుకగం గలరైతిరి గాన నిప్పుడుం

గలిగినకాలమంద యొకకాసు నొసంగుచు ముందునాఁటికి

న్గలిమిని వెంటఁబెట్టుకొని శ కల్లుఁడి కల్గినవారియిండ్లలోన్.

తే. ఇంటి కొకతులసీదళం శ బిచ్చిరేని

దైవమున కొక్కదండ యై శ తనరినట్లు

తమ్ముబోంట్లెల్లఁ దోఁచుసాశయమ్ము సేసి

లేని సత్యవ్రతమ్ము నీరడేరఁగలదు.

40

❖ ఏదియుఁ జిత్తగింపకయ శ యిట్టితమంతటిభాగ్యవంతులే
లేదని యన్నచో గతులు శ లేవుగదా? మఱియొక్కచోటన
స్తాదృశు లైనబీదలకు; శ మంచిగ నైన మఱెట్టులైన మీ
లే దయసేయఁగా వలయు శ నేమె యిటుల్ చెయి సాహు
గావలెన్.

41

❖ ఈచందంబున నున్నవి

మాచినకొలఁదిగను ధర్మశసూక్ష్మము లింకన్

మిచిత్తము మాభాగ్యము

నాచెప్పెడి దేమి కలదు? శ జ్ఞానుల యెదుటన్.

42

❖ అని కపటనటనములతో

వినయముతో ధర్మబోధశవేత్తృత్వముతో

వినిపించిన నక్కొక్కమఱి

యును గినియుచు నిట్లు లనియె శ నుర్విసురుతోన్.

43

❖ ఏసరసంబులయ్య? యివి శ యెన్నఁదొ లేదని యన్నఁ బోక
యే, మో సదుపాయపుంబలుకు శ లూరక పల్కెద విల్లు
గాలుచో, వాసుము లెంచునట్లుగఁ బ్రశవాహముపైఁ జను
న్జ్ఞ యాహ? మీ, కే సరిపోవుఁ గాని మఱియెవ్వరికిన్ సరి
పోదు బాహుడా!

44

❖ ఏశాస్త్రంబున నున్నదయ్య? యిపు డేమే లేదు పొమ్మ
న్నచో, లేశంబేన్ మొగమోట ముంచకయ యేలీలన్

విచారింపకే, యాశావేశముతోడ మొండితన మిశ్రా
చూపనో? బాపురే!, యాశాపాశము చుట్టుకొన్న తఱి
న్యాశయాన్యాయముల్ తోచునే? 45

ఉ. ఇచ్చినఁ జేయి వట్టుటలు శ నీయకయుండిన దారిఁ బట్టుటల్
వచ్చినబిచ్చగాండ్రతలశ్రాసినవ్రాతలు గాని యేమి నీ
మచ్చికముచ్చటల్! తలలు శ మా ర్చెడినీతులు! చూడఁజూ
డఁగా, నచ్చపుమాయదారివలె శ నాత్మకుఁ దోచెదు
చాలుఁ బొ మ్మికన్. 46

క. నావుడు మాయాభూసురుఁ

డావైశ్యున కీకృతఘ్నశతావేశంబుం
గావించినధనమహిమము

భావించి తలంచె నిట్లు శ భావములోనన్. 47

ఉ. మాటలు నీటఁ ద్రోసెదవుశమాన్యతశూన్యతపాలానర్తుపా
రాటము నాటఁజూతు పరశరంజనముం జనఁజేయుదచ్చవా
చాటత గాటఁ గల్పెదవు శ శాంతము నంతముఁ జేర్తువైననీ
మాట వరాలమూట ధనశమా! నతమానవమానహీనమా!

వ. అని కొండొక్క తలంచి మరల నైష్ఠ్యర్యంబుగ వైశ్యున కి
ట్లనియె. 49

ఉ. బంధురసంపదాధ్యు లయి శ ప్రస్తుతి కెక్కియు ధర్మశీలతా
గంధ మొకింత లేనియెడఁ శ గల్గిన నేమి ప్రయోజనంబు? ని

ర్గంధసుమంబులట్ల జనశకాంక్షల నూరిచి రి త్తపుచ్చు నీ
యంధుల కంజనంబు వినుశమా! యుచితార్థిజనో క్తిపద్ధతుల్.

చ. ధన మది గల్గినందులకు శ దానము ధర్మము సేయఁగావలెన్
దనివిగఁ దా భుజింపవలెఁ శ దక్కినసంగతు లేవి యెట్లు లు
న్న ను నివి రెండు లేని తరుణంబున సట్టిజనుం డజాగళ
స్తనములు వోలె నుండినను శ దాఁటిన రెండు సమాన
మయ్యెడిన్.

51

శా. అన్యాయంబననెట్టిదయ్య? కనుకశట్టా? యుద్ధమోసంబ? లో
కన్యాయంబునఁ జెడ్డయాస భగవత్కార్యార్థమైవచ్చిసా
జన్యం బొప్పఁగఁ బెద్ద లంచుఁ జెయి సాఁశచన్ దానికై
కూపకూ, ర్తన్యాయంబున నే మెటుంగక జగత్తర్యాద
దూషింతురే?

52

వ.. అని మఱియు సవినయంబుగ ని ట్లనియె.

53

ఉ. ఇత్తఱి నింతదూరము రశమేశుప్రతార్థము చేయుప్రార్థన
ల్పొత్తిగ బూదిహోమములె! శ లోకము మ్రాన్పడ నోరు
వాయఁగా, నెత్తిన నోరు వెట్టుకొని శ నేవచియించిన ధర్మ
ముల్ కటా!, యు త్తయరణ్యరోదనమె! శయోధనికాగ్రణి!
చిత్తగింపుమా.

54

క. ఎనయనిమాటలు వలికినఁ

దొనకక! 'కార్యార్థినః కుశతో గర్వ' యటం

చని యనుకొన్నది యగుదాఁ

కను బరతంత్రుఁ డయి యుండఁగావలె గానన్.

55

మ. తుదిగాఁ జిన్నది విన్నపంబు నెఱిగింతున్ యాచకశ్రేణికిం
గదలీకంటకవృత్తి యాటకతనన్ శత్రుంతవ్యుడన్ సంపదా
పద లాదైవనిమిత్తముల్ తమకుఁ దోఁపన్ లాభమో
నష్టమో, యొదవెన్ ద్రవ్యము నావ నిండ నిపు డంత
తో యింతో లేకున్నదే! 56

వ. అనవుడు నబ్బగవద్దోహి పరిహాసంబుగా వృద్ధున కిట్లనియె.

శా. అన్న ట్టంతయు నిక్కమయ్యెఁ దమయాశహాపోహలున్
దోఁచెఁ దొ,ల్లన్నమించి ధనంబు చూఁగొన వృశ్ధబ్రాహ్మ
ణుం డైతివే!, యన్నా! యెన్నిదినాలనుండి యిటు రా
యత్నించితో గాని హా, యిన్నావన్ లత లాకు లుంచితిని
గాదే! వృశ్ధ మయ్యెం గదే! 58

చ. అని పరిహాసవాక్యముల శ నాడినయప్పరుషాత్ముఁ గోమటిం
గనుఁగొని విస్తితుం డయి మొగంబున లేనగ వొప్పదేవుఁడి
ట్లనియెను నావలోపల యశథార్థముగా లతలాకులైన నీ
వనినటువై శ్యశేఖర యశథార్థము లయ్యెడుఁ గాతశీఘ్రమే.

క. అని పలికి కపటవృద్ధుఁడు

గునగున నొకకొంతదవ్వు శ గొబ్బున దాఁటం

గను నిచట సాధువై శ్యుఁడు

దనపీడ తొలంగినట్లు శ తలపోసి మదిన్.

60

చ. పస చెడిపోవుభావిగతిఁఫక్కి యెటుంగక పద్దు గెల్చె నన్
ముసిముసినవ్వుతోనియమముల్ నెఱవేరిచినావయొద్దకున్

వెసఁ జని నీటఁ దేలి కనుఁపించెడుదానిని జూచి విస్తయం
బెసఁగ నొకింతనేపు తనఁయిచ్చకు వచ్చినరీతి యెంచుచున్.

మ త్కోకిలః—

దిక్కు లారయు నావలోపలిఁదిక్కు తొంగి కనుంగొనున్
లక్కముద్రల నూడఁదీసి వెలారుచున్ ధనపేటికల్
చక్కఁబెట్టును బెట్టె లన్నియు శ సారె కాకులు తీగలుం
జిక్కియుండుట కువ్వలించును శ జిన్న వోవును జింతియన్. 62

శరణః—

మీణకరించు వితాకుఁ జెందును శ మేదినిం బడి దొర్లు లో
గొణుఁగుచుండును గేకవేయును శ గొంపమునైనటంచుదా
రుణముగా నెద బాఁదు నేడ్చుఁ బరరుండు లేచును
మూర్ఛిలున్, ఊణము తెప్పిలు విస్తయంపడుఁ శ జాలద్రవ్య
ముపోకకున్. 63

ఆ. చిటికెలోన నింత శ మటుమాయ మగుటకు
దుఃఖవార్ధిలోనఁ శ దొప్పదోఁగి
తనదుబుద్ధిజాడ్యశమును గాన కష్టూఢ
వైశ్యుఁ డిట్లు మరలఁ శ బరితపించు. 64

సీ. “అయిపోవు ననుభీతి శ నర్థాన్న మే గాని
కడుపార నెన్నండుఁ శ గుడువకుండ
ఉప్పు పప్పును లేక శ యున్నట్టొ లేనట్టొ
గాని యెన్నఁడు రుచుల్ శ గానకుండ
నంజినంజి యొకింత శ గంజి త్రాగుటె గాని
వార్చినయన్నంబు శ వాడకుండఁ

దల మాయ దిగఁ బాటఁ శ దాన మాడుటె గాని

యెన్నఁడేని తలంటు శ నెఱుంగకుండఁ

తే. బిసినిగొట్టుతనంబునఁ శ గొసకుఁ గడుపు
కట్టుకొని ప్రాణ మొకయెత్తుఁగా గడించి
ప్రాగుచేసినధనము గోరల్పోయితి నిపు
డకట! దైవంబు ప్రతికూల శ మగుటకతన.

65

సీ. అన్యాయ మని యెంచ శ కప్పిచ్చి యొకరీతి

వడ్డికి వడ్డి చేపట్టి కొంత

ద్రోహ మకాభీతికి శ నోహటిల్లక మించి

తల కొక్క-బేరంబు శ సలిపి కొంత

పాతకం బని భయంఘడక కొంపలు ముంచి

తప్పుసాక్ష్యంబులు శ చెప్పి కొంత

నరకంబు ధ్రువ మని శ పరికింప కొకచెంప

బాకిపద్దులు పెంచి శ వ్రాసి కొంత

తే. కన్న కష్టముపడి కూర్చి శ కడకు నింత

భాగ్యవంతుండ నై సరిశవారిచెంత

నీటుగా నున్నయంత నానోటి కంత

దుమ్ము గొట్టితె! పాపిదైవమ్మ! యింత".

66

ఉ. అన్నిటఁ జాలివచ్చినఁ దశమంతకుఁదా మయి దైవమన్న నె

దున్నది యైనఁ గానక మహాధృతవృత్తిని విజ్ఞప్తీగి క

ర్హిన్నతిచేత నాపదల శ నొందినయప్పుడు కుప్పగూలి యే

తన్నరు లాడిపోసికొని శ దైవమువైఁ బడి యేడ్చురక్కటా!

వ. ఇట్టుల పట్టరాని వ్యసనంబున నేలఁ బట్టిననెట్టిం జూచి పె
ల్లుబ్బుదుఃఖంబున నల్లుం డి ట్లనియె. 68

మ. ఇటులం గన్నులు వోవ నేడ్చి ఫల మేమి? యాటటం.
జెందుమె, ప్పటికేనికా మనదోషమే మనల నాశపాదించు.
నాహా! యదెం, తటినిర్భాగ్యమొ! సత్యదేవునివ్రతాశర్థం
బంచు యాచింప నొక్కటె పాఠంబుగ లేదు లే దనెడు
వాశక్యం బయ్యె ని ట్లొటకున్. 69.

మ. అమలుం డాద్విజవృద్ధ వట్టిముదిప్రాశయంబందు నేతెంచి.
యా,త్తమనోభీష్టముఁ జెప్పి రిక్తదశ కాశత్తం గుండి మేల్ద
ర్తసూ,త్తములం దెల్పి విధేయుఁ డైనఁబరిహాసం బొప్పునే?
కారణా, ర్థము వీరిరిగ నుండ మంచినడతల్ శ రానెట్లు
సిద్ధించెడిన్? 70

చ. పలువతనంబు బైటఁబడఁ శ బల్కిననీ దగునేటుపోటుమా
టలకుఁ గలంగి లోఁ గటకటం బడి యాద్విజశ్లేఖరుండె యి
ట్టుల శపియించియుండు; నతఁడుకా ఋతవాదియొ మంత్ర
వేత్తయో, ఫలితతఃప్రభావుఁడొ ధ్రువంబుగ నయ్యెడు
మాట లేటికిన్?. 71

ఉ. ఏయనుమాన మేల? మనశయింగిత మారయఁగోరి సత్యనా
రాయణుఁడో పితామహుఁడొ శ యాశివుఁడో ముదిబ్రాహ్మ
ణాకృతిక, మాయగ వచ్చియుండు; నిదీశమాత్రము

నిక్కమ లేనిచో నిటుల్, సేయఁగ నెవ్వ రోపుదు రిశీ
చెడినారము బుద్ధిలేమిచేన్. 73

మ. క్రిమికీటాదిగ బ్రహ్మదాఁక జగముల్ శక్రిందట్లుమీఁదట్లుచే
సి మహాత్సాహముతో నటించునలలశక్తీనాయకుండైనకృ
త్రిమవిప్రుం డిపు డీలతాదులధనశ్రీఁ జేయఁగానెంత? గా
న మహాభక్తి క్షమింప వేడి శరణన్నం గాచిరక్షించెడిన్.

తే. అల్లుఁ డారీతిఁ బల్కున శ దెల్ల విన్న
యంతలో మొలలోఁతు దుఃఖమ్ములోనఁ
దుదకు మోఁకాటిలోఁతు సంతోష మన్న
యట్టు లొకచెంప సంతోష శ మంకురింప. 75

వ. అప్పు డవై వ్యశ్యండు. 76

మ. ధరణీదేవుఁడు దూరమయ్యెనని సంఘతాపించి తొత్రిల్లి యే
వెరవుం దోఁచక తత్పథంబుఁ బడి వేళవే చావుపేరెమ్మును
బరుగు ల్వాటి యొకింత దవ్వుచని యాప్రాంతంబులం
దాధరా, మరుజాడల్ పొడకట్టినట్టు గనుపింశపంగా సమీ
పించుచున్. 77

క. అడుగడుగునఁ గుయ్యిడుచు
వ్విడఁ బడుచుఁ గ్రమక్రమంబునన్ డగ్గటి ముం
దడుగుందమ్ములమీఁదం
బడి లేవక శరణటంచు శ వాకొనుచున్నన్. 78

వ. అంత నక్రైతవబ్రాహ్మణుం డాతని లేవం దీసి సోత్పాసం
బుగా ని ట్లనియె. 79.

శా. ఓహో! యెవ్వరు వీరు? సాధువుల! వైశశ్యోత్తంసులా !
యింతయు, త్సాహావేశముతోడఁ బోదు రిపుడెందాఁకంబ్ర
యాణంబు? స, న్నాహం బేమియు లేకయొంటి చనుచున్నా
రేమి? హో! గుట్టుగా, బేహారంబున కేఁగుచుంటిరా! సరే శ.
వెళ్లుండు సౌఖ్యంబె గా?. 80.

క. అని యెత్తిపాడుపుమాటల
ననుచుండఁగ సగము చచ్చి శ యావైశ్యుండున్
వినయముతోఁ దనపాట్లను
వినిపించి త్సమింపుఁ డంచు శ వేడఁ దొడఁగెన్. 81

తే. జ్ఞానమూర్తులు తమసన్నిధానమందు
బుద్ధి నేటక యవివేకశమాలమునను
నోరు జాతి వచించిన నేరములను
నైఁచి ననుఁ గృపఁ జూడు మోక్షత్త్వాసురేంద్ర! 82:

మత్తకోకిల:—

చేటుకాలము డాపరించి విశ శేషభాషణ మాడితిన్
నోటిదోషమే కొంప ముంచెను శ నోరు కట్టుదు నింక నన్
నీట ముంచినఁ బాల ముంచిన శ నీవ దిక్కు మతెవ్వ రే
పాటివారును లేరు దీనుఁడ శ స్వామి ! దీనజనావనా! 83:

తే. అనుచు వేడుచు నడుగుల శ కడ్డపడుచు
మాటిమాటికి సాగిలపాటు వడుచు

నడుగులం బడె; నాహాహ! శ యబ్బిన సిగ
యబ్బకుండినఁ బాదంబు శ లంఘ్ర గాదె.

84

వ. అంత.

85

చ. వినయవిధేయతల్ గలిగి వేడుచుఁ బాదములందు వ్రాలివే
దనఁడువై శ్శుని గనియురదారదయార్ద్రమనస్కుడై సనా
తనపుధివీసురుం డతనితత్త్వమెఱింగిప్రసన్నుడయ్యెదా
మినుకులువజ్రముల్ మనసు మెత్తనగావె! ధగామరాళికిన్.

వ. అట్లు ప్రసన్నుం డయ్యు భగవానుండు తననూయ నెఱిం
గింపక వైశ్శున కిట్లనియె.

87

చ. మతిచెడి మానవాళి యొకమా తొనరించినచెడ్డచేతకు
బ్రతికినయంతదాకఁ బడరానివెతల్ వడుచుంట నైజమే
గతజలసేతుబంధనముగాఁ దలపోయక పోనియాసచే
గతమగుదానికై యిటులకన్నులు వోవఁగ నేడ్చి తెచ్చెదే!

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గష్టనష్టము లివెల్లను వచ్చు స్వయంకృతాపరా
ధమ్ములవల్లఁ; గావున యశాస్థితి నెప్పెద నాకుఁ దోచుజో
స్యమ్మున; భార్యతో మునుపునంతలి గల్గునయేని నాడుత
ధ్యమ్ముగ సత్యదేవునివ్రతం బొనరింత మటంచుఁ జెప్పవే!

ఉ. ఆవలఁ బుత్రికాభ్యుదయ శ మైనపదంపడి గూడఁ దద్వివా
హావసరంబునం దనియునప్పుడు లోభముచేత మాన నీ
భావము చూచి సత్యభగవానుండు మచ్చరికించి మిమ్ముఁగా
రావసథంబునం బఱచి శ యన్నిటఁ గష్టము దెచ్చిపెట్టెజూ!

శా. మీభాగ్యంబున నా శ్రితావనుడు స్వామిద్రోహు
లైనం బ్రతి, జ్ఞాభంగం బొనరించినం గడునవశజ్ఞాకారు లై
యుండినన్, నీభార్యామణి యింటియొద్ద ప్రతముశ్చేయంగ
సంప్రీతుడై, యీభాగ్యం బిడి మిమ్ము బుచ్చె నని యూహ
హింపం దగున్ వైశ్యుడా! 91

చ. మఱియును నింతవార్ధకముమాట య టుండంగ నన్న
వస్త్రముల్, కటవగుపేదబ్రాహ్మణుడగుగాంక్షమెయిం జెయి
సాచికోర న, త్తటి మనసత్యదేవునివ్రతం బనియైన దలంప
కేమియో, యటగొటమాట లాడితి విశగంతయు దత్ఫల
మంచు నెంచుమా! 92

చ. అని చెప్పి. 93

క. ఇది గాక తెలియ దిక్క బో
యెద నన నవ్వైశ్యుడప్పు శ డిక్క గతి యే ము
న్నది యని చింతిలి మరలం
బదములపై వ్రాలి వేడెక్ శ బ్రారంభింఘన్. 94

చ. కపటనటనఘటనాసమర్థుండు గావున నబ్బగవానుండును
నింక గొంత సెట్టికి బుద్ధి సెప్పి తనవృత్తాంతం బెఱింగింపం
దలంచి మరల నాతని కి ట్లనియె. 95

శా. అయ్యా! పొంపిరివోవుసంపదలనా శ డైనారమే? యింత
మా,కు య్యాలించితిరే! సమస్త ముడుగన్ శ ఙ్గోభించినం
గార్యమే, మయ్యా? యియ్యదియే గదా ధనమహాధన్యం

బన్న! మీబోంట్ల కే, మియ్యాపత్తునఁ గానవచ్చితిమె? యే
మీ మీకృతజ్ఞత్వముల్! 96

మ. తలక్రిం దౌచుఁ దపించినన్ నరులచేతస్సీమ నొక్కింత రం
జిలఁజేయం దగఁ దెట్టివాఁడయిన, నాశ్రీనాథునిం గూర్చి
సాం,జలియై 'శ్రీహరి! నీవ సాయ' మనినన్ శ సాయం బగుం
గానఁ గే,వలవిజ్ఞానవిహీను లైన నరులం శ బ్రార్థించుటల్
వ్యర్థమే. 97

మ. వ్యసనంబం దపచారమందునను నాశపద్మాంభవా! యన్నచో
వెస నేదోయొకమాటురూపమునఁదాశ వేంచేసినర్వేశుఁడా
వ్యసనంబున్ బరిమార్చు!, మానవుని వెశ్యాటుల్
మొఱల్ వెట్టినం, బస లేకుండును జూడఁగా మనుజునేశవా
వృత్తి నీచంబె గా! 98

ఉ. పాయక చెప్పుచో నిసుకశపాతఱి మానవజాతినీచతల్
వేయునునేల? నీహృదయశవృత్తినెఱుంగఁగ వృద్ధవిప్రుడై
మాయగ వచ్చి నీపాగరు శ మస్తముఁ జేర్చినవాఁడు సత్యనా
రాయణదేవుఁ డేన యని శ యారయు మింతట నైవ
వైశ్యుఁడా! 99

క. అని భగవంతుఁడు కరుణం

దనరూప మెఱుంగఁ దెల్పుఁ శ దద్వైశ్యుండుం

దనమదిని నిల్పి భగవం

తుని గూరిచి భక్తి నిట్లు శ స్తోత్రము సేసెన్.

పండకము.

శ్రీనాథ! నాథా! జగన్నాథ! సరై వ్వికరతా! సరోజాక్ష! నీరేజజాతాది దేవాళి సంస్తూయమానాంఘ్రిపంకేజ! పంకేజ సంభూతలక్ష్మీకటాక్షావలోకోదితానంద! యానందరూపా! మహాచిత్స్వరూపా! సతోయాంబుద శ్యామమూర్తి! కృపా సూర్తిమూర్తి! జగద్ధర్మ సంస్థాపనాంగీకృతానేకదివ్యావ తారా! ప్రతాపక్షతాక్షీణరక్షోజనక్షోభవారా! ప్రభూత ప్రభావ ప్రభాభాసమానా! విహీనావమానా! చతుష్పాణి పంకేరుహాలంకృత శ్రీగదాశంఖచక్రాదిదివ్యాయుధా! సర్వ లోకైకమాంగల్యసంధాన బృందారక శ్రేణిజేగీయమానా త్తబోధా! జగత్సృష్టిసంస్థాలయాధారభూతా! వినీతస్వభ క్తావనస్థాపితాత్మీయ చేతోంబుజాతా! సువేదాంతవిజ్ఞాన వేద్యా! మహాతత్త్వవిద్యా! యహంకారఘోరాటవీ సం దిధితా! యద్దిగ్దీనపతా! యనాదీ! యమధ్యా! యనంతా! నిరీహా! విమోహా! యమేయోరు చారిత్ర! నానావిలాసాం చిత్రై తజ్జగత్సూత్ర! మాయాలతాచ్ఛేద! నిష్ఠేద! నిష్కృప! నిర్లోప! యంతర్బహిర్వాప్యపకా! స్థూలసూక్ష్మాధికా! ముక్తి రంగస్థలా! కుక్షిసంస్థాఖలా! శాశ్వతా! దేవదేవా! సదా యోగిహృద్ధామి! యోసత్యనాగాయణస్వామి! సీమాయచే బ్రహ్మరుద్రాదులే మోహపాశంబులం జిక్కి కొండొక్కలై యుండి నీటెంకి నీరూపు నీచేష్టయుం గానలేకున్న భూలో కమర్త్యుండు నిస్సారసంసారఘోరాంబుధి న్తున్ని మాయాం

ధకారమ్మనం జిక్కి యేదిక్కు నేత్రోవయుం గానలేకున్న నా
బోటిమూఢుండు పాపుండు దుర్వారహంకారగర్వాతిరే
కుండు నీచూపు మాయం దరింపంగ నేపాటివాడయ్య?
యింకం గటాక్షించి కారుణ్యముం జూపి నిత్యమ్ము నీపాదప
ద్మమ్ములం గొల్చునిష్కల్తపం బైనభక్తిం బొసంగించి నీభృ
త్యులం దొక్కనింగాఁ బ్రసాదించి నాతప్పు మన్నించి
సామీప్య సారూప్య సాలోక్య సాయుజ్య సామ్రాజ్య
మిప్పించి నన్నేలు మీశా! రమేశా! మదీశా! నమస్తే
నమస్తే నమః.

శా. ఈశా! నీమహిమంబునందు నొకయింతే దివ్యవాక్కుల్
విరిం, చీశానాదులె చెప్ప లేరన వచోఃహీనుండ వాక్కు
వ్వఁగా, నే శక్తుండనె? నీపదాశ్రితుండ నానేరంబులన్
సైపు ధీ, వైశద్యంబుగఁ బూజ నేయుదును యావజ్జీవ
మో యీశ్వరా! 102

క. ఈలాగున స్థాలిత్యము

మాలిన్యము లేనిభక్తిమైఁ దన్తయుఁ డై
చాలగ వైశ్యుఁడు వేడన్

గాలించి తదీయభక్తికల్పము నంతన్.

103

క. తుష్టుం డై యాభక్తున

కిష్టార్థము లైనవరము శ్రిలిచ్చి సమస్తో

త్కృష్టుంబుగ; నచ్చోటన

దృష్టి కగోచరుఁడు నయ్యె శ్రిదేవేశుండున్.

104

- ఉ. అంతట సాధుఁడు వ్తగిడి శ యాభగ వానుననుగ్రహంబులోఁ
జింతన నేసికొంచుఁ దనఁ చేసిన క్రించుఁదనంపుఁజేష్టకుం
జింతిలుచున్ నదీతటముఁ నేరియటన్ మునుపట్లద్రవ్యపూ
ర్ణాంతరమైననావఁ గని శ యాత్మజనంబులు సంతసిల్లఁగన్.
- ఉ. పిమ్మట నై నవృత్తమును శ జేర్కొని యచ్చటనే 'శుభస్య శీ
ఘ్ర'మ్మని సత్యదేవున కశిఖండపదార్థముతో యథావిధా
నమ్ముగఁ బూజ నేసి స్వజనంబుల నల్లునిఁ గూడి యాత్మదే
శమ్మున కేగ సంతసిలుఁస్వాంతముతోఁ బయనించె నోడవై.
- వ. అట్లు పయనంబు నేసి తమయూరు సమీపించి యవై వ్యశ్యం
డల్లున కిట్లనియె.

107

క. అల్లుడ! మనరత్నపురం

బల్లదె కనుఁగొనుమ! చేరు శ వయ్యెం ద్వరగాఁ

జల్లగ మనయాయాగమ

నోల్లాసము దెలుపఁ బంపు శ మొక్కని దూతన్.

108

వ. అనవుడు నల్లుండును గోశాధిపతి యగు నిజభృత్యునిం
బుత్తెంచ.

109

ఉ. ఆవసుపాలకుండును మహాత్వరితంబుగ నింటి కేగి లీ
లావతిఁ గాంచి 'నిండుకుశలంబుగ నీవిభుఁ డల్లుఁ డిల్లిదే
నావపయిన్ ఘనంబగు ధనంబులతోఁ జను దెంచువా'రనం
గా విని యావినీతయునశగాధముదంబుధిఁదేలియాడుచున్.

క. ఈకుశలవార్త దెలియుట

కాకరుణామయుడ హేతు శ వని తోడ్తోడన్

శ్రీకరుఁడు సత్యవిభునకు

సాకల్యంబుగ సపర్య శ సల్పి కడువడిన్.

111

ఆ. వలయుపనులు దీర్చి శ వచ్చువారల నెదు

ర్కొనఁగ సుతకు నిట్టు శ లనియె 'నమ్మ!

యేను బోవుచున్న శదాన నిప్పుడ నీవు

వెనుక గాక రమ్మ శ వేగిరమ్మ.'

112

క. అని పిలువ నక్కళావతి

• యును వేగిరపాటుతోడ శ నొం డెఱుంగక దే

వనివేదితము ప్రసాదము

దిన కట్లన వోయెఁ బతిదిశదృశాపేక్షన్.

113

చ. అటులు ప్రసాదభక్షణమునావలఁద్రోయుట కారణంబుగాఁ

దటుకున సత్యదేవుఁడు క్రుశధాకలితుం డయి దాని కాపెక

ప్పటి కుచితంబు గాఁగ ధనశభారవహంబగు నోడతోడఁబె

న్కిటిని బ్రవాహమధ్యమున శ నీటను ముంచెఁ గ్రమక్రమం

బునన్.

114

చ. పతి చనుదెంచె నంచు విని శ పట్టఁగ లేనిముదంబుతోఁ గళా

వతి యతిసత్వరంబుగఁ శ బ్రవాహము డగ్గటి వచ్చిరాక

మున్, పతి యటు లేటిపాలగు విశపద్దశ నొందఁగనయ్యె

నక్కటా!, మతిఁ దలపోయునట్టి దొకశమాదిరి వేటొక

• మాద్రి దైవమున్.

115

వ. అంత నక్కళావతీకాంతయు భర్తృవియోగంబునకు విలపిం

చుచు.

116

చ. గతిపడి యంత కింతకు సుఖంబుగ వచ్చియుఁ గన్నులారనే
స్థితిగతి చూడకుండఁగనె శ చెల్ల రె! యెల్లరకన్ను గప్పిపో
యితె? యింక నాథ! నాదుగతి శ యేమని యేడ్చుచు నేలఁ
బట్టెఁ దా; బ్రతికెడువారికిం జనెడువారికి నెవ్వరి కెవ్వరో
గదా! 117

ఉ. ఆక తొలఁగి కంటఁ దడియఁక మున్న ధనంబుపోక కిం
దాఁకఁ దపించి యింకఁ గడఁదాఁటితిమంచుదలంచునంతలో
వీక చెడంగ సాధునకు శ వెంటన దూపిల గోరుచుట్టుపై
రోకటిపోటుచందమునఁ రోకము నల్లుఁడు మున్నెనేటిలోన్.

వ. అప్పుడు.

119

క. ఆకోమటియును మిక్కిలి

శోకోద్రేకమున బంధుశుదతులతోడన్

శోకించి కొంతనే పాక

జోక తమాయించి వెరవు శ చూచుచు మదిలోన్. 120

మ. తగురీతిఁ గడియఁతకాండ్రవలనం శ దత్తీవ్రకూలంకషా
పగలోనం గడలుకవలల్వయిచి యావచ్చక్తి శోధించిపె
క్కగుసూత్రంబులఁజూచినంబడవచోశప్పందంగరాదయ్యెన
బ్భగవంతాయ మనుష్యభేద్యమగునే శ పాలించిశోధించినన్?

ఉ. అత్తత సాధువుం గడిదియవగ నక్కట యింతలో నక
స్తాత్తుగ నెంత వంత యగఁచాట్లును గల్గె? నిదేమిచిత్ర మం
చెత్తిలి క్రొత్తబెంగ గొని శ యెట్టెటులో విలపించుకూతున
య్యత్తలపాటుచూచుటకునోర్వఁగలేకతపించెనెంతయున్

తే. ఓడజాడ కనంబడ శ కుంటఁ జూచి

యోడవాండ్రును గోడాడి శ యాడి తుదకు
మనసు చెడి కుప్పగూలిరి శ యినుముతోడు
పాట్ల నగ్గికి సమ్మెటపొట్లు గాదె!

123

తే. అంత లీలావతియుఁ దనశచెంత వంతఁ

గుందుచుండెడుగారాబు శ కూతుఁ గాంచి

గర్భనిర్భేదకంపుశోకంబుతోడ

నంగలార్చుచు భర్తతో ననియె నిట్లు.

124

మ. అకటా! యెంతటిమందభాగ్యులమొ నాశథా! యోషిక

ద్రవ్యపే, టికలక భృత్యజనంబుచే బయటఁ బెట్టించు

గదా! యల్లుఁ డింతకు మున్నేయిపు డెంతలోఁ బడవతో

శ దామాయమై పోయెఁ గన్యక నేలాగుభరింతు మిశ

నెటులక శ బ్రాణాలతో నుందుమో.

125

శా. ధిక్కారం బెది యేని నేసితిమొ యేదేవుండు కోపించెనో

యిక్కర్తం బొనఁగూడినందులకు నేదే నిశ్చయింపంగరా

దొక్కండాత్తకుసత్యదేవకృతమైద్యోతంబగుం జూడగా

నిక్కంబింతయుఁ, దత్ప్రభావమునువర్ణింపంగనెవ్వారికా

వ. అనియివ్విధంబున నవ్వైశ్యునిల్లాలు పుల్లసిల్ల వాపోవుచు

ఉ. లేఁగి పయింబయిం బొటకరించెడునల్లునిజ్ఞాపకమ్ముచే

నాఁగనిశోకభారమున శ నాత్మజనంబులు చుట్టుపట్టును

మూఁగ నెలుంగు నెత్తి తనశముంగిటనేడ్చెడునక్కళావతి

గొంగిటఁ జేర్చికొంచు సతిగా విలపింపఁ దొడంగె దీనయై

5. అంత.

129

ప. తహతహ పట్టలే కుటిది శ దక్కి. కళావతి న్నాథుఁ డీల్లుచో
నిహపరదూర మైనతనుశవియ్యదియేలొకొ యవిరాగతా
బహుళతచే నిజేశ్వరునిశపాదుకలం గొని సాహసంబున
సహగమనంబు నేయుటకుఁ శ జయ్యనఁ బోఁ దలపోయు
చుండఁగన్.

130

ఉ. లోఁతగు శోకవారినిధిలోఁ బడి మున్నెడుతల్లిదండ్రు ల
క్కుఁతుతలంపుతెంపు గని శ గొల్లున నేడ్చుచు నెట్టకేలకా
చేత నొఱంగునట్టులుగఁజేసి లలాటమున విధాతచే
వ్రాతయిటుండెఁగా యని యశపారముగావిలపించిరిట్లుగన్.

మ. ఒకకర్తంబు నెటుంగదే! యొకసుఖంబొందంగలేదే! యొకా
నొకనోమైనను బట్టలేదే! కడ కేమో కన్నదోషాన వే
డుకలం జూత మటన్నమాస్పృహలు గట్టుం జేరవే!
యింతలో, నకటా! యెక్కడ దాపరించె నిటు లశర్థా
యుష్యుఁ డీబిడ్డకున్.

132

ప. ఇట్లు విలపించుచుం గొండొక నేపటి కయ్యార్యుండుధైర్యం
బు తెచ్చుకొని తనయిష్టదైవంబగు సత్యనారాయణస్వామిం
దలంచుకొనుచు.

133

ఉ. ఈయది సత్య దేవకృతశమే యగుఁగాని మఱొండుగాదు త
న్తాయమటుంగుచే నిటు భ్రమంపడిపోయితి; నింకమీదన
త్యాయతవై భవంబు చెలువారఁగఁ బూజలొనర్తునత్యదే
వాయనమోస్తుతేయనిసభ క్తిగృతాంజలియాచు వేడుచున్.

వ. ఆ ప్తజనంబులం జీరి చెప్పుచున్నంత.

135

మ. కరుణాసాంద్రుఁడు దీనపాలుఁడు సదాశక్త్యాణశీలుఁడు న
వ్వరదశ్రేష్ఠుఁడు సత్యదేవుఁ డటు లాశవాపారి వేడంగ స
త్వర మానందము సెంది లో నఖిలభూతశ్రేణికిం దానగో
చరుఁడై యివ్విధమానతెచ్చెజనులారాశ్చర్యంబునుంబొందఁగన్.

ఉ. నీసుత భర్తృదర్శనము శ నెమ్మదిఁ గోరి ప్రసాద మావలం
ద్రోసియిటేగు దెంచుటను శ రోకముతోడఁదదీయభర్తయు
న్తాసెను గాన నిష్ఠ భవనంబున కేఁగి ప్రసాద మాని తా
డాసెనయేనితప్ప కవిడంబముగాఁబతిదృశ్యుఁ డయ్యెడిన్.

తే. ఈరహిని వినంబడునశశరీరవాణి

వినినయంతఁ గళావతియును బితాన

నింటి కేఁగి ప్రసాదంబు శ నెలమిఁ గ్రోలి

తిరిగి యచ్చోటునకు నేఁగుదెంచునంత.

138

చ. పాలకువ గానిపించి పెనుశభూతముగాఁ గనిపించి యో
డరూ, పలరంగ నించి యించుక జశలాగ్రమునన్ మొస
సూపి యంత మి,క్కిలి యయి లోజనంబు వెలికిం గనఁజేసి
క్రమక్రమంబుగాఁ, దొలిక్రియ నీటిపైఁ బడవ శ తూర్ణమ
లేచె జనంబుకోర్కితోన్.

139

వ. అట్లు నౌకాసహచరులతోడం గుశలంబుగ లేచి కని
పించెడు నిజనాథునిజాడం గాంచి భగవత్ప్రభావంబు
దలంచి మేధావతియగు నక్కళావతి తండ్రి కిట్లనియె. 140

తే. జనక! 'యాంలస్య మమృతం విశష' మ్మటండ్రు
గనుక నిప్పుడ మనము వేగంబ యింటి
కరిగి శ్రీసత్యవిభువ్రతం శ బాచరింత
మిట్టితటి జాగు గూడ దొశక్కింతయేని.

141

క. అని మఱి మఱియును గూతురు
తనుఁ దొందరపెట్ట నెట్టి శ త్వరత్వరగ గృహం
బునకు మహావిభవంబుగఁ
జని సత్యవ్రతము సేయుశసంకల్పముతోన్.

142

సీ. తులకించు వెల మించు శ లలి మించు గలిగించు
వలయునానావస్తుశవుల నమర్చి
తనవారిఁ బనివారిఁ శ దనయూరి ఖునసూరి
జనవారమును రాగఁ శ బనిచి తెచ్చి
యురువిద్యగురుహృద్యతరవాద్యనిరవద్య
వరమంగళధ్వనుల్ శ నెరయఁ జేసి
ముదివోని కొదగాని శ మదిఁ బూని తుదిలేని
పదిలంపుభక్తిని శ బదిలపఱచి

తే. నిండువైభవ మెసలార శ నిష్ఠ మీఱ
సకలవాంఛితములు దీర శ సుకృతకార
ణంబు శ్రీసత్యనారాయణవ్రతంబు
దండిగా సల్పెఁ గన్నులపండువుగను.

143

వ. అంతం దద్రవతమాహాత్మ్యమ్మున.

144

చ. కలిగి సమస్తసంపదలు శ గాంచి సుతాదుల న్యాయవృత్తిచే
జెలంగి ప్రశస్తధర్మహితశీలముకై పచరించి లోభముం
దలంగి రమాధినాథుని ప్రతంబునకున్ హితుడై జగంబులో
మెలంగి యిహప్రపంచసుఖమేదురభోగము లొందె వై
శ్యుడున్. 145

క. అది మొదలుగఁ బ్రతిపూర్ణిమ
వదలక భయభక్తు లలర శ వ్రతము సలుపుచుం
జెదరనియిహసుఖములఁ గని
పిదపను శ్రీవిష్ణుపురము శ పేర్చిన్ జేరెన్. 146

క. అని వినిపించిన నైమిశ
మునివర్యులు తనివి సనక శ మునినేతను సూ
తుని గని పునఃపునఃప్రా
ర్థనముల విన వేడుటయు మరలఁ దన్తహిమన్. 147

— ఆశ్వాసాంతము. —

శా. సత్యాసత్యనిరూపణక్రమనిదశర్మప్రాయనిర్ధారణా!
కృత్యాకృత్యగుణాగుణప్రకరణోత్కృష్టాయనోద్ధారణా!
నిత్యానిత్యపదార్థసంస్కరణనిర్నిద్రాతిథిధారణా!
భృత్యాభృత్యసుఖాసుఖాత్తచరణా! శ్రీసత్యనారాయణా!

భుజంగప్రయాశము.

శుభోద్దామకారుణ్యశుంభన్ని ధానా!
ప్రభావతిరేకప్రభాభాసమానా!
యిభేంద్రార్థివిచ్ఛేదశనై కావధానా!
స్వభక్తావనాధీన! శ సత్యాభిధానా! 149

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్సకలదేవతాప్రసాదిత శ్రీబాలామేధాదక్షిణా
మూర్తి మహామంత్రోపాసనాసాదిత సంస్కృతాంధ్రకవితా
సామ్రాజ్యపట్టభద్ర కావ్యతీర్థ బిరుదముద్ర మద్దులపల్లి
వంశ పయఃపారావారరాకాతారాకళత్ర నృసింహసిద్ధాంతి
పుత్రవిద్వత్కవిజనానుగుణ్య వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకవిప్రణీతం
భైరవసత్యనారాయణమాహాత్మ్యం బనుపుణ్యప్రబంధంబు
నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

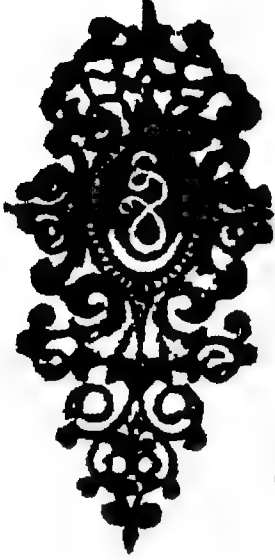

శ్రీః.

సత్యనారాయణమహాత్మ్యము.

పంచమాశ్వాసము.

కర! సౌభాగ్యాకర!

ప్రాకృతజనతాభయంకరవ్యాపారా!

నాక భవానీ వాగ్దీగ

నీకాధిపసన్నుతాంఘ్రినీరేజధరా!

1

వ. అవధరింపు మట్లు వేడినంత నిఖిలరహస్యవిజ్ఞాత యగు
సూతమునినేత నైమిశారణ్యామునివరేణ్యుల కిట్లనియె. 2

క. సంగరరంగజయశ్రీ

మంగళలీలాకటాక్షరమాలావాలో

త్తుంగాభంగయశోధ్వజాః

డంగధ్వజాః డనుమహాధరరాధిపుః డుండెన్.

3

ఉ. ఆలలితస్వభావుఁడు మహావిభవోన్నతుఁ డుర్వరాప్రజా
పాలనతత్పరుం డతికృపామతి శ్రీసురభూసురార్చనా
శీలుఁడు రాజనీతిపరిశీలనబుద్ధియు నిద్ధశాస్త్రవా
చారుఁడు త్యాగభోగుఁడు ప్రశస్తగుణస్తవనీయుఁడై తగున్

శా. ఆభూపాలుఁడు సార్వభౌముఁ డయి సకప్తాంగాధ్యసామ్రా
జ్యల, క్షీభోగానుభవంబుతో జగతి శాశింపంగ వర్ణా
శ్రమ, క్షోభాభావము గాఁగ దేవ గురు శుశ్రూషావిశే
షప్రతి, స్థాభిష్వంగముతోఁ బ్రవర్తిలు. జనం శ బాబాల
గోపాలమున్.

5

వ. ఇట్లు దండిగ నిండుభోగంబు లుండునవసరంబున.

6

ఉ. ఆవసుధాధినేతయు మహాత్తరకర్తముచే 'వినాశకా
లే విపరీతబుద్ధి' యనుశలీల నొకానొకకానివేళ శ్రీ
దేవుప్రసాదముం గొనక శ దృష్టతచేతఁ దిరస్కరించి తాఁ
బోవనిదుఃఖశోకములఁబొంగెడుసంకటమొందె నెంతయో

వ. అ దెట్లు లనిన.

8

ఉ. ఆనరనాయకుండు మృగశయార్థ మొకానొకనాఁడు సేనతోఁ
గానకుఁ బోయి యందులమృగంబుల మొత్తము వేట
లాడి యెం, తేనియు డస్సి క్రవ్వుటి దిశనేశ్వరుతాపముచేత
నొక్కఁఁగా, యానిబిరీస మావటమహాతరుసన్నిధిఁ జేరి
యచ్చటన్.

9

మ. కృతులొ కొందఱు గోపశేఖరులు భక్తికీ సత్యనారాయణ
వ్రతముంజేయుచునుండఁగాంచియునుజేరంబోకదర్పాతిరే
కతఁ జేమోడ్చినమస్కరింపకయ మాశర్మశ్రాంతినిందేలుచున్
వెతలంజెందుటకేమొకావలయుగాంభీర్యంబుగానుండుచోన్.

ఉ. వేగిర మావ్రతంబు నెఱవేటిచి గోపకులుం బ్రసాదమున్
బాగుగఁ బల్లెరంబున నృపాలునిసన్నిధిఁ బెట్టి తారునున్

భోగము సేయనాతఁడుకుశబుద్ధిఁబ్రసాదముమా నియేఁగెదా
భోగవినాశకాలమునఁ శ బుట్టెడుఁగా విపరీతబుద్ధులున్. 11

వ. అట్లు ప్రసాదమ్ముం దిరస్కరించి యేఁగునంతలో సత్యదేవ
ప్రభావంబున. 12

చ. నిలయము సేరునప్పటికి శ నీల్గిరి పుత్రకు లున్ననూర్దుఱుం
దలఁగెనుభాగ్యలక్ష్మీ ధనశాన్యము లన్ని నశించెమీఁదుమి
క్కిలినగుఁబాట్లచేటు కలిశఁగెంగలుగంగ నిటొక్కమాటుగా
విలయ మిదే మటంచుఁ బృథివీపతి కొండొక శోకతప్తుడై.

వ. కొండొక్కసేపునకు హృదయంబు కుదుటపఱచుకొని తన
యకృత్యంబులం దలంచుకొనుచు స్మృతిపథంబునకుం
దెచ్చుకొని. 14

ఉ. నిక్కముగా ని దంతయును శ నెంజిలి దై వకృతంబ కాని వే
టొక్కటి గాదు; నాదురితశయోగబలంబునఁ గాననంబులో
నక్కడ సత్యదేవునివ్రతాచరణం బొనరించుచోటికిం
ద్రొక్కక మ్రొక్కకం దవలఁద్రోసి ప్రసాదమునిందసేసితిన్.

వ. కావున. 16

శా. దై వద్రోహము సేసినందులకు సత్యస్వామియే పెద్దద్రో
ధావేశంబున నింత సేసినను జేరయన్ వచ్చు నిక్కం బిదే
వేవేగన్ వ్రతభూమి కేఁగి యిపుడాశవిర్భూతమానాపదల్
వోవంగా శరణంబుసొచ్చి భగవత్పూజల్ నివర్తించెదన్.

మ. అని సంకల్పము సేసి వేగిరమ డాశయం బోయి గోపాలుర
న్గని తాఁ గన్న విపత్తుచెప్పి యొకటనన్వాపోయికొండొక్కసే

పునకుం దెప్పిటి వారలంగలసి సంపూర్ణంబుగా నందుహ
చ్చినభక్తి భగవంతు సత్యవిభుఁ బూజించెయథాశక్తి
గన్. 18

వ. అంతం దన్తహిమస్రభావంబున. 19

క. మృతు లగునూర్దులు కొమరు

ల్బృతికిరి విడిచనినభాగ్యలక్ష్మీయుఁ జేరెన్
గతధనధాన్యములు యథా

స్థితి సమకూడె నగుఁబాట్లశచేటుం దొలఁగెన్. 20

వ. అంత భగవత్ప్రభావంబున కచ్చెరువడుచుఁ దద్విధేయుండై.

ఉ. శ్రేణిగ సత్యదేవువ్రతశసేవలు. సేయుచు, రాజ్యలక్ష్మీయున్
రాణఁ జెలంగ మంగళపరంపర పెంపు వహింప సొంపు వి
న్నాణము మీఱ నద్ధరణినాథుఁడు వైభవ మార నిత్యక
ళ్యాణము పచ్చతోరణమునై తగ వర్ధిలెఁబెద్ద కాలమున్.

క. ఈగతి నభూభధవుఁ డిహ

భోగంబుల ననుభవించి శ పొందెను బిదపన్

సాగరశయానుసత్తృప్త

భోగాభోగాస్పదంబు శ మోక్షపదంబున్. 23

— ఫలశ్రుతి. —

తే. పరమదుర్లభ విష్ణార్థఫలదమైన

యీవ్రతము నాచరించిరయేని భక్తి

గథ వినిరయేని శ్రీనాథుకరుణచేత

నైహికాముష్మికసుఖంబు శ లబ్బు నెప్పుడు. 24

- క. మఱియును నిస్సంశయముగ
నిటువేద ధనంబు వొందు శ నిర్భంధితుఁడు
జెఱ వదలు భీతుఁ డగున
త్తఱి భయమును బాయు సత్యశదై వముకరుణన్. 25
- క. ఈకరణి నిహసుఖమ్ము ల
నేకమ్ములు వొంది చెందు శ నిర్వాణమునకా
శ్రీకై వల్య మతులసుఖ
సాకల్యము జన్తపుణ్యసాఫల్యంబున్. 26
- ఆ. శౌనకాదిమహానిశత్తములార! యె
ద్దానిఁ జేసి దుఃఖ శ తాప మీఁగు
నరుఁడు; దాని సత్యనారాయణవ్రత
మీకు వినిచినాఁడ శ నింతవట్టు. 27
- వ. మఱియును. 28
- మ. కలికాలంబునసత్యదేవువ్రతమొక్కండెక్కుడై మీఁదుమి
క్కిలి యిష్టార్థఫలప్రదంబగును; సంశయకేతింతురొండొక్కవారలు
శ్రీసత్యవిభుం డనంగ నవతారం బెత్తి సర్వేశుఁడ
క్కలిదోషంబులఁ బీచమార్చు నని నిశ్చయంబైనజ్ఞానం
బునన్. 29
- ఉ. వేయును బల్కనేల? పృథివీస్థలిలోఁ గలికాలమందు నా
రాయణుఁడే దయాభువు పశరాత్పరుఁడందఱఁబ్రోవసత్యనా
రాయణదివ్యరూపధరుఁ శ డై పలురూపములన్ ధరించి శ్వ
శ్రేయససంపదాదికవిశేషవిభూతు లొసంగుచుండెడిన్. 30

క. శ్రీ రాజిల్లెడుపుణ్యక

ధారాజము దీని భక్తితాత్పర్యముతోఁ

బారాయణంబు నేసినఁ

గోరికవెయి విన్నఁ బాపశూటము లడఁగున్.

31

ఉ. వాణివలె సమస్తకవిశవాక్పతే లాలనపాత్ర మౌచురు

ద్రాణివలె సదాశివవిధాననిదానపదంబు నౌచు శ్రీయ్యిం

రాణివలె నృసింహమతిరంజనియకౌచుమహేంద్రభోగ

ద్రాణివలె మదీయకవితాసుకుమారకుమారివొల్పుతన్.

— ఆశ్వాసాంతము. —

శా. శ్రీవైకుంఠనివాస! వాసవనుతాంఘ్రిద్వంద్వ! ద్వంద్వా

దిభా, వావేశప్రతికార! కారణవిహీనా! హీనలోకాళిర

క్షౌవిరూతవిచార! చారణగణాశ్శ్యాతాత్త! యాత్యాశ్రయ

జ్ఞీవంజీవవిధూ! విధూతకలుషాధివ్యాధిబాధావిధూ! 33

స్వగిణి.

వేదవేదాంతవిద్యేద్యదివ్యస్థలా!

నాదబిందుప్రధానస్ఫురత్సత్కలా!

పాదపంకేజసేవాజనుర్త్తోక్షణా

సాదనప్రాపణా! శ సత్యనారాయణా!

34

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్సకలదేవతాప్రసాదిత శ్రీబాలమేధాదక్షి

మూర్తిమహామంత్రోపాసనాసాదిత సంస్కృతాంధ్రకవిణా

సామ్రాజ్యః ట్టభద్ర కావ్యతీర్థ చిరుదముద్ర మద్దులపల్లివంశ
 పయఃసారావారరాకాతారాకళత్ర నృసింహసింధాంతీపుత్ర
 విద్వత్కవిజనానుగుణ్య వేంకటసుబ్రహ్మణ్యకవిప్రణీతంజైన
 సత్యనారాయణమాహాత్మ్యం బనుపుణ్యప్రబంధంబునందుఁ
 బంచమాశ్వాసము.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

మ. శకవర్షంబులు త్రి ద్వి నాగ వసుధాంచ (౧౮౨౩) చాళిర్వరిశ్రావణ
 ప్రకటశ్యామచతుర్దశీ గురుదినప్రాహ్లాంబునం బుట్టి దై
 వికసంకల్పముచేతఁ గ్రోధనతపోశ్వేతాఖ్యపక్షద్వితీ
 యకు సేమశ్కృతి సత్యదేవునకు సీ నాసించి పూరించితిన్.

చెన్నపురి : బావిళ్ల ప్రెస్సున ముద్రితము.

